

UKRAINIAN
READER

By

EWACH and YUZYK

UKRAINIAN READER

OUR QUEEN ELIZABETH THE SECOND

UKRAINIAN READER

with vocabulary and notes

Compiled and annotated

By

Honore Ewach, B. A., and Paul Yuzyk, Ph. D.

Slavic Studies, University of Manitoba

PUBLISHERS

UKRAINIAN CANADIAN COMMITTEE

WINNIPEG MAN., CANADA

Copyright, Canada. 1960.
by
Ukrainian Canadian Committee
Winnipeg, Man.

ACKNOWLEDGMENTS

We extend our hearty thanks for helpful comments to: Prof. J. B. Rudnycky, Chairman of the Slavic Studies, University of Manitoba; Prof. George W. Simpson, former Head of the History Department, University of Saskatchewan; Very Rev. Dr. S. W. Sawchuk, St. Andrew's College, Winnipeg, Man.; Brother Isidore, St. Joseph's College, Yorkton, Sask.; Mr. P. J. Worobetz, Superintendent of Schools, Saskatchewan; Mr. J. H. Symnick, editor of The Ukrainian Voice, Winnipeg; Rev. W. M. Seneshen, principal of The P. Mohyla Institute, Saskatoon; Dr. I. Hlynka, Winnipeg; Mr. W. S. Kochan, Executive Director of the Ukrainian Canadian Committee, Winnipeg; and many others. We also thank the Ukrainian Canadian Committee for sponsorship and Mr. O. Navrotsky for proof-reading.

—H. E. and P. Y.

FOREWORD

This reader was prepared for those who already know the bare elements of the Ukrainian language or have seriously started learning it. For this reason the reader contains many familiar stories and poems from English literature, mostly in the form of simplified adaptations. Ukrainian poems and stories have been chosen for their simplicity of expression as well as for their suitability of contents for Junior High School students. In addition, special stories and anecdotes have been written on Canadian and other themes, providing the student with vocabulary on modern subjects. Throughout, intricate grammatical forms have been avoided as much as possible. There was an attempt to graduate the material.

The stories, selections and poems fall into three categories. Some are taken from the Old Country Ukrainian authors. Others are taken from Canadian writers of Ukrainian origin, who write in Ukrainian, or in English, or in both languages. A few are translations and adaptations of Canadian, British and American authors of non-Ukrainian descent.

Notes on the authors and explanations of difficult expressions and passages are given at the back of the book. Outlines of Ukrainian literature and Ukrainian Canadian literature are found in separate appendices. To test the comprehension and to provide exercises in the language, questions have been prepared on each text in Ukrainian in a separate section; answers should be written or given orally in Ukrainian.

The Ukrainian-English vocabulary, at the very back of the book, provides meanings only of the words used in the selections. Several irregular verbs appear there in their conjugated forms.

For pronunciation purposes, a stress-mark appears on the vowel of the syllable which must be accented. All the syllables in the Ukrainian words must be pronounced separately and very distinctly, without slurring, and as clearly as in French or Italian.

No doubt, a second, revised edition of this reader will appear in the near future. So the authors welcome comments with regard to improving the contents, their presentation and arrangement.

H. E. and P. Y.

ЧАСТИНА ПЕРША

1

ГАЯВАТА

На порозі в літній вечір
Сяде хлопчик Гаявата,
Слухає, як шепчуть соśni,
Чує, як вода хлюпоче
Чарівні слова та згук.
“Мінне-вава,” шепчуть соśni,
“Мудвей-ашка,” шепчуть води.

**
*

Як же райдугу побачить
Часом він на східнім небі,
Шепче він: “Нокоміс, що то?”
І Нокоміс добра мовить:
“То ти в небі квіти бачиш:
Всі лісові дикі квіти,
Всі, всі лілії із степу,
Що зів’яли на цім світі, —
Там цвітуть над нами в небі.”

Переклав М. І. Мандріка,
урівки з поеми “Гаявата”
Лонгфеллова.

1. ГАЯВАТА

1. Що рсбить Гаявата?
2. Що бачить на небі Гаявата?
3. Що бачить Нокоміс на небі?

2ІЗДА ДО САСКАТУНУ

- Петро́ сідáє в áвто.
- Ти кудí їдеш, Пётре?
- Їду до Саскату́ну.
- Що ти там кúпиш?
- Куплю́ собі кавбóйський капелю́х.
- Тобí náщо кавбóйського капелю́ха?
- Підú на пікнік у неділю.
- І я підú з тобóю, — ка́же Іва́н, брат Петра́.
- Дóбре, підéш зі мно́ю, Іва́не.
- І пес підé з на́ми?
- Ні, пса ліши́мо вдóма.
- І я підú з ва́ми, — ка́же О́ля, ї́х сестра́.
- Дóбре, і ти підéш з на́ми. Ти нам са́ндвичів наро́биш.
- Дóбре, наро́блю. А ви купіть ба́гато Ко́ка Ко́ли!
- Дóбре, кúпимо. А тепéр їдь з на́ми, О́лю!
- А візьме́те мене́ в кіно?
- Візьме́мо.
- Ну, то за́раз їдьмо! — ка́же ра́дісно О́ля.
- Ну, гайда́! їде́мо! — ка́же Петро́.
- Ось вже áвто їде. О́лі вéсело. Вона́ співа́є. Співа́ють і її браті́. Всім їм вéсело, бо їдуть до Саскату́ну.
- А в Саскату́ні підúть вони́ у кінотеáтр.

2. ІЗДА ДО САСКАТУНУ

1. Кудí їде Петро́?
2. Що він там кúпить?
3. Кудí він підé?
4. Хто з ним підé?
5. Хто наро́бить са́ндвичів?
6. Хто підé до кіна?

3О Л Я

Петро́ верта́ється а́втом з бра́том і сестро́ю з Саскату́ну. Петро́ ма́є на голо́ві вели́кий кавбо́йський капелю́х. Іва́н теж ма́є такий капелю́х. І О́ля ма́є кавбо́йський капелю́х. Вони́ всі трі́є маю́ть кавбо́йські капелю́хи. Та́кі капелю́хи розвесели́ли їх. Петро́ гомони́ть ту пі́сню, що чув у кі́ні. Іва́н сви́ще. А О́ля спи́ває ту са́му пі́сню.

По́тім поча́ли вони́ гово́рити.

— Що ти, О́лю, ду́маєш? — пита́ється Петро́.

— Мені́ трі́ба гро́шей, — ка́же О́ля.

Іва́н і Петро́ го́лосно сми́ються.

— На́що то́бі гро́шей? — пита́ється Іва́н.

— Хо́чу по́хати до Го́ллівуду.

— Що ж ти в Го́ллівуді бу́деш робі́ти?

— Ста́ну там фі́льмово́ю актри́сою.

— І я хо́чу акто́ром ста́ти, — ка́же Іва́н.

— А я не хо́чу бу́ти акто́ром, — ка́же Петро́.

— А то чо́му?

— Я хо́чу навчи́тися літа́ти літако́м.

— Ба, але́ літака́ не ма́єш! — ка́же Іва́н.

— Літа́к мо́жна купі́ти!

— Та хто ку́пить то́бі літа́к?

— Наш та́то оби́цяв купі́ти мали́й літа́к.

— Як так, то я не по́їду до Го́ллівуду, — ка́же Іва́н.

— А я та́кі по́їду до Го́ллівуду. Повезе́ш мене́ туди́ літако́м, Пе́тре, — ка́же О́ля.

3. О́ЛЯ

1. Що О́ля ду́має ?
2. На́що О́лі гро́шей?
3. Що бу́де робі́ти О́ля в Го́ллівуді?
4. Чим Іва́н хо́че ста́ти?
5. Що бу́де Петро́ робі́ти?

4

ДЕРЕВА́

Ніякий віршик не цвіте
Отák, як дéрево оцé.

Солóдко со́ки всі свої
Вонó ссе з ма́тинки-землі.

До не́ба все вонó гляди́ть;
Молі́тву лі́стям гомони́ть.

Вонó не ма́є квіточóк,
Та ма́є гнізда для пташо́к.

Пишú дрібне́нькі вірші я,
А Бог все твóрить дeрeвá.

Джойс Кілмер,
перекла́в О. Іва́х.

4. ДЕРЕВА́

1. Хто ссе со́ки з ма́тинки-землі?
2. Як мо́литься дéрево?
3. Що є на дéреві?
4. Що є твóром Го́спода Бо́га?

5

ТРИ КАЗКИ

I

Колись жив дуже розумний князь. Він завжди знав, як пізнати правду. Раз гарна жінка принесла йому два вінки квіток. Обидва вінки виглядали зовсім однаково, але один з них був із штучних квіток. Та жінка запитала князя, котрій вінок був із правдивих квіток.

Князь поглянув на вінки, усміхнувся й сказав відчинити вікно в палаці. Незадовго прилетіла бджола й сіла на квітку одного вінка. То був вінок із правдивих квіток.

II

Одного разу сіла ворона коло збанка й хотіла напиться з нього води. У збанку було тільки трішки води, отже, ворона не могла досягнути своїм дзьобом води. Постояла ворона хвильку коло збанка, а потім почала збирати своїм дзьобом камінці й кидати їх у збанок. Отак вода в збанку підійшла вгору і ворона напилася води.

III

Один хлопець вигнав овець на пасовисько. Ті вівці належали до людей в селі. Та раз захотів той хлопець пожартувати. Він побіг до села й крикнув: “Вовк! Вовк! Рятуйте!” Люди покинули свою роботу й побігли відігнати вовка. Та хлопець засміявся голосно й сказав: “Ніякого вовка нема.”

На другий день той хлопець повторив свій жарт і знов люди прибігли й не знайшли вовка.

Коли хлопець і третього дня крикнув: "Вовк, Вовк!" то вже ніхто не прийшов на його крик. Того разу справді надійшов вовк. І той вовк спокійно потягнув одну вівцю у ліс.

Із світових байок.

5. ТРИ КАЗКИ

1. Що жінка принесла князеві?
2. З яких квіток був один вінок?
3. Нащо князь відчинив вікно?
4. На котрій вінок сіла бджола?
5. Чого хотіла ворона?
6. Нащо ворона кидала камінці в збанок?
7. Чому люди не прибігли, як хлопець третій раз крикнув "вовк"?
8. Що зробив вовк?

6

ЗОРІ

“Ма́мо лю́ба, глянь, як сяють
Я́сно зо́рі золоті!”
Ка́же ма́ма: “То не зо́рі —
Ду́ші сяють там святі.

“Ка́жуть лю́ди, хто на сві́ті
Ві́к сві́й пра́ведно прожів,
Хто умів люде́й люби́ти,
Зла ні́кому не робі́в, —

“То́го Бог післа́в на не́бо
Ся́ти зі́ркою вго́рі.”
“Та й я хо́чу,” ка́же до́ня,
“Ста́ти ся́евом зо́рі.”

— Бори́с Грінче́нко

6. ЗОРІ

1. Що ка́же ма́ма про зо́рі?
2. Чо́го про́сить до́ня в ма́ми?

7

7. ДОБРЕ СЕРЦЕ

Їде ф́армер áвтом з мiста. Здиба́е він жiнку. Жiнка несе́ велику́ то́рбу. Ф́армер ба́чить, що то́рба тяжка́.

Спинiв він áвто та ка́же до жiнки:

“Я мо́жу підвезти вас, сусiдко.”

“Дякую,” ка́же жiнка.

Сiда́е жiнка в áвто, а тяжку́ то́рбу кладе́ собі на колiна.

“Поста́вте то́рбу тут, на сидiння. Так ле́гше вам бу́де,” ка́же ф́армер.

“Ну, а так бу́де ме́нший тяга́р для áвта, як я бу́ду трима́ти то́рбу на колiнах,” ви́дповiда́е жiнка.

— Нарóдна смiховiнка

7. ДОБРЕ СЕРЦЕ

1. Що несе́ жiнка?
2. Що їй ка́же ф́армер?
3. Де покла́ла жiнка то́рбу в áвті?
4. Чо́му вона́ поста́вила то́рбу собі на колiна?

TARAS SHEVCHENKO, Ukraine's Robert Burns

8

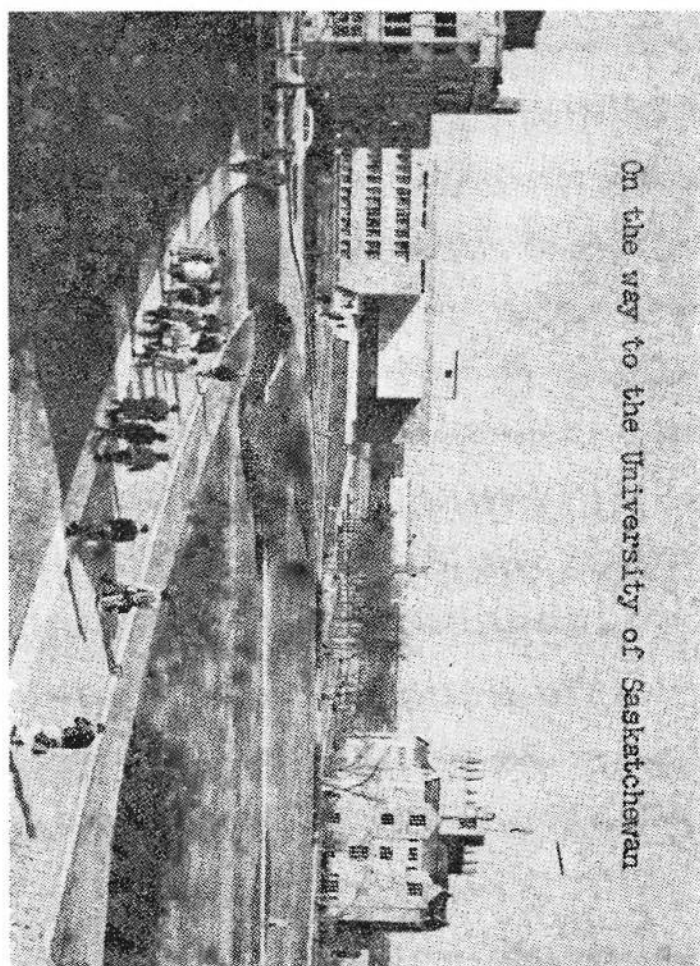
ПРОСЬБА ПОЕТА

Учітеся, браті мої!
Думайте, читайте!
І чужому навчайтесь,
Свогo не цурайтесь!
Бо хто матір забуває,
Тогó Бог карає,
Чужі люди цурються,
В хату не пускають.

— Тарас Шевченко

8. ПРОСЬБА ПОЕТА

1. Когó накликає поет, щоб училися?
2. До яких братів говорить поет?
3. Чи поет радить вчитися і матірньої мови і чужої?
4. Когó люди цурються (не люблять)?

ХИТРИЙ ТОМКО

Томко Соер жив у тітки Павлини. Тітка Павлина мала добре серце, але вірила, що треба працювати, щоб жити. Прийшла субота. Був то ясний соняшний день літа. Всі хлопці збиралися бавитися. Тітка Павлина заставила Томка побілити вапном великий паркán. Паркán був три ярди вгору та десять ярдів вздовж.

Коли Томко поглянув на паркán і на щітку до малювання, то в серці його потемніло, хоч як ясно сонце світило. Томко хотів бавитися з хлопцями. Він боявся, що хлопці будуть сміятися з нього, як побачать його при праці.

Ще сумніше стало Томкові, як побачив він Бена Роджерса. Бен їв яблуко. З того, як Бен махав руками, було видно, що він був тоді великим кораблем на ріці Міссісіппі. Час до часу він казав: дзінь-дзелень-дзінь! То були сигнали морякам.

Саме тоді Томкові прийшла чудова думка. Він усмінувся, взяв щітку, вмочив її у вапно і почав завзято малювати паркán. Він вдавав, що не бачить Бена. Бен здивувався. Він почав насміхатися з Томка, але Томко не звертав уваги на насмішки.

— А, як то приємно малювати! — сказав вкінці Томко.

— Невже ж? Ану, дай щітку, най я спробую, — сказав Бен.

— Е, не можна! Треба вміти малювати! — відказав Томко.

— Дай, дай мені щітку! Дам тобі яблуко, — просив Бен.

Томко ніби не радо позволив Бенові малювати паркан, а сам смачно їв яблуко. Надійшли інші хлопці й почали просити Томка, щоб він дозволив їм малювати. Томко брав від хлопців дарунки й дозволяв їм малювати паркан. Малювання паркану стало приємною забавою. За кілька годин паркан був три рази помальований від початку до кінця.

Переказано за **Марком Твейном**

9. ХИТРИЙ ТОМКО

1. Що мав Томко Сбер зробити?
2. Чи Томко почав малювати паркан?
3. Чи Томкова робота зацікавила інших хлопців?
4. Чи Томко дозволив іншим хлопцям малювати паркан?
5. Що хлопці давали Томкові за дозвіл малювати?

10

ЧУЖІ НОГИ

Сéред ліса, у неділю,
Коли з'їв смачний обід,
Засну́в Іва́н у чо́ботях, —
Прокі́нувся без чо́біт.

Пробуді́вся, протéр о́чі,
Ра́зів кі́лька позіхну́в,
Ра́зів кі́лька бо́сі но́ги
Здиво́вано поверну́в.

“Не мої це, — ка́же, — но́ги,
Присяга́юсь, на чім сві́т,
Бо мої у чо́ботях бу́лі,
А ці бо́сі, без чо́біт. . .”

— Степа́н Руда́нський

10. ЧУЖІ НОГИ

1. Де засну́в Іва́н?
2. Що мав він на нога́х?
3. Чи бу́лі чо́боти на нога́х, як він пробуді́вся?

11

ЄЛИСАВЄТА

Бил, коли приїздів до Гріффинів улїті, то пускав свого коня Джїма свобїдно на подвір'я. От, приїде, скочить з Джїма, пустить його на подвір'я, а сам заїде до хати.

А Джим стоїть собі та вигріваеться на сонці. Дрімает. А коли зголодніє, то ходить то сюди, то туди, та скубает траву.

Звичайно, коли Джим починав шукати трави, то виходила йому на стрічу Єлисавета. Єлисавета приносила йому маленку скриньку вівса. Джим їв овес і дозволяв, щоб Єлисавета його гладила рукою.

Коли ж одної суботи Єлисавета встромила ногу в стремено, підскочила і сіла на коня, то кинь все те прийняв дуже спокійно.

— Дивись, дивись! — сказав здивовано пан Гріффин, коли побачив Єлисавету на коні. — Дивись, як вона їздить Джимом! —

— Ах, Господи! Та ж Джим скине її та заб'є, — крикнув Бил і вибіг з хати.

Бил стояв і здивовано глядів, як на його коні їхала чвалом Єлисавета. Єлисавета підїхала туди, де стояв Бил, скочила з коня, погладила його по хребті й збиточно потермосила його за гриву.

— Стережись! — крикнув Бил, — бо він може тебе вкусити.

— Не вкусить! — сказала весело Єлисавета.

Єлисавета стояла коло коня й пестливо гладила його голову.

Дивно було Білові, як Єлисавета здобула довір'я в його буйного коня.

— Ілля Кириак,
приспосіблено з повісти
“Сині землі”.

11. ЄЛИСАВЕТА

1. Чого давала Єлисавета коневі їсти?
2. Що Єлисавета робила, як кінь їв овес?
3. Чи Єлисавета їздила тим конем?
4. Чи кінь віз Єлисавету спокійно?

12**СІВАЛКИ**

По полі онде, бач,
Лізе трактор-сівач,
А за ним, як жуки,
Поспішають сівалки.

Чистим зерном вони
Засівають лані,
Щоб зародив цей край
На степах урожай.

— І. Нехода

12. СІВАЛКИ

1. Що видно на полі?
2. Що тягне трактор?
3. Що роблять сівалки?
4. Що врідить засіяна земля?

13

ЗАВЗЯТИЙ ФУТБОЛІСТ

Даніло трóхи крїває сьогóдні.

— Чомú крїваєш? — питається Даніла Михайло.

— Чи ти не знаєш, що вчóра змагáлися едмонтóнські футболісти з манітóбськими в місті Едмонтóні? — запитався здивóвано Даніло.

— Ну, так, знаю. Алé ж ти в Едмонтóні вчóра не був, — відповів вéсело Михайло.

— Так, в Едмонтóні я не був, алé я бáчив на телевізорі, як ішла гра. Я глядів на телевізор і мені здавалося, що я теж брав участь у грі. Я не міг спокійно сидіти. Я прóсто бїгав по кімнаті та кїдав книжкáми, — поясняв Даніло.

— Та все ж такі ти ще не сказав мені, чомú ти крїваєш сьогóдні, — настóював жáртом Михайло.

— Чи ти не мóжеш собі уявити, як я бїгав по кімнаті? — дáлі поясняв Даніло. — Я не лишé бїгав по кімнаті та кїдав на всі бóки книжкáми. Я теж кóпав, що попáло. Щáстя, що телевізора не кóпнув. Колі ж я вкінці кóпнув оцéй стільчик, то він остáвся без ніжки, а я аж присів з бóлю. . .

— Ось на тобі цю відірвану ніжку стільчика, — казав збитóчно Михайло. — Нехáй це бóде тобі трофе́й. Ти завзятий футболіст. А я щось подібне роблю, як ти вчóра, колі бáчу на телевізорі гру гóкей. Тоді не підступáй до мене! Я дїко махáю тоді нáвіть видéлками або книжкáми. . .

— Значить, я завзятий футболіст, а ти завзятий гокеїст! Подáй же мені свою рúку, гокеїсте! — жартував і Даніло.

13. ЗАВЗЯТИЙ ФУТБОЛІСТ

1. Як ходить Даніло сьогодні?
2. На що Даніло глядів учора?
3. Чи Даніло сидів спокійно?
4. Що він зробив із стільчиком?
5. Що дає Михайло Данілові?
6. Що любить Михайло?

14**НА ФАРМІ**

Як їхав я до Канади,
Ледве пам'ятаю,
Та ще й тепер Україну
Часом спогадаю.

Там за морем землі мало,
Там я й наробівся,
А в Канаді сів на фармі
Й майна доробівся.

Вмів я ціпом молотити,
Сапою сапати, —
А в Канаді я навчився
Й машин направляти.

Треба сіна накосити —
Піду на леваду,
А жнивάρка попусується, —
Я дам собі раду.

— **Пантелеймон Божик,**
приспосіблені вітяги.

14. НА ФАРМІ

1. Звідки чоловік приїхав?
2. Де той чоловік осівся в Канаді?
3. Що він вмів направити?
4. Що він робить косаркою?

15. ГРОШІ

Фармёрка садить горóх на горóді. Кóло неї бáвиться її синóк, Степанкó.

— Мáмо, а ви нáщо горóх у дiркі в землі кiдаєте?
— питáється зацікáвлено Степанкó.

— З кóжного посáдженого горóху врóдиться багáто горóху, — поясняє мáма.

За кiлька хвилiн Степанкó почáв вертiти патичкóм в землі ямки й щось в них кидати.

Мамá побáчила, що Степанкó тáкож щось садить.

— Ти що, Степáнку, садiш? — питáється зацікáвлена мáма.

— Я саджý цéнти, що мав у кишéні, бо хóчу багáто грóшей мáти, — кáже спокiйно Степанкó.

— А тобі нáщо грóшей?

— Куплю собі малéнького пéсика. Я навчý йогó бáвитися з нáшим кóтиком Мýрком. Назвú тóго пéсика Гавкó, — кáже Степанкó.

15. ГРОШІ

1. Що фармёрка на горóді садiла?
2. А що садив на горóді Степанкó?
3. Нáщо Степанкó садив цéнти?
4. Нáщо Степанкóвi булó трéба грóшей?

16

ОСІННІ КВІТКИ

Мені так жаль тих квіточок,
Що відцвілі:
Неда́вно ще такі рясні
Вони́ були.

Тепер зів'яв їх гáрний цвіт,
На зéмлю впав;
Ніхтó ним не цікавився
Ї не позбира́в.

І квіточкі схили́лися,
Сумні сто́ять;
Зажу́рено, тихесенько,
Щось шепотя́ть.

— М. Подворняк

16. ОСІННІ КВІТКИ

1. Чого́ поéтові жаль?
2. Де впав цвіт квіточок?
3. Чому́ квіточкі сумні тепер?

17

М Л И Н

Зі всіх моїх дитячих споминів про Україну я найліпше пам'ятаю старий, почорнілий млин у тому селі, де ми жили. Він щодня стогнав протяжно, недалеко від нашої хати. Я майже щодня бігала до млина, щоб побачитися там з батьком, що був мельником. Я любила слухати там таємничий шум величезних млинських коліс.

Ми, діти, дуже цікавилися тим, що діялося в млині. Всередині млина все рухається, дрижить. Навіть зерно та мука рухаються й виглядають живими. І людей в млині все повно. Одні приносять зерно в мішках, інші забирають мішки з мукою, а ще інші стоять собі та весело жартують або розказують щось цікавого. Приємно було глядіти на тих веселих людей та на постійний рух у млині.

Повітря в млині пересякле запахом свіжої муки. Голосно чути там журчання та шум ріки, що все була принадою для нас, дітей. Мило було стати коло млина та приглядатися на тонке пасмо запіненої води, що спадала по верх греблі. Це був малий водопад, над яким сонце малювало веселку на парі з води. Падаюча з греблі вода вірила глибоку яму. А щоб ми, діти, там не купалися, нам казали старші люди, що на дні тої ями сидить потопельник, який любить топіти дітей.

— Савеля Стечішин

17. НАШ МЛИН

1. Що дівчинка любила слухати у млині?
2. Чому все у млині здавалося живим?
3. Який був запах у млині?
4. Що падало з греблі?
5. Що вірило глибоку яму?
6. Що казали люди про ту яму?

18

КУЛЬБАБИ

На левáду я пішла́ б, —
Ціла кúпа там кульба́б:
Ніби со́нечка малі
Посіда́ли на землі.

Я нарва́ла б тих квіто́к,
Пле́ла б я собі віно́к,
Щоб і я була́ в вінку́,
На́че квітка на лужку́.

— Н. Забіла

18. КУЛЬБАБИ

1. Куді́ дівчина пішла́?
2. Що вона́ на левáді побáчила?
3. Що вона́ хо́че зробі́ти з кульба́б?

19

С Л О Н

В одні́му цірку в А́нглиї був слон Бóзо. Бóза всі лю́ди любі́ли, бо він усі́х розвеселя́в своїми шту́ками.

Бага́то ро́ків прожи́в Бóзо в цірку в А́нглиї. Був він ла́гідної вда́чі. Лю́ди ча́сто блі́зько до нього́ підходи́ли.

Та одні́го дня Бóзо дуже́ зміни́вся. Він став чому́сь гні́вним та лю́тим. Вже́ кілька́ разі́в біг за свої́м догляда́чем і хоті́в роздаві́ти його́. . .

Доглядачі цїрку старáлися успокоїти Бóза, та Бóзо ще лютїшим ставáв, як хто до ньóго наближáвся. Виглядало, що Бóзо здурїв. Став він небезпéчним і дирéктор цїрку сказáв, що трéба застрéлити Бóза.

Прийшóв день, колі доглядачі цїрку мáли застрéлити Бóза. Вже от наближáлася хвили́на, колі Бóзо мав згїнути від кúлі. Та сáме тоді вїступив з-пóмїж глядачїв одїн чоловїк, пїдїйшóв до дирéктора й сказáв: — Дозвóльте менї ще поговорїти з Бóзом.

Хоч дирéктор боáвся, що Бóзо мóже убїти незнайóмого чоловїка, то все ж такї дозво́лив йому́ зайтї у велику клїтку Бóза.

Бóзо люто заревїв, колі побáчив, що до ньóго пїдхóдить незнайóмий чоловїк. Та сáме тоді незнайóмий чоловїк гóлосно заговорїв якóюсь незрозумїлою лю́дям мóвою до Бóза. Бóзо спинївся. А незнайóмий чоловїк не переставáв до ньóго говорїти та все блїжче пїдходїв. Вкїнци, незнайóмий чоловїк пїдїйшóв до Бóза й почáв глáдити його́ по хóботї. А Бóзо слúхав ла́гїдних звúків дивно́ї мóви. Потїм незнайóмий чоловїк і Бóзо почáли прохóджуватися, нáче два блїзькї прїятелї. Ходїли вони́ навкóло клїтки. Незнайóмий чоловїк обїймїв руко́ю хóбот слóна й щось увесь час говорїв. Виглядало, що слон розумїе мóву незнайóмого чоловїка.

Дирéктор цїрку та глядачі здивóвано глядїли на незнайóмого чоловїка. Їм здавáлося, що бáчать чародїя. І Бóзо глядїв на незнайóмого чоловїка, алé так, як то глядїть з довір'ям дитїна на свою́ мáму. От, незнайóмий вже прощáється з Бóзом. Щось йому́ кáже на прощáння. А Бóзо стоїть спокїйно, похїтує вдовóлено хóботом, і глядїть ла́гїдно на свого́ прїятеля.

Вкїнци незнайóмий чоловїк махну́в прощáльно Бóзовї руко́ю, вїйшов з велико́ї клїтки, і пїдїйшóв до дирéктора цїрку.

— Ваш Бóзо затужів за дóмом, — сказáв незнайо́мий чоловік до директoра цїрку. А потім сказáв гóлосно, щоб усі люди чу́ли: — Бóзові нічòго не бракує. Він не хвóрий. Бóзо тїльки дўже за дóмом затужів. Бóзо вродівся й віріс в Індії. Він привїк до тако́го житт́я, якé є в Індії. Він привїк та́кож до людéй Індії й до їх мóви. Він найчастіше чув тоді індўську мóву, і я тако́ю мóвою говорів до ньòго. Звўки знайо́мої мóви успокоїли йòго. Знайо́ма йомў мóва злегчїла йòго тўгу за дóмом — за Індією. Він тепér спокїйний. Бóзо вже довгий час бўде спокїйний, аж пóки знов не затўжить за дóмом. —

Незнайо́мий чоловік всўнув у рўку директoра свою візитóву кáртку і скóрим крóком вїйшов з цїрку. Ко́ли пізніше директoр цїрку глянóв на ту кáрточку, то зрозумів, що той незнайо́мий чоловік — то був Кїплїнг, великий англїйський письмéнник, що вродівся й віріс в Індії.

— Переказано за
Фўлтоном Оврслером

19. СЛОН

1. Хто був Бóзо?
2. Чи Бóзо був спокїйний?
3. Що директoр цїрку хотів зробити з Бóзом?
4. Хто Бóза успокоїв?
5. Якою мóвою говорів той чоловік до Бóза?
6. Чомў Бóзо хотів знов почўти індўську мóву?
7. Чи та мóва успокоїла Бóза?

20

ЦИГАНСЬКА ПРАВДА

Вівів циган на ярмарок
Коня продавати, —
Посходились чоловіки,
Стали оглядати.

Оглядають: кінь прекрасний,
І хйби не має.
А сам циган кругом ходить
Та все промовляє:

“От коніна, добрі люди!
Якби язик мала,
То вона б вам, люди добрі,
Всю правду сказала.”

Купів Іван ту коніну,
Діма оглядає:
Аж його коніна справді
Язика не має. . .

— Степан Руданський

20. ЦИГАНСЬКА ПРАВДА

1. Що казав циган про свого коня?
2. Чи купів хто того коня?
3. Чого той кінь не мав?

21

А ДЕ ГОДИННИК?

- Що ви робите? — питається помічник хеміка.
- Варю собі яйце на перекуску, — каже задуманий хемік.
- А чому ж тримаєте в руці яйце?
- Ні, в руці я тримаю годинник, — відповідає хемік.
- Годинник? Ви тримаєте в руці яйце. . .
- Справді, в мене в руці яйце. Але ж я щось вложив у кип'ячу воду в горщику. А де ж мій годинник? — питається сам себе хемік і розглядається навкругі. . .
- Прийду і я покушати вашого годинника, — каже весело помічник і відходить з великою усмішкою на устах.

21. А ДЕ ГОДИННИК ?

1. Що робив хемік?
2. Що він тримав у руці?
3. А що варив він?

22

ВЕСНЯНКА

Та це ж весна́, бо та́е сніг,
Диві́сь: струмо́к з горі́ побі́г.
Шумі́ть вода́, лама́є все:
Весна́ іде́! Тепло́ несé!

Шумі́ть, гудé весéлий гай
І гомоні́ть: Встава́й, встава́й!
Розта́не сніг, зимá минé,
Земля́ круго́м цві́сті почне́.

Діте́й прудкі́х весéлий рі́й
Посу́не з хат на луг мерщíй.
Раді́е все, співа́е все:
Весна́ іде́! Тепло́ несé!

—П. Капельгородський

22. ВЕСНЯНКА

1. Що стається з снігом навесні?
2. Що весна́ несé?
3. Хто гомоніть: “Встава́й, встава́й!”?
4. Куді діти підуть, як ста́не те́пло?

ШКОЛА ГОРОБЦІВ

Одно́го ра́зу літа́в горобе́ць з своїм това́ришем. Літа́ли вони́, гра́лися. І от знайшли́ вони́ кілька зёрнятк. Че́рез ті зёрнятка поча́лася між ними сва́рка.

— То мої зёрнятка! Я їх знайшо́в, — сказа́в пе́рший горобе́ць.

— Ні, ті зёрнятка мої! — каза́в дру́гий горобе́ць.

І горобці поча́ли бітис́я. Б'ю́ться, аж пі́р'я з них леті́ть. Біли́ся вони́, біли́ся, аж потоми́лися. Поси́дали, відпочива́ють. На час вони́ на́віть і забу́ли про зёрнятка.

— І де ж на́ші зёрнятка? — за якийсь час сказа́в пе́рший горобе́ць.

— Де ж спра́вді поді́лися на́ші зёрнятка? — спита́вся здивова́но дру́гий горобе́ць.

А ста́ра квочка, що недале́ко з ку́рятками сто́яла, сказа́ла:

— Як ви, ду́рники, біли́ся, мої ку́рятка зёрнятками живи́лися. Чи ж не зна́єте ви, що де два б'ю́ться, там тре́тій користа́є?

— Еге́ ж, не знав я цьо́го, — сказа́в пе́рший горобе́ць.

— І я не знав, — дода́в дру́гий горобе́ць.

І від то́го ча́су ті два горобці поча́ли ду́мати. Вони́ переста́ли бітис́я. Коли́ знайшли́ зёрнятка, то ра́зом їли. Навчи́лися від ста́рших горобці́в і гнізда́ будова́ти. Коли́ наста́ла весна́, то вони́ вже бу́ли му́дрими горобця́ми.

— **Ле́ся Украї́нка,**
свібі́дно перека́зано.

23. ШКОЛА ГОРОБЦІВ

1. Через що посварілися два горобці-товариші?
2. Хто прийшов, як горобці білися?
3. Що курка зробила із зернятками?
4. Де два б'ються, там третій. . . . .?
5. Від когó молоді горобці розуму вчилися?
6. Другої весні якими вже були два горобці-товариші?

24**БІЛІ МУХИ**

Білі мухи налетіли,
Все подвір'я стало біле;
Не злічити білих мух,
Що летять, неначе пух.

—Галю, Пётрику, Кіндрате!
Годі, годі довше спати! —
І побігли до санчат
Галю, Пётрик і Кіндрат.

Всі згорі летять щодуху,
Щоб піймати білу муху.
А санчата їм усім
Змайстрував старій Максім.

— М. Рільський

24. БІЛІ МУХИ

1. Коли білі мухи літають?
2. Де білі мухи сідають?
3. Що зробили Галю, Пётрик і Кіндрат на вид білих мух?
4. Звідки вони летять санчатами?

25

ПРОСЬБА

Михайло пише лист до свого товариша в Англії. При кінці він пише такє:

“Я міг би ще багато дєчого написати, Миколо, але не знаю, чи дійде цей лист до Тебе. Я десь загубив свою книжечку з адресами. То ж не знаю, чи цей лист добре заадресований. Якби цей лист не дійшов до Тебе, будь ласка, повідомі мене, а я до Тебе знов напишу.

Твій щірий
Михайло

П. С. Адреси своєї Тобі не подаю тепер, бо ще сам не знаю, де саме буду жити: у мешкальному домі університету, чи в місті. Мушу тепер кінчати цей лист, бо за півгодини підю з Катериною до кіна. Ах, Катруся! Яка то славна дівчина! Вона подібна до Дорис Дей. Відколи я познайомився з Катрусею, то здається мені, що я по хмарах ходжу. Я тепер так багато про Катрусю думаю, що часом одягнуся в плащ, а надвір без черевиків вийду. . .

25. ПРОСЬБА

1. Що робить Михайло ?
2. Чому він багато не пише?
3. Чого він просить в свого товариша?
4. Чи він подав свою адресу?
5. З ким він підє до кіна?
6. До кого Катруся подібна?
7. Чому Михайло так часто забувається?

26

У КЕНОРІ ОНТАРІЙСЬКІЙ

Яка прекрасна ця Кенора,
Кругом надзоряна краса, —
Рука тут сяє неозора,
Яка створила небеса!

Тут повно зелені ясні,
Що зазирає до озера,
І для душі, на все чуйної,
Тут рай небесний вже тепер.

— Іван Огієнко

26. У КЕНОРІ ОНТАРІЙСЬКІЙ

1. Де є містечко Кенора?
2. Що прикрашує Кенору?
3. В що зазирають зелені дерева?
4. Як називається озеро коло Кенори?

27

ПЕРШІ УКРАЇНЦІ В КАНАДІ

Офіційно записано, що в році тисяча вісімсот дев'ятдесят першому до Канади приїхали два перші українці: Василь Єленяк і Іван Пилипів. Приїхали вони з села Небілів, що знаходиться недалеко від Карпатських гір у західній частині України. Канада їм сподобалася. Вони вернулися до свого села і забрали з собою до Канади своїх жінок і дітей. З ними приїхало до Канади ще кілька родин з Небілова. Так почалася українська імміграція до Канади. Українці поселялися головню на фермах у західній Канаді. Тепер є вже око́ло пів мільйона люде́й українського походження в Канаді.

Я був гостем, у серпні 1953-ро року, на фермі Василя Єленяка, віддаленій три мйлі від містечка Чіпман в Алберті. Мені приємно було з ним розмовляти, бо він дуже милої вдачі. Він розказував мені про свої пригоди в Канаді. Все, що він говорив, записувала моя записна машинка магнетично.

— Ярослав Рудницький

27. ПЕРШІ УКРАЇНЦІ В КАНАДІ

1. Коли приїхали перші українці до Канади?
2. Як називалися два перші українці, що тоді приїхали?
3. Що розказував Єленяк професорові Рудницькому?

28

УКРАЇНСЬКЕ СЕЛІО

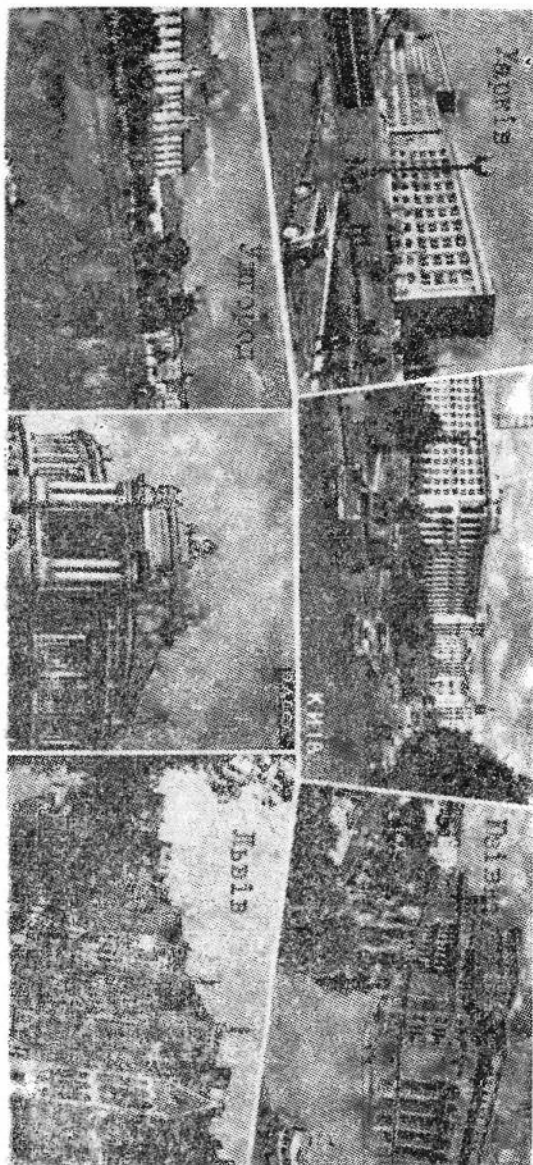
Селó на на́шій Україні —
Ненáче писанка: селó
Зелéним гáем порослó,
Цвітúть садí, біліють хáти,
А на горі сто́ять палáти,
Ненáче дíво. А кругóм
Широколісті́ топóлі,
А там і ліс, і ліс, і пóле,
І сині гóри над Дніпрóм.
Сам Бог віта́є над селóм!

— Тарáс Шевчéнко

28. УКРАЇНСЬКЕ СЕЛІО

1. Що цвітé в українському селі?
2. Що біліється в то́му селі?
3. Які деревá ростúть кругóм селá?
4. Що синіється далéко за Дніпрóм?

UKRAINIAN CITIES

29

КАРА

Заліз циган в чужий горód, сів та й мóркву їсть, бо голóдний був. Зловів його́ госпóдар та й хóче б́ити.

— Я вінен, пане госпóдарю. Мóжете менé б́ити, т́ільки, прош́у, за пліт не ќиньте.

— Алé ж ќину! — кáже госпóдар.

Вхóпив госпóдар ц́игана та й ќинув його́ за пліт, на дорóгу.

— Дя́кую, пане госпóдарю, дя́кую, — кáже ц́иган за плóтом і вéсело регóчється. Тоді він ут́ік.

29. КАРА

1. Що ц́иган роб́ив у чужóму горóді?
2. Що хот́ів з ним зроб́ити госпóдар?
3. Чогó прос́ив ц́иган у госпóдаря?
4. А що зроб́ив госпóдар з ц́иганом ?

30

ПІСНЯ ЖУРАВЛІВ

Відиш, бр́ате мій,
Товаришу мій,
Відлітають сірим шнурком
Журавлі в вирій.

Чу́ти: “Кру, кру, кру,
В чужині умру́,
По́ки мо́ре перелéчу,
Крилонька зітру́.”

Мерехтіть в оча́х
Безконéчний шлях:
Гіне, гіне в сініх хма́рах
Слід по журавля́х.

Чу́ти: “Кру, кру, кру,
В чужині умру́,
По́ки мо́ре перелéчу,
Крилонька зітру́.”

— Богда́н Лéпкий

30. ПІСНЯ ЖУРАВЛІВ

1. Куди відлітають журавлі?
2. Що роблять журавлі, як летять?
3. Що гіне в сініх хма́рах?

31

МОЛОДИЙ МАЛЯР

Була ясна, місячна ніч. По небі плив півний місяць. Його сріблісте проміння освічувало дерева й статуї в міськiм парку. На одній стіжці парку стояв чоловік і глядів на молодого хлопця, що сидів на лавці. Хлопець не бачив його, бо він глядів на статую, що була перед ним, і щось писав чи малював у своїм зошиті.

Чоловік наблизився до хлопця ззаду. Він побачив, що хлопець відмальовував статую. Відмальована частина статуї виглядала дуже гарно.

— Тебе хто вчить малювати? — спитався зацікавлено чоловік.

— Я є челядником одного маляр-а-учителя тут, у місті. Удень він посилає нас, учнів, малювати стіни по церквах, а деколи й паркані. . . Я вільний тільки вночі. Приходжу сюди в місячні ночі й відмальовую статую.

— А як ти називаєшся, хлопча?

— Тарас Шевченко.

— Приходи до мене вечорами, Тарасе. Я також маляр-артист. Поможу тобі вчитися малярства.

І Тарас почав приходити вечорами до українського маляр-артиста, Івана Сошенка. Сошенко помагав йому вчитися малювати портрети й дозволяв читати всякі книжки, яких у нього було багато. Талановитим хлопцем зацікавився й великий артист-маляр Карло Брюллов. Тарас став улюбленим учнем Брюллова. Тарас Шевченко був добрим артистом-малярем, але став найбільшим українським поетом.

31. МОЛОДИЙ МАЛЯР

1. Де був у місячну ніч молодий хлопець?
2. Що він у парку робив?
3. Хто його там застав?
4. Як називався той хлопець?
5. Як помагав тому хлопцеві Сошенко?
6. Чим став той хлопець пізніше?
7. Що ви ще знаєте про Шевченка?

32

ПІСНЯ ІМІГРАНТА

У Канаді добре жити:
Фарму можеш взяти —
Сто шістдесят акрів поля,
От є що орати!

Є дерево на будову
Усяке рівненьке:
На паливо вибираєш
Дерево сухеньке.

І худобу тут, в Канаді,
Не трібно плекати:
Є тут трави, куді глянеш,
Є де випасати.

Коли м'яса на вечерю
Часом потребуєш, —
Підеш у ліс з рушницею
І там щось сполюєш.

То хто ж вільно хоче жити,
Нехай пам'ятає,
Що Канада подостатком
Ліса й поля має.

— Теодор Федик,
приспосіблені вітяги.

32. ПІСНЯ ІМІГРАНТА

1. Де осідали імігранти в Канаді?
2. Чого має подостатком Канада?
3. Звідки брав дерева імігрант на будову хати?
4. Що він випасав на фармі?
5. Як роздобував імігрант м'ясо?
6. Як можна жити в Канаді?

33

ВЧЕНІ ОКУЛЯРИ

— Тату, дайте мені свої окуляри, — каже чотиролітній Іванко.

— А тобі нащо окулярів, Іванку? — питає здивовано тато.

— Я хочу читати, тату, — відповідає Іванко.

— Ти ж не вмієш ще читати.

— Я зараз буду вміти читати.

— Та як будеш вміти читати так скоро?

— Буду читати, як закладу собі ваші окуляри. Ви все закладаєте собі окуляри, як сідаете читати.

Тато закладає Іванкові на ніс свої окуляри.

Іванко бере книжку в руки та вдає, що читає.

Тато й мама весело підсміхаються.

33. ВЧЕНІ ОКУЛЯРИ

1. Чого хоче Іванко?
2. Нащо Іванкові окулярів?
3. Чи вміє Іванко читати?
4. То як же буде читати?
5. Що Іванко думає про окуляри?

34

ЗАГАДКА

Котілася тарілочка
По крутій горі, —
Мілувала бліском людéй
У ко́жнім дворі.
Прийшла ба́ба, уся чо́рна,
І чо́рний жупа́н —
Захова́ла тарілочку
У сівий тумáн.

Золоту́ю тарілочку
Всі знають давно́:
То на не́бі со́нце я́сне,
На весь сві́т одно́.
Чо́рна ба́ба — то ніч те́мна:
Із да́вніх-даве́н
Покрива́е все на сві́ті,
Як погáсне день.

— Л. Глібів

34. ЗАГАДКА

1. Що робила тарілочка?
2. Де вона котілася?
3. Що вона робила лю́дям?
4. Хто заховав тарілочку?
5. Як дійсно називаємо ту чо́рну ба́бу?
6. А як називаємо я́сну тарілочку?

ІНДІЯНСЬКІ ЛІКИ

Перший раз Жак Картіе приплив до Канади з своїми моряками в 1534-ім році. Поставив він в околиці Гаспе високий хрест, з написом "Хай живе король Франції!" — і вернувся до Франції. Другого року капітан Картіе заплив своїми кораблями рікою Святого Лаврентія аж туди, де тепер стоїть місто Монреал. Там захопила його зима.

Моряки капітана Картіе поставили собі велику хату на зиму, укріпили її частоколом, і там зимували. Взимі жили вони тільки на м'ясі, бо інших харчів вже не мали. Від такої їжі прокинулася між ними страшна недуга, від якої вони вмирали.

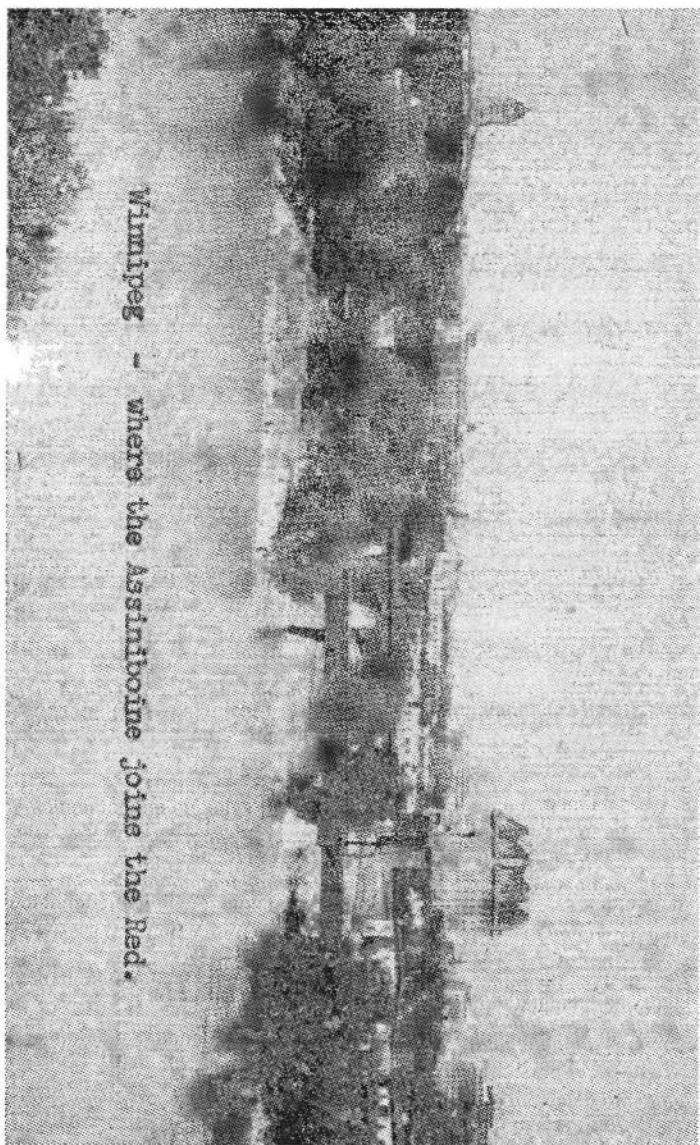
Французи боялися, що індієни нападуть на них, коли довідаються, що моряки слабують і вмирають. Вкінці один з двох індієнів, що були з французами, втік у ліс. Від нього індієни довідалися про недугу серед французів.

Тоді індієни передали вістку до французів, що коли хворі французи зроблять собі вівар із свіжої кори з дерева й будуть пити той вівар потрохи, то віздоровіють. Зразу французи боялися пити такий вівар. Та коли один хворий француз напився вівару з свіжої кори дерева й стало йому легше, то й всі інші хворі так само зробили. Так усі хворі французи віздоровили.

Ту хворобу, на яку моряки Жака Картіе були захворіли, називаємо цинга. Цинга повстає, коли люди довгий час не їдять горобини, що має в собі вітамін С.

35. ІНДІЯНСЬКІ ЛІКИ

1. Чому хворували моряки капітана Картіе взимі?
2. Що індієни порадили морякам пити?
3. Чому вівар з сиріої кори дерева поміг морякам?

ВЕСНІВКА

Цвітка дрібна́я
 Моли́ла не́ньку,
 Весну́ ране́ньку:
 “Не́не рідна́я!
 Вволи́ ми во́лю,
 Дай мені до́лю,
 Щоб я зацвіла,
 Весь луг скраси́ла,
 Щоби́ я бу́ла,
 Як со́нце я́сна,
 Як зоря́ кра́сна,
 Щоб я згорну́ла
 Весь сві́т до се́бе!”

“До́ню, голу́бка,
 Жаль мені тебе́,
 Га́рна́я лю́бка,
 Бо ві́хор сви́сне,
 Моро́з поти́сне,
 Бу́ря загу́де;
 Краса́ змарні́є,
 Лі́чко зчорні́є,
 Голо́воньку скло́ниш,
 Лісто́ньки зро́ниш, —
 Жаль се́рцю бу́де.”

— **Маркіян Шашкевич**

36. ВЕСНІВКА

1. Кого просила цвітка (квітка)?
2. Хто була її не́нька-ма́ма?
3. Чому вона хотіла га́рним цві́том зацвісти́?
4. Чи ране́нька весна́ вже те́плий час?
5. Що мо́же ста́тися з цві́том ране́нької весни́?
6. Чи то́му весна́ ране́нька не́радо годи́лася на про́сьбу цві́тки?

MARKIAN SHASHKEVYCH,
Western Ukraine's first modern poet

37

ВІТАМІНИ

Тáто, мáма й Марійка приїхали на пікнік. Вони посідали на траву. Їдять вони морозиво. Марійка сидить коло кошика з сáндвічами.

— Мáмо, по сáндвічах лáзять вітаміни! — вéсело ка́же Марійка.

— От, що відумала: вітаміни лáзять! — ка́же мáма здивóвано.

— Ах справді тих “вітамінів” багáто на нáших сáндвічах! — засміявся тáто.

— Та ж то, Марійко, не вітаміни! То мурашкі! — ка́же заклолóтано мáма.

— Ну, а про які ж вітаміни ви, мáмо, з тáтом говорите? — питається здивóвано три-літня Марійка.

Тáто й мáма вéсело сміються й починають струшувати мурашóк з кошика.

37. ВІТАМІНИ

1. Куді приїхала Марійка з тáтом і мáмою?
2. Що вони на пікніку їли?
3. Що побáчила Марійка на сáндвічах у кошику?
4. Чомú Марійчині “вітаміни” лáзили?
5. Як тáто назвáв ті Марійчині “вітаміни”?

38

У ЛІТНІЙ ВЕЧІР

Як настане вечір
І зірка зійде,
Як пташка замовкне
І спати піде,

А місяць, як батько,
Глядять з висоті,
Що то роблять діти,
Як час спати йти, —

Тоді до нас в хату,
Крізь вікно, глядять
Зелена галузка
Ї шепче-шелестить,

Надвір мене кличе:
“Ти вийди сюди!
Тут тепер так гарно, —
Шкода спати йти.”

І я йду, лягаю
В зелену траву —
Пахучу, м'якеньку,
І в мріях живу.

— Тетяна Шевчук

38. У ЛІТНІЙ ВЕЧІР

1. Хто кличе у літній вечір надвір?
2. А надворі на що можна лягти?

39

ДИВНЕ ЯВИЩЕ

Булі літні вакації. Школярі з України відвідували Крим, під провідом свого учителя. Булі вони на горі Демерджі.

Раптом Іван закричав дуже дивно й підбіг до гурту хлопців, що оглядали з учителем якийсь камінець.

— Що? Що такé? — запитували Івана хлопці.

Іван, перестрашений, глядів у далечинь, на небо.

— Чи не вкусіла тебе гадюка? — запитав учитель.

Іван заперечив рухом голови. Він вказував рукою на небо.

Між хмарами ми побачили велику гору і на тій горі гурт людей.

Ми бачили величезний образ на небі. Від того нам стало страшно.

— Не бійтеся! — сказав учитель. — Ану, придивіться, чи та картина на небі не подібна до цієї гори й нас?

Школярі почали приглядатися на картину на небі. Вона справді була подібна до гори, на якій вони стояли. Тим школярі ще більше здивувалися.

— Щасливі ви, хлопці, що побачили цю картину на небі. Це фатаморгана. Отá прогалина між хмарами заповнена парою з води. А пара то вода. Ви не раз бачили себе у спокійній воді, наче в дзеркалі. То відбитка цієї гори, що ми на ній стоїмо, — пояснив учитель.

Хлопці ще довго гляділи на дивну картину на хмарі, аж поки вона не почала бліднути та зникати.

— Юрій Сірий

39. ДИВНЕ ЯВИЩЕ

1. Що побачив Іван на небі?
2. В яких краях часто можна бачити відсвітлені образи на небі?
3. Що стає дзеркалом на небі?

40

ВТ́ЕЧА АВТ́ОБУСА

Раз був авт́обус —
Вел́икий такйй,
Блисќучий, жовт́явий,
І д́уже швидкйй.

Одн́е т́ільки л́ихо:
Кудй́ б він не й́хав —
З́авжди буркот́ів,
Працюва́ти не хот́ів:
— Не хоч́у возй́ти
По м́істі люд́ей,
Не хоч́у гуд́іти,
Носй́ти дй́т́ей.

І от сэ́ред н́очі,
Як лю́ди засну́ли,
В авт́обуса о́чі
Ура́з спалахну́ли.
Тихе́нько, пова́жно
Тру́бкою тру́бйть —
І дв́ері гара́жа
Розкр́ілися вмйть.
І ви́їхав з нь́ого
Авт́обус врочй́сто
На тверду́ дорóгу
У со́нному м́істі.
Шо́ф́ера нема́е,
Нй́хт́о не сидй́ть:
Він сам поверта́е
Тудй́ і сюдй́.
Кружля́ють обв́оди
Вел́иких колй́с, —
І ось авт́обус
В'й́дж́ае у л́іс.

Їде автобус
 По лісі вночі, —
 Великі колеса
 Ламують куші.
 І раптом мотор
 Закихикав, став,
 Колеса загрузли
 Між стіблами трав.
 Трубка загуділа,
 Лютує, — дарма!
 Охнув автобус:
 — Газоліни нема! —
 (бензин!)
 — Н. Забіла

40. ВТІЧА АВТІБУСА

1. Що завжди робив автобус?
2. Звідки виїхав вночі автобус?
3. Куді поїхав з доріги автобус?
4. Що сказав автобус, як спинівся в лісі?

41

СВІДОЦТВО

Пéред Рíздвóм приніс додóму Данíло свідóцтво зі шкóли про передрíздвяні іспити. Бáтько взяв у рúки те свідóцтво та розглядаé його́.

— Ну, сíну, бáчу, що дóбре вчíшся лiтератури. Агá, дóбре пішло з іспитами у фізиці й біоло́гiї, трóшки гірше в хéмії. Не зле стоїш у францу́зькій мóві й геомéтрiї. Алé ти зóвсім нiзько стоїш в а́льгебрі! — почáв дорiкати бáтько сiновi.

— Алé, тáту, якби́ я тепéр висóко стоя́в у ко́жнім предмéтi, то я вже не мiг би пóступу зробíти на весня́них іспитах, — почáв потiшáти бáтька Данíло.

41. СВІДОЦТВО

1. Що приніс зі шкóли Данíло пéред Рíздвóм?
2. Як пішло Данíлови на іспитах з фізики й біоло́гiї?
3. Як пішло на іспитах з хéмії?
4. Як пішло на іспитах з францу́зької мóви та з геомéтрiї?
5. В я́кім предмéтi стоя́в нiзько Данíло?
6. Ко́ли попра́виться Данíло в а́льгебрі?

42

В РІЗДВЯНУ НІЧ

Немóв далéкий гáрний сон,
Селó ввижа́ється мені:
Хаті́ сто́ять в вінку́ сосóн,
І квіти на шибкáх вікóн
Морóз малю́є чарівні.

Крізь квіти відно: білий стіл,
Роді́на при столі́ сиді́ть,
В ку́ті сні́п хі́лється уді́л,
І діду́хом прикрі́тий пі́л,
І пі́сня гомоні́ть.

— Богда́н Лéпкий

42. В РІЗДВЯНУ НІЧ

1. У я́кім вінку́ сто́ять хаті́?
2. Хто сиді́ть при столі́?
3. Що хі́лється в ку́ті?
4. Чим прикрі́тий сті́л?

ДУХ ЩАСТЯ

Петро рубав у лісі дрóва. Рубав він сокірою. Замахну́в ще раз сокірою, вдáрив по дéреві, і от зломівся держáк сокіри.

— От, нещáстя! — сказáв Петро́. — Чим же я тепéр б́уду дрóва рубáти? —

— От вам дрúга сокіра! — сказáв Дух Щáстя, що нáгло з'яв́ився. — Чи ви ще чо́гось хóчете? —

— Принесі́ мені́ тóрбу зóлота! — жáртом сказáв Петро́.

— Дóбре, — сказáв Дух Щáстя. — От вам тóрба зóлота. Чи ще чо́гось хóчете? —

— Постáв мені́ ось тут вели́кий пáлац, — сказáв Петро́ вже захлáнно.

— От ваш пáлац! — сказáв Дух Щáстя. — Чи ще чо́гось хóчете? —

— Збуду́й тут, ко́ло мóго пáлацу, вели́ке м́істо, — сказáв Петро́ ще б́ільше захлáнно.

— От вам і м́істо! — сказáв Дух Щáстя. — Чи ще чо́гось хóчете? Ко́лі я перестáну працюва́ти, то вас уб'ю́. —

Петро́ настра́шився, а́ле не знав, що каза́ти Дúхові Щáстя. Са́ме тоді́ надійшо́в старі́й Мудре́ць. Ба́чить він, що Петро́ зажу́рений. Пита́ється Петра́, чим він жу́риться. Петро́ розказа́в Мудреце́ві про св́ій кло́піт. Мудре́ць взяв у ру́ки Петро́ву сокіру, махну́в нею́ і відрубáв псо́ві хвіст. Відру́баний хвіст пса́ і надалі́ був скру́чений півко́лесом.

— На! — сказáв Мудре́ць до Петра́. — Дай цей хвіст пса́ Дúхові Щáстя й скажі́ йому́, неха́й ви́простує його́. —

Дух Щáстя ще й до́сі стої́ть у лісі́ та пробу́є ви́простувати закру́чений пса́чий хвіст.

43. ДУХ ЩАСТЯ

1. Що сталося з сокірою Петра́?
2. Хто йому дав дру́гу сокіру?
3. Що ще дав Дух Ща́стя Петро́ві?
4. Що сказа́в Дух Ща́стя Петро́ві?
5. До якої робо́ти заста́вив Петро́ Ду́ха Ща́стя?
6. Чи Дух Ща́стя міг напростува́ти хвіст пса?

44

МАЙСТЕР СВИРИД

Свіри́д до́брий чоловік.
 “От, — ка́же, — моро́ка!
 Та ж я вам нове́ньку скрі́ню
 Зроблю́ у миг о́ка!”

Покла́в до́шку на верста́т,
 Ри́же, ми́рить, ри́же,
 Те поверти́ть, дру́ге зіб'е́,
 Трете́ щось не влі́зе. . .
 Плю́нув, сі́пнув, розібра́в,
 Ми́рить, ри́же, ми́рить,
 Знов зби́ває, знов не в лад,
 Сам собі не ві́рить.
 “ТЬфу! — ворко́че, — щоб то́бі
 Ги́рке, не соло́дке!
 Вже два ра́зи ури́зую
 Та й ще зако́ротке! . . .”

— Іва́н Франко́

44. МАЙСТЕР СВИРИД

1. Що ро́бить ма́йстер Свіри́д?
2. До́шка зако́ротка, а він що ро́бить?

45А ЗВІДКИ СМЕТАНА ?

Приїхала з далéкого мiста до своєї кузiнки Катруси на фiрми в Саскачеванi Софiйка. Вона вродилася й виросла в мiстi. На фiрми вона ще нiколи не була. Вона навить живi корови ще не бачила. Бачила вона всiяких звiрiв дiких у зоологiчним звiрiнцi, але там коров не було.

Йде Катруся корову дойти.

— Я пiду з тобою, — каже Софiйка. — Навчуся i я, як дойти корову.

— Дiобре, ходi! — каже Катруся. Взяла дiйницю й пiшла, де стояли корови.

Дiвиться Софiйка, як Катруся доiть корову.

— Тепер уже я знаю, як корова дае молоко, — каже Софiйка. — Але звiдки походить сметана, мiсло й сир?

Катруся весело засмiялася й сказала, що покаже їй в хiтi.

45. А ЗВІДКИ СМЕТАНА ?

1. Звiдки приїхала Софiйка?
2. Куди приїхала Софiйка?
3. Чогó навчилася Софiйка про корову?
4. Чогó ще не розумiла Софiйка про корову?

46

У ВІННІПЕГУ

Асінибойн з рікою Ред
Обнялись і пливуть вперед.
Вони пригадують мені
Дітей щасливих навесні.

“Ось тут тобі моя рука,”
Спокійно шепче Ред ріка.
“Вперед, мій братіку, ходи,
Бо хочуть всі поля води!”

“Ну, добре, брате, я ось тут!”
Браті обнялись і пливуть.
І вже прудкіше Ред плivé:
Асінибойн з ним поруч йде.

— Ів́ан Данильчу́к

46. У ВІННІПЕГУ

1. Які ріки обнялися?
2. До чого прирівнює поет ріки Асінибойн і Ред?
3. В якому місті Асінибойн і Ред сполучуються?

MARIA ZANKOVETSKA, Ukraine's Greta Garbo

47

ПЕРШИЙ ФАРМЕР КАНАДИ

Першу оселю в Канаді зложив Самуель де Шамплён, у 1608-ім році. Там тепер місто Квебек.

Між першими французами в оселі Квебек був чоловік, що називався Люї Ебер. Він був аптекар, але він любив робити на землі. Шамплён дав йому наділ землі з лісом. Ебер почав корчувати ліс на своїй фермі, бо хотів мати поле.

Третього вересня, 1618-го року, Ебер приплив до Канади з своєю родиною: з жінкою й трьома дочками. Його жінка й дочка були першими білими жінками в Канаді.

Ебер осівся з своєю родиною на своїй фермі, на краю оселі. Йому помагав у роботі на фермі Гійом Куяр, що оженився з найстаршою його дочкою.

У місті Квебеку поставлено пам'ятник у честь Ебера, першого фермера Канади, у 1618-ім році. На тім пам'ятнику Ебер тримає сніп пшениці, його жінка вчить своїх дочок читати з Біблії, а Куяр держить руку на чепізі плуга.

47. ПЕРШИЙ ФАРМЕР КАНАДИ

1. Як називався перший фермер Канади?
2. Де мав він свою ферму?
3. Що в місті Квебеку пригадує людям фермера Ебера?

MYKOLA LYSENKO, Ukraine's leading composer

ПЕРШИЙ РІК У КАНАДІ

Степán Кравчénко приїхав недáвно до Канади. Йому тепér шістна́дцять ро́ків. У Євро́пі вчівся він у торгове́льній шко́лі. Вчівся він торгове́льних раху́нків, книгове́дства, писáти машинкою і трьох мов: украї́нської, францу́зької й англійської. Степán говорить і по-німе́цьки. Він лю́бить вчítися мов. По-англійськи він говорить до́сить до́бре, але́ йогó вимóва англійських слів така́, як в Англії. Ру́ку він називáє “ганд”, а елева́тор-підніма́ч називáє “ліфт”. Ну, побúде трóхи в Кана́ді та й бу́де говори́ти по-англійськи так, як ми тут говори́мо.

Степán сидіть на лáвці в па́рку та й вині́тує свого́ нового́ товари́ша, Ра́лфа Джо́нсона, про Кана́ду.

— Знаю́ вже, що Кана́да ма́є по́над три й пів мільйо́на квадра́тних миль землі́ й озéр, що сто́лиця Кана́ди називáється О́ттава, що Кана́да ма́є вісімна́дцять мільйо́нів насéлення, і що є такі прові́нції, як Брі́тиш Колу́мбія, Албе́рта, Саскачевáн, Маніто́ба й О́нтáріо, — ка́же Степán жартівліво.

— Ти обража́єш Кана́ду, — жарту́є Ра́лф. — Не забува́й, що Кана́да ма́є не п'ять, а де́сять прові́нцій. Ти забу́в згада́ти такі прові́нції, як Квебе́к, Ньюфа́ндленд. Нова́́ Скóшія, Нью Бро́нсвик і Принс Е́двард А́йленд. А на півні́ч від нас є ще величезні́ простóри землі́, що їх ще не зоргані́зовано в прові́нції.

48. ПЕРШИЙ РІК У КАНАДІ

1. Куди́ приїхав Степán Кравчénко?
2. Кі́лько йому́ тепér лі́т (ро́ків)?
3. В якій шко́лі учівся в Євро́пі?
4. Чи вмі́є він говори́ти по-англійськи?
5. Як говори́ть він по-англійськи?
6. Хто Степа́нові розка́зує про Кана́ду?

An ancient Ukrainian castle in Kelych

49

ЧЕК

Воло́дко ві́ріс на фа́рмі, але тепе́р вчи́ться в шко́лі в мі́сті. Ча́с до ча́су він пі́ше листі́ до своі́х шко́льних товари́шів і товари́шок, що оста́лися на фа́рмах. От до́кінчує він пи́сати листá, підпи́сується, а під своі́м підпи́сом ста́вить чоти́ри хре́стики. . . По́тім йде́ він до ба́нку з че́ком від сво́го ба́тька, підпи́сує той че́к на відво́ртнім бо́ці, і, з прі́вички, ста́вить чоти́ри хре́стики під своі́м підпи́сом. . .

У ба́нку йому́ ви́плачує гро́ші за че́к молода́ касі́рка. Вона́ гляди́ть на Воло́дка. Воло́дко висо́кий і га́рний з ви́гляду. Касі́рка хі́тро підсміха́ється.

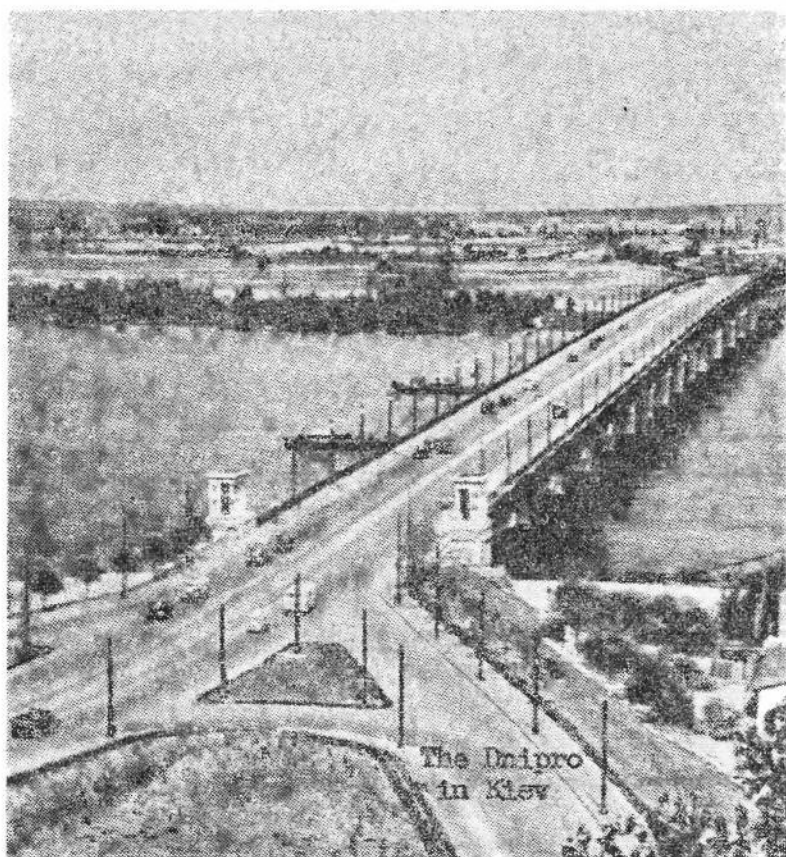
— Я ра́да б вам ви́платити й те, що стои́ть під ва́шим підпи́сом, але́ звідси́ мені́ задале́ко до вас, — ка́же зби́то́чно касі́рка. — Ви́плачу́ коли́сь, і́ншим ра́зом. . .

Воло́дко прига́дує собі́, що він поста́вив під своі́м підпи́сом і його́ лицé червоні́є. . .

49. ЧЕК

1. Що ста́вить Воло́дко під своі́м підпи́сом у листі́?
2. Що поста́вив Воло́дко під своі́м підпи́сом на че́ку?
3. Чи касі́рка ви́платила гро́ші за че́к?
4. І що сказа́ла касі́рка Воло́дкові́?
5. Що ста́лося з лицéм Воло́дка?

ЧАСТИНА ДРУГА

50

АНГЕЛ

Сімнадцять ро́ків жи́ла Лі́да,
І зно́в між зоро́ї віді́йшла́, —
Та всі ми ра́ді, що між на́ми
Вона́ хоч хви́личку бу́ла.

Усе́ весéла, Лі́да ма́ла:
Красу́ ліле́ї, дар мистця́,
Чутли́ве се́рце поетеси́, —
Лиш не дожи́ла до ви́нця.

Мов я́сні зоро́ї, Лі́ди о́чі
Промі́нням ся́ли на приві́т
Усі́м нам, — і ми зна́ли,
Що є де́сь кра́щий, ви́щий сві́т.

— О. Іва́х

50. АНГЕЛ

1. Куди́ зно́в Лі́да віді́йшла́?
2. Яку́ красу́ Лі́да ма́ла?
3. Яке́ бу́ло її́ се́рце?
4. Що ка́зали́ нам Лі́ди о́чі?

VASYL ELENIAK, the first Ukrainian settler in Canada

51

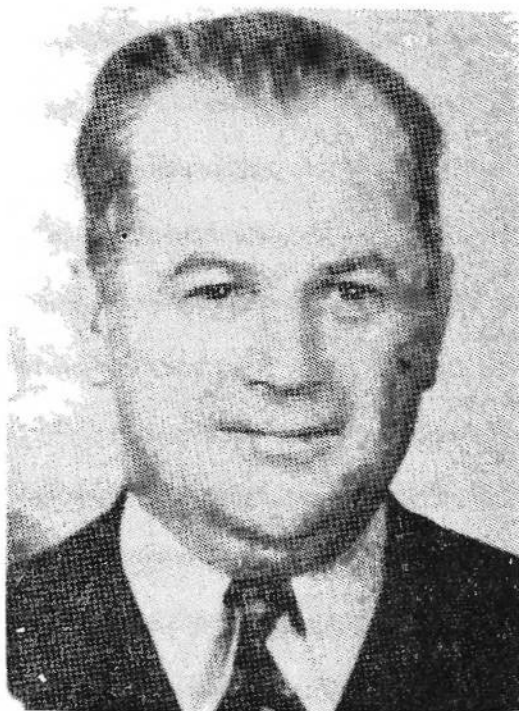
ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Не лѣгко сказати, що Тарас Шевченко значить для українців. Шевченко для українців не є лишѣ поѣтом, алѣ віщуном, пророком, яко́го нау́ка глибо́ко записана в серцях та думках всіх тих людѣй, що належать до його́ наро́ду. У тих поѣзіях, що Шевченко лишів для українців, їм представлено яскравими описами мину́вшину, теперішність і будучину́ їх країни. Шевченко є тим світи́лом, що освічує їм стѣжку, яко́ю вони́ прямують до кращої будучини́, і тим батого́м, що підганяє тих, що на́дто повільно йдуть стѣжкою́ по́ступу, яку́ він сам для них вказав.

— К. Г. Андрусішин,
з кни́жки “Украї́нська
Літерату́ра і Шевченко
як її провідна́ зоря́”.

51. ТАРАС ШЕВЧЕНКО

1. Чим є Тарас Шевченко для українців?
2. Що представив Шевченко в своїх поѣзіях?
3. Шевченкові поѣзії підганяють українців до чо́го?

ELIAS KIRIAK, Canada's leading Ukrainian novelist

УКРАЇНСЬКІ ПРИПОВІДКИ

Як тривога — то до Бóга.
Чекáв дід на обід, та й без вечéри спáти ліг.
Як є хлїб і водá — то не má гóлода.
Трáпила косá на кáмїнь.
Я дав би дві зимі за однó літо.
Не в порú гїсть гїрший татáрина.
Де тобі рáді, там рїдко бувáй.
Казáла Фéся, що обїйдéться.
Вїскочив, як Пилїп з конопéль.
Дарóваному конéві зубів не оглядáй!
Вберї пень — то придобéнь.
Блїжча сорóчка до тіла, як кожúх.
Тéплий кожúх, та не на мéне шїтий.
Люди ж не татáри.
Крáща рїдна хáта, як чужá палáта.
Сяке-тáке, — абї своé.
В своїй хáті своá правда, і сїла, і вóля.
Решетóм вóду нóсить.
Свїй, як не заплáче, то бодáй скрївиться.
Куй, пóки залїзо гаряче!
За цéнта він пїгна́в би козу́ до Вінніпéгу.

52. УКРАЇНСЬКІ ПРИПОВІДКИ

1. Ти яку́ приповідку запам'ятав?
2. А ти?
3. Ти яку́ приповідку запам'ятала?
4. А ти?
5. Чи приповідки прикрашають мóву?
6. Чи є в приповідках багáто щодéнної мóдрости?

53

НАЙДОРՈՋЧА ПЕРЛИНА

Бачив я усякі перли
І коштóвні самоцвіти,
Алє є одна перліна,
Що з усіх найкраща в світі.

Її купіти не можна
Абó нею торгувати;
Її час́то ма́ють бідні —
І частіше як багáті.

Ту перліну не дістáти
Ні з печер землі, ні з моря:
Тільки той її знахóдить,
Хто чуткім родівсь до гóря.

Її відня́ти не мо́же
Нія́ка злоба́ несита́:
Та перліна — сльозá щира́
За нещáсний люд пролі́та.

— Волод́имир Самійле́нко

53. НАЙДОРՈՋЧА ПЕРЛИНА

1. Чи можна купіти найкращу перліну?
2. Які люди ма́ють час́то ту перліну?
3. Чи ту перліну знахóдимо в морі?
4. Хто ту перліну знахóдить?
5. Що є то́ю перліною?

54

БЕЗ ШАПКИ

(монолог)

— Гей, вставай, Пётре! — гукáє на мене ма́ма вранці, щоб збудити мене.

Ча́сом я вдаю́, що не чу́ю. Ма́ма ще раз гукне́, щоб я встава́в. Коли́ я і надалі́ вдаю́, що сплю́, то ма́ма за но́ги тягне мене́ з ліжка. А тоді́ й та́то гукне́. А то вже не́добре, як та́то ка́же встава́ти. . .

Ско́ро скидаю́ піжа́му, вдягаю́ кімо́ну і йду́ вмива́тися. Вмиваю́ ру́ки й лице́ те́плою водо́ю з мило́м. А як коли́ купа́юся, то купа́юся ввече́рі, пе́ред спання́м. Втира́юся рушнико́м. А мій това́риш Юрко́ вже й ву́са го́лить. Він не ма́є ще ву́сів, тільки пушо́к, але́ він ду́має, що то ву́са. Він бо́їться вжива́ти зви́чайну брі́тву. Го́литься жиле́ткою.

Верта́юся з умива́льні в кімна́ту та вбира́юся в оде́жу й взува́ю череви́ки. Но́шу і крава́тку; так ма́ма хо́че. Без крава́тки до шко́ли не пуска́є.

Клі́че ма́ма сніда́ти. Їм сніда́нок: п'ю́ скля́нку молоко́, їм мисочку́ вівсяно́ї ка́ші з молоко́м, і з'їда́ю дво́є сма́жених яе́ць з кількома́ кусочка́ми шінки́ або присма́женої солони́ни. Йду́ знов до вмива́льні, чи́щу щіточко́ю й зу́бною па́стою зу́би, поправля́ю крава́тку, верта́юся в свою́ кімна́ту, беру́ книжки́, і йду́ до шко́ли.

Йду́ надві́р. Аж тут чу́ю:

— Гей, Пётре, верні́ся! Ти ша́пку забу́в взя́ти.

— Ні, ма́мо, ша́пки я не забу́в. Тепе́р те́пло. Мені ша́пки не тре́ба. Хто все ша́пку або́ капелю́х но́сить, то в ста́ршому віку́ лі́сіє. . . А я лі́сим не хо́чу бу́ти, --- борони́вся я.

— Ну, то йди́ без ша́пки, як ти такий му́дрий, --- відпові́ла ма́ма.

54. БЕЗ ШАПКИ

1. Хто б́удить Петра́ вранці?
2. Чи Петро́ за́раз встае́, як чу́є го́лос ма́ми?
3. Що ма́ма ро́бить, як Петро́ не вста́не з лі́жка?
4. Чи хо́дить Петро́ в ша́пці?
5. Чо́му Петро́ хо́дить без ша́пки?

55**ВЕ́ЧІР**

Садо́к вишне́вий ко́ло ха́ти,
Хрущі́ над ви́шнями гуду́ть,
Плуга́тарі з плуга́ми йду́ть,
Співа́ють іду́чі дівча́та,
А ма́тері ве́черять жду́ть.

Сім'я́ ве́черя ко́ло ха́ти,
Ве́чирня зіро́нька встае́,
Дочка́ ве́черять подае́,
А ма́ти хо́че науча́ти,
Так солове́йко не дае́.

Покла́ла ма́ти ко́ло ха́ти
Мале́ньких дігочо́к свої́х,
Сама́ засну́ла ко́ло їх.
Зати́хло все. . . Тільки́ дівча́та
Та солове́йко не зати́х.

— **Тара́с Шевче́нко**

55. ВЕЧІР

1. Де бачимо вишневий садок?
2. Що гуде над вишнями?
3. Хто з поля вертається?
4. Де вони будуть вечеряти?
5. Хто співає під час вечері?
6. Де поклала мама дітей спати?
7. Чому на Україні можливо спати надворі?
8. Хто співає пізно увечері?

56

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІНСОН КРУЗО

Острів покрила темна ніч. Навкруги була безмежна тиша. Микола став твердим сном. Снілося йому, що плив морем і що повстала сильна буря. Морські хвилі вдаряли з страшним шумом об його човен. Здавалося, що від ударів хвиль човен перевернеться. Над головою гриміло та лютувала буря. Наріз щось підкинуло Миколу в ліжку. Від того він пробудився.

— Та це не сон, — подумав Микола. Його обгорнув страх. Навкруги робилося щось страшне. Земля тремтіла під ногами. Зі всіх боків чути було страшний гук і клікіт. Не знати було, чи то гриміло, чи падали дерева, чи валилась скеля.

Ревів страшний гурган. Він виривав з корінням великі дерева й розкидав уламки скелі.

— Чи кінець це світу? — питався сам себе Микола. Хоч не раз він заглядав смерті в очі на війні, то ще ніколи не був у такому страху.

Микола скоро вискочив із своєї печери. По подвір'ю бігали його перелякані лями. Саме тоді обвалився великий камінь і закрив собою вхід до печери.

Микола боявся, щоб і його не присипали собою обвали скелі. Він почав бігти на горб, що стояв над мо-

рем. Та коли глянув на гору перед собою, то спинівся. Виглядало, що гора горить. Гора викидала з себе вогонь і хмару чорного диму. З неї летіли вгору відламки скелі та розжарені каменюки. А в долину з горі текла жаріюча лява.

— От, наближається моя смерть, — подумав перестрашений Микола.

А жаріюча лява підсувалася до Миколи, палаючими потічками, все ближче та ближче.

— Ну, як уже маю гинути, то згину хоч не в оцій горючій смолі, — сказав сам до себе Микола й почав тікати звідти. Біг він до берега моря. Та на березі моря теж страшно було. Згорі лився дощ, наче з відрів. А на берег вдиралися морські хвилі. Вони що раз більше собою покривали берег. Вода Миколі доходила вже до колін. Виглядало, що приходить йому там кінець. Не було куди тікати звідти.

Та нараз, під час блискавиці, побачив Микола дерево на горбку. Він побіг до горбка з деревом. Виліз він на горбок, а з горбка на дерево. Сів на гілляку дерева та й стало йому легше.

Коли Микола глянув в долину, під час блискавиці, то мало не крикнув з болю. Попри дерево морські хвилі несли на собі його лям.

Як довго просидів Микола на дереві, не пам'ятав. Та чув він, що шум вітру й моря стихає. А далі небо почало прояснитися. Об берег вдаряли вже тільки невеличкі морські хвилі.

Саме тоді заходило червоне сонце. Коли Микола зліз з дерева, то побачив навкруг себе страшне знищення: повірвані з корінням дерева й скрізь великі уламки скелі.

— Що ж мені тепер робити? Печера моя, мабуть, присипана камінням. То ж нема вже в мене дому. А моїх лям забрали морські хвилі, — думав зажурений Микола.

Сів Микола коло дерева, з якого зліз, спёрся до нього плечами, і так, у задумі, заснув.

Коли Микола пробудівся, вже світало. На сході червонів небосхил, а навкругі лунали веселі співи пташок. І Миколі легше стало на серці.

— Ну, якось то буде. Добре, що живім та нескаліченим остався, — подумав Микола.

Коли Микола наблизився до своєї печери, він дуже врадувався. Він побачив на подвір'ю перед печерою своїх лям та ляменят. На радіощах Микола глядив лям та ляменят, наче дітей. Раділи й лями та ляменята. Вони лизали Миколі руки.

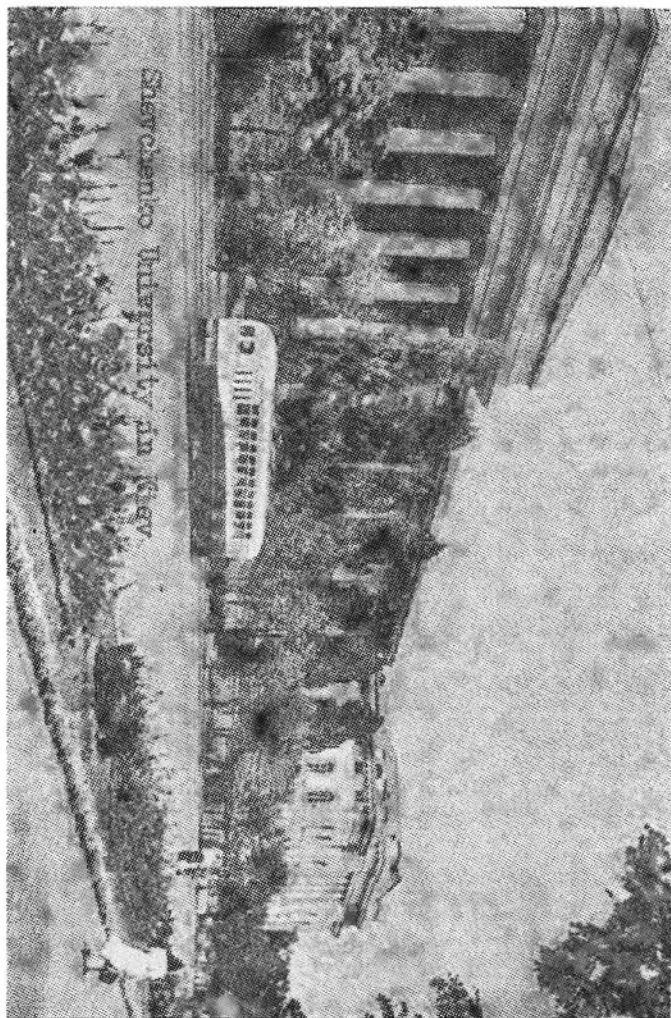
Врадуваний Микола підійшов до печери й побачив, що вона не була геть присипана. Впав тільки великий камінь, що нависав перед печерою. Та той камінь можливо було відсунути набік дрючком.

— Ну, маю знов і дім і своїх улюблених лям, — подумав собі врадуваний Микола. — А що руки мої сильні, то здобуду собі й все інше, що буде мені потрібне. —

З книжки “Син України”,
яку написали **І. Фédів і В.
Золотопóлець**

56. УКРАЇНСЬКИЙ РОБІНСОН КРУЗО

1. Як називався український Робінсон Крузо?
2. Що пробудило Миколу?
3. Чому виглядало, що гора горить?
4. Чому Микола виліз на дерево?
5. Де Микола ночував?
6. Чи його лями осталися живими?

57

КІНЕЦЬ ЗИМИ

Дивувáлась зимá,
Як посміли над сніг
Появі́тись кві́ткі
Запаху́щі, дрі́бні?

І поду́ла на них
Ві́тром з уст льодя́них,
Опі́сля поча́ла
Сні́г кідати на них.

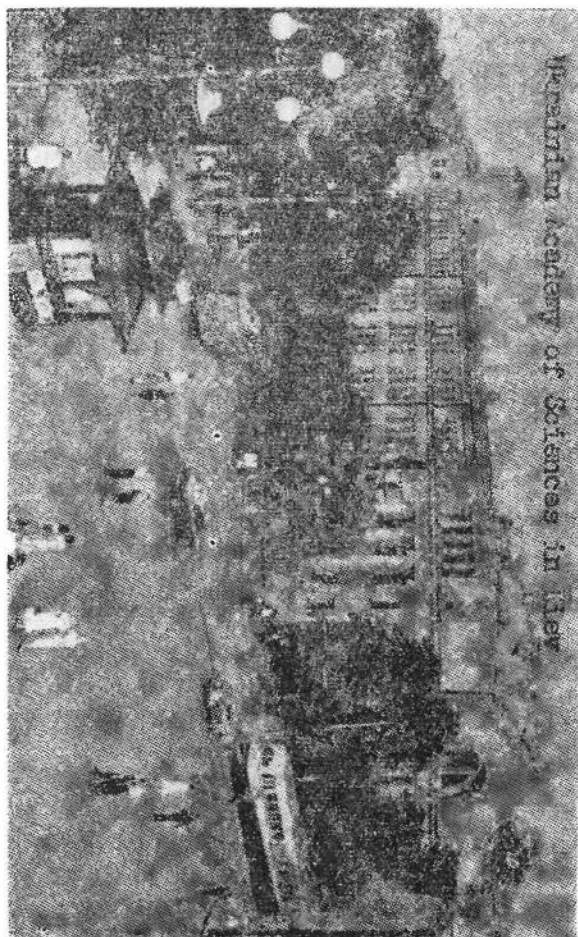
Похилі́лись кві́ткі,
Посумні́ли, замклі́сь, —
Сні́гові́ця пройшла́,
Вони́ знов підня́лись.

І ще дужче тоді
Дивувáлась зимá,
Що на кві́тку малу́
В не́ї сі́ли нема́.

— Іва́н Франко́

57. КІНЕЦЬ ЗИМИ

1. З чо́го дивувáлась зимá?
2. Що зроби́ла зимá?
3. Що ста́лось з кві́тками під сні́гом?
4. Чи кві́ткі живі́ були́ під сні́гом?
5. Що зроби́ли кві́ткі, як сні́г вступі́вся?

ДЕСЯТЬ РОБІТНИКІВ

Одárка госпо́дня. В не́ї в ха́ті дуже́ чи́сто й га́рно.
Її́ діти́ умі́ті, чи́сто одя́гнені, обі́д зва́рених.

— Як ви мо́жете все так поробі́ти? — пита́ю Одáрку.

— Ну, а чо́му ж би я не мо́гла́ все поробі́ти? Я ма́ю де́сять робі́тників. Вони́ все ро́блять, що я ї́м скажу́, — ка́же Одáрка.

— А де ж ва́ші робі́тники́? — пита́юся.

— Ось во́ні! — засмія́лась Одáрка і показáла мені́ всі де́сять па́льців сво́їх рук.

— **Миха́йло Коцю́бінський**

58. ДЕСЯТЬ РОБІТНИКІВ

1. Як (є) в ха́ті Одáрки?
2. Як ви́гляда́ють її́ діти?
3. Скільки́ робі́тників помага́є Одáрці в робо́ті?
4. Хто ці́ робі́тники́?

ВЕСНА́ НА ПРÉРІЯХ

На прéрїях живá весна́
Не кїдає квітóк купка́ми,
А простеля́є ї́х ша́рами,
Як кїлими, че́рез поля́.

Облі́ччя сте́пу навесні́
Міні́ться хві́лями кольо́рів,
Як панора́ма новото́рів,
Які́ з'явля́ються у сні́.

Дорóги véреск оповів
Й вiнкáми в даль степів повів,
А по бока́х хлiбiв ланi,
Як мо́ре, хви́лями лягли.

Безме́жне плéсо тих степів,
Лиш кúпи лiшених осiк,
Хатi розки́даних фармiв
Та випадкóвий людський крик.

І вéжі зби́рників пшени́ци,
Що пну́ться в не́бо, мов дзвiни́ци,
Квитча́ють взóрами прости́ми,
Як дiяма́нти дорогíми.

На прéрiях живá весна́
Не рóнить кольóрiв купка́ми,
Алé руко́ю маляра́
Кладé в моза́iку шарáми.

— Тимiш Павличéнко,
частiна вiрша.

59. ВЕСНА́ НА ПРÉРiЯХ

1. Як расту́ть квіткi на прéрiях?
2. Чим мiнiться облiччя стéпу невесни́?
3. Що вiдно по бока́х дорóги на прéрiях?
4. Що найда́льше вiдно на прéрiях?
5. I ще що вiдно на прéрiях?

60

ОСЕЛÉДЕЦЬ ТЕЖ РИБА

— Піду́ та зловлю́ трóхи ри́би на вечéрю, — ка́же чоло́вік до своéї жінки. Взяв він вудку та й пішо́в ри́бу лови́ти в ри́ці.

Над ри́кою сів той чоло́вік, в ти́ні верби́, заки́нув вудку в ри́ку, і чека́в на ри́бу. Дóвго він чека́в, а ри́ба таки́ не підпли́вала до його́ вудки. А був то те́плий. со́нячний день. Тепле́нько ста́ло чоло́вікові та й він засну́в. Пробуди́вся й ба́чить, що со́нце вже ко́титься до за́ходу. А ри́ба таки́ не підхо́дить до вудки.

Встав той чоло́вік та й іде́ з порóжніми рука́ми до́дому. Сты́дно йому́. Що поду́мають про нього́ його́ діти́ й жінка? Зайшо́в він, по дорóзі, в кра́мницю та й купи́в там три до́сить вели́кі ри́би. Не пригляда́вся він на ті ри́би. Ду́має він собі́: “От, до́бре, що ри́ба е”. Прихо́дить до́дому та пода́є жінці ри́бу.

— От, диво! — ка́же здивóвана жінка. — А я не зна́ла, що тут у ри́ці мо́жна й оселéдця злови́ти. . .

— Що ж, вся́ка ри́ба запли́вае́ в на́шу ри́ку, — ка́же чоло́вік і скóро вихо́дить з ха́ти, бо чу́є, що аж по ву́ха почервоні́в. . .

60. ОСЕЛÉДЕЦЬ ТЕЖ РИБА

1. Що ста́лося з чоло́віком, що сів ри́бу лови́ти?
2. Де со́нце бу́ло, як він пробуди́вся?
3. Де він ри́би роздобу́в?
4. Що жінка́ йому́ сказа́ла про ту ри́бу?
5. Що чоло́вік відпові́в жінці?

61

ДЕ ТВОЄ МІСЦЕ?

Як малá у тебе сила,
То з гуртóm еднáйся ти! —
Вкупі бiльше зробиш дiла,
Швидше дiйдеш до метi.

Як на силу ти багáтий,
Не еднáйся ти з гуртóm! —
Буде силу він спиняти, —
Сам iди своiм шляхóm!

— Борис Гринчénко

61. ДЕ ТВОЄ МІСЦЕ ?

1. Що поёт рáдить робiти, як людина маé мáло сили?
2. Такá людина де (е) бiльше придáтна?
3. Що поёт рáдить робiти сильним та здiбним людя́м?

62

ДОБРИ КАНАДІЙЦІ

Пáм'ятним днем залиши́ться канадiйцям украiнсько-го походження день 21-го вересня, 1936-го ро́ку, коли то губернáтор Канади, Лорд Твiдсмюр, вiдвiдав украiнськy фáрмерськy осéлю Фрeйзервуд у Манiтoбi. Та осéля знаходiться о́коло шiстдесяти миль на пiвнiч вiд Виннiпé-гу.

Представникi, що вiтали губернáтора, вiсказали свою глибoкy пошáну до королiвського представникá й, по-украiнськoму звичаю, подали йому тарiлку, на якiй був хлiб i сiль. А мiсцевi хлопцi, повбiранi в украiнськy козáчу одéжу, сидiли на кoнях i становили почéсну гвáрдiю губернáтора.

Губернатор виголосив тоді таку промову до людей Фрейзервуду:

“Кожний британець, особливо кожний шотландець, вірить, що найсильнішими народами є ті, що складаються з всяких домішок. Українська домішка є дуже вартісним додатком нашої молодій Канаді. Ви приймили на себе нові обов’язки та вірність саме тоді, коли вам надано привілей бути канадійськими громадянами, та я хочу щоб ви й надалі пам’ятали свої українські традиції — свої прекрасні вишивки, свої народні пісні й танці та народні перекази. Я не вірю, щоб міг бути який народ сильним, коли б не пам’ятав він і не зберігав своєї мінувшини. Всі ваші традиції є дуже вартісним вкладом у нашу канадійську культуру, яка не може бути лише відбиткою чогось одного з давнини, — але мусить стати новим твором, що буде складатися із всіх тих складників, що становлять народ-державу. . . Ви всі будете тим кращими канадійцями, якщо будете добрими українцями.”

— Павло Юзик, з книжки
“Ukrainians in Manitoba”

62. ДОБРИ КАНАДІЙЦІ

1. Коли промовляв губернатор Лорд Твідсмюр до українців?
2. Де він промовляв?
3. Що подають українці на знак пошани королеві або губернаторові?
4. Чи Лорд Твідсмюр похвалив канадійських українців?
5. Чи він просив, щоб українці затримали свої традиції?
6. Що неліжить до українських традицій?
7. Що допоможуть будувати в Канаді українські традиції?
8. Він сказав: “Ви всі будете тим кращими канадійцями, якщо будете .....” ким?

63

ЗАХІД СОНЦЯ

Сонце заходить, гóри чорніють,
Пташечка тїхне, поле нїміє,
Радіють люди, що відпочинуть.
А я дивлюся і серцем ліну
В темний садóчок на Україну:
Ліну я, ліну, думу гадаю,
І нїби серце відпочиває.
Чорніє поле, і гай, і гóри,
На сіне небо виходить зóря.
Ой зóре! зóре! — і слóзи кануть.
Чи ти зійшла вже і на Україні?
Чи óчі кáрі тебе шукають
На не́бі синім? Чи забувають?
Коли забу́ли, бода́й засну́ли,
Про мою до́леньку щоб і не чу́ли.

— Тарас Шевчénко

63. ЗАХІД СОНЦЯ

1. Як поёт опи́сує захід сонця на Україні?
2. Чому́ тоді люди радіють?
3. А чому́ поёт Шевчénко тільки думкою летить на Україну?
4. Хто його́ був заслáv в Азію?
5. Чому́ цар російський покара́в Шевчénка?
6. Як довго був Шевчénко на заслáнні в Азії?

64

64. ШЕРЛОК ГОЛМС У ЛІЖКУ

Коли мій чоти́ро-літній б́ратчик Л́есик ляга́є спа́ти, то бере́ під ко́вдру сво́го ко́тика Мурлі́ку. Мурлі́ка ла́гідно мурлі́кає й присипля́є Л́есика.

Я ляга́ю спа́ти з кни́жкою. Мене́ найкраще прико́лісують до сну приго́ди Ш́ерлока Го́лмса. Почну́ я, з Ш́ерлоком, лові́ти яко́гось злочі́нця, і, зви́чайно, нім злòвимо. Я засну́. Опі́сля в сні́ я продо́вжую лові́ти злочі́нця. Та в сні́ в мене́ приго́да Ш́ерлока, зви́чайно, кінча́ється іна́кше, як у кни́жці Ко́нан Дóйла. Ча́сом злочі́нець ло́вить Ш́ерлока або́ мене́. . .

Мо́я сестра́ Іва́нка, що на два ро́ки ста́рша від мене́, бере́ з собо́ю у лі́жко хоч два журна́лі з Голлі́вудськими фі́льмовими актóрами та акт́ісами. Відно, що фі́льмові актóри ї́ прико́лісують до сну.

Та́то мій п'є скля́нку те́плого молока́ на сон, а ма́ма наповня́є гумóву ба́ньку те́плою водо́ю й ста́вить на не́ї но́ги. . .

А мій пес обкру́титься навко́ло се́бе хоч п'ять разі́в, на́че б сво́го хвоста́ лові́в, і тоді́ спокі́йно ляга́є спа́ти. Лі́г п́есик спа́ти, а за кі́лька хвилі́н уже́ мо́рдочкою рýхає, на́че б щось ї́в. І пес ма́є сні.

64. ШЕРЛОК ГОЛМС У ЛІЖКУ

1. Хто прико́лісує до сну ма́ленького Л́есика?
2. Що прико́лісує до сну Іва́нку?
3. Що ро́бить перед спання́м та́то?
4. Чим прико́лісує се́бе до сну ма́ма?
5. А що прико́лісує до сну студéнта?
6. Що ча́сом ста́ється з Ш́ерлоком Го́лмсом у сні́ студéнта?

65

ЗАКЛИК

(Цю промову виголосив гетьман Богдан Хмельницький, що визволив Україну 1648-го року з-під чужого панування.)

У Богдана сльози в оці,
Та огонь в душі, в словах:
“Згине́м, бра́ття, або́ вгору́
Піднесемо́ свободи стяг!

Згинуть нам одна́ дорóга —
Чи в кайданах, чи в війні;
Хто ненавидить кайдани,
Тому́ війни не страшні!

Чи посла́бли ва́ші си́ли?
Потупи́лися шаблi?
Чи в серцях ви погаси́ли
Дух лицарський взагалі?”

І гучніше хвиль Дніпрóвих
Крик козацтва заревів:
“Або́ ляже́м го́ловами,
Або́ ви́б'ємо́ ворогiв!”

— Іва́н Франко́

65. ЗАКЛИК

1. До ко́го промовля́в Богда́н Хмельни́цький?
2. Він захо́чував коза́ків боро́тися за що́?
3. Що́ стра́нніше від війни́?
4. Ге́тьман захо́чував коза́ків боро́тися за во́лю котро́го кра́ю?
5. Що́ відпові́ли коза́ки ге́тьманові́?
6. З-під ко́го ви́зволив ге́тьман Хмельни́цький Ук-раї́ну?

66

ОЛЕСЯ

I

Давно, коли в Канаді лише почали поселяватися білі люди з Європи, на них часто нападали індіанці-іроквояці. Тоді саме на українців у східній Європі подібно нападали татари. Татарські ватаги покрадьки їхали на українські землі та нападали на села. Часто українські вояки-козакі розбивали такі татарські розбійничі ватаги. А деколи татарам вдавалося оминути козаків і напасти на українське село.

Татари нападали на Україну з Криму. Дуже старих людей і маленьких дітей вони вбивали. А дорослих людей в селі, що були здорові, брали в неволю. Пізніше невільників вони продавали. Брали татари з собою й всю худобу та коней, що були в селі.

Ще й досі українці пам'ятають татар, як страшних своїх ворогів. Ще й тепер часом українська мама скаже до своєї дитини: "Тихо сиди, бо татарам тебе дам!"

II

— Бері кошик, Михасю, — сказала Олесья до свого брата, — підемо назбирати тріхи суніць. —

— Є в лісі поляна з суніцями. Я знаю де, — сказав Михась, десяти-літній хлопчина.

— Краще у ліс йдять, бо там у лісі є багнище, де можливо й втопитися, — порадив дідусь.

— То підемо попри ліс. Там, за лісом, є також багато суніць, — сказав Михась, що добре знав, де, що є в лісі та поза лісом.

— Ну, коли хочеш так далеко йти, то ходім! — сказала Олесья. — Видно, що ти там уже був, Михасю. Веді, а я піду за тобою. —

І брат і сестра пішли збирати суніці.

Вони йшли степом, попри великий ліс, де було страшне багнище.

Олеся й Михась вже далеко були від села, майже по другім боці ліса, коли побачили далеко в степу ватагу людей на конях. Олеся пізнала по одезі, що ті люди були не українці. Ці люди мали спичасті шапки на головах. А в таких шапках ходять лише татари.

— Михасю, то татари! — шепнула Олеся. — Вони шукають нашого села.

III

Михась дуже настрашився, як почув слово “татари”. Він знав, що татари нападають на українські села та вбивають людей або беруть в неволю.

Настрашилася татар й Олеся, хоч їй було вже шістнадцять літ. Та вона знала, що треба було зробити, щоб врятувати людей в селі від смерти або неволі.

— Михасю, — знов шепнула Олеся, — ти біжи попри ліс назад до села. Ти малий і татари тебе не побачать. Скажи вдома дідусеві, що велика ватага татарів зближається з степу до села. А дідусь скаже людям, щоб поховалися, бо ж нема тепер у селі козаків, щоб оборонити село. Ну, біжи скоро! —

— Біжи і ти зі мною! — просів Михась Олеся.

— Я підую також, — сказала Олеся, — але в другий бік, від села. Я знаю, що роблю. А ти, Михасю, біжи до села! —

І Михась побіг швидко до села, а сестра його пішла в другий бік, від села. Вона хотіла, щоб татари побачили її, а не Михася.

IV

Олеся йшла повільно попри ліс далі від села. Вона вдавала, що не бачить татарів.

За якийсь час татари побачили Олеся. Вони швидко поїхали вслід за Олеся. Аж тоді Олеся скрикнула й по-

чала швидко бігти. Татари її скоро дігнали, бо їхали на швидких конях.

— Стій! — крикнув один татарин по-українськи. — Ти нас не бійся. Ти гарна дівчина. Ми тобі нічого не зробимо. Ти тільки покажи нам, де село. —

— Село от там за лісом, — сказала тремтячим голо-
сом Олесья. — Лісом до села можна зайти. —

— Ну, добре. Поведи нас до села!

— Добре, поведу, — відповіла Олесья.

— Та не одури нас! — погрозив татарин. — А то зитну тобі голову цією шаблею. —

Татарин, що говорив по-українськи, закинув петлю аркану на шию Олесьі, а другий кінець аркану тримав у своїх руках. Це він так зробив, щоб Олесья не пробувала втекти в лісі.

— Ну, веді! — приказав татарин Олесьі.

І Олесья пішла попереду татар у ліс.

V

Олесья повела татар у ліс стежкою із степу. Вона знала, що та стежка вела аж до багніща, де потонула не одна корова, що заблукала в ліс. Вела вона татар лісом довгий час. Деякі татари почали вже й бурчати. Вони допитувалися, чи вже близько до краю ліса.

Олесья йшла все далі й далі в ліс. Вона хотіла татарів якнайдовше поводити по лісі, щоб мав час Михась добігти до села й повідомити люде́й про татар.

— Гей, дівчино, не пробуй одурити нас, бо голова твоя злетить додолу, як одуриш, — погрожував татарин.

— Ну, вже недаліко до краю ліса, — відповіла Олесья.

Олесья знала, що стежка вела до великого багніща серед лісу і далі, вже серед багніща, простягалась по твердій, але вузенькій смузі землі. От саме туди вела вона татар. Вона знала, що станеться, як татари в'їдуть кінями в багнище. . .

VI

Тим часом Михась добіг щасливо до селá. Сказав він дідусеві, що до селá наближається велика ватага татар. Дідусь негайно повідомив про татар люде́й в селі. І всі люди скрілися в безпечному місці в лісі.

Другого дня віслали люди одного хлопця, щоб він підійшов до селá й поглянув, що там сталося. Хлопець побачив, що селó стояло ціле. Татар ніде не було видно. Виглядало, що татари помину́ли селó.

Люди верну́лися в селó. Потім пішов дід Даніло з кількома узбрóєними чоловіками аж туди, де лиши́лася була́ Олесья, коли Михась побіг до́ому. А звідти пішли вони́ по слідах татарських коней у ліс. Коли дійшли вони́ до багнища, то там побачили лишé кількох татарських коней, що позагруза́ли в багнище. Ледве їх було́ видно з болота. . . Дід Даніло зрозумів, що сталося з татарами. Знав він, що й Олесью вже ніколи не побачить. . .

Переказано за
Борисом Грінченком

66. ОЛЕСЯ

1. Хто нападав давно́ на українські селá?
2. Що татари робили, як напали на селó?
3. Чого хотіли назбирати Олесья і Михась?
4. Де були́ Олесья і Михась, як над'їхали татари?
5. Чому́ Олесья післала Михася назад у селó?
6. Чи Олесья повелá татарів, як вони́ того хотіли?
7. Куді завелá Олесья татарів?
8. В чім потопилися татари в лісі?
9. Кого́ врятувала́ Олесья своїм вчинком?

67

БОЯН

Боян майстер був до пісні,
Боян знав на пісню чари, —
Прійде гадка, а він гадку
Орлом пúстить аж під хмáри,

Прійде друга, а він другу
Пúстить вóвком по долині,
Гадка трéтя скáче в ньóго
Соловéйком на калині.

Не соколів на лебеді
Посилáв Боян з-під нéба:
Свої пáльці клав на стру́ни, —
Гра́йте, стру́ни, кому́ трéба.

— Из перéспиву В. Щúрата
“Слóва про пóхид Ігоря”.

67. БОЯН

1. Боян був майстром до чогó?
2. Як він свої гадки пускав?
3. Яких то соколів він посилáв не лебедів?
4. В якій то поемі описано Бояна?
5. Хто знає, коли та поема була написана?

68

ХИТРУН

— Тату, я поїду сьогодні до міста, — каже Василь.
— Чи може вам чогось потрібно з міста?

— От на тобі десять доларів. Купиш мені фунт трицалевих цвяхів, і, як будеш вертатися з міста, то заїдь до якого продавця газоліни та скажи йому, щоб наповнив газоліною збірник у нашому авті. Скажи, най дасть десять галонів газоліни, — каже батько.

Узяв Василь гроші й поїхав автом до міста. У місті купив Василь, чогось потрібно було й вертається надвечір додому.

— А що, Василю, купив ти, чогось потрібно? — питається батько.

— Так, — каже Василь, і подає батькові фунт цвяхів у паперовій торбинці, і пачку патронів до рушніці. — А ось тут те, що осталося з десяти.

— Пам'ятаю, що я тобі казав купити цвяхів і газоліни. Чомусь я собі не пригадую, щоб я щось тобі, Василю, про патрони говорив, — каже батько задумано.

— Ну, а я думав, тату, що вам і патронів треба, — оправдувався Василь.

— Може комусь треба тих патронів, але не мені, — сказав й усміхнувся Василь татові. — Бачу, Василю, що вмієш ти думати й по-циганськи. То добре, сину, що є патрони. От, зможеш тепер піти на полювання диких качок.

Василь усміхається і несе пачку патронів до себе в кімнату.

68. ХИТРУН

1. Що мав купити Василь татові?
2. А що Василь привіз?
3. Що сказав Василь татові про пачку патронів?
4. Що тато сказав Василеві?

69

НІЯГÁРА

Сміється бéрег канадiйський
Сотнями золотiх очей;
Тут доложiв Самсон плечей —
Створiв iз бiдня кáзку дiйсну.

Дротi зiткали павутiння
З краю Лiнколна у Канаду,
Лямпи огнями шлють принаду,
А там вдолiни — шумовiння.

— **Мирослав Iчнянський,**
iз збiрки “Лiра Iмiгранта”

69. НІЯГÁРА

1. Чим смiється бéрег канадiйський?
2. Як називався той давнiй силáч, що мiг би був збудувати Нiягáру?
3. Яке “павутiння” зв’язує Канаду з країною Лiнколна?
4. Хто смiється вгорi?
5. А що вiдно вдолiни?

70

МАНЯ

I

Маня має три роки. Називається вона Марія, але всі її називають Маня. Вона вже добре бігає. От, летить метелик, з білими крилами, а Маня біжить за ним. Вона хоче зловити його. А метелик летить все далі. Сяде він на одну квітку, поп'є з неї трішки меду, і далі летить. Знов він сідає на квітку і Маня знов біжить до нього. Простягає Маня рученята, щоб метелика схопити, а він знов підлітає і летить далі.

Так перебігає Маня за метеликом довгу поляну-сіножать, що починається коло її дому. Летить метелик у лісок і Маня біжить за ним у лісок. Біжить вона ще тріхи ліском і вже не бачить метелика.

— Де ти, метелику, тепер? — питається Маня. Надслухує Маня. Та не відзивається метелик. Не чує він голосу Мані, бо він уже далеко тепер. Він грається з іншим метеликом. Один тікає, а другий ловить. Ну, а Маня стоїть і чекає на метелика.

Вкучується Мані стояти й чекати на метелика. Вже хоче йти додому. Розглядається вона, а хати ніде не видно. Страшно стає Мані. Плаче Маня та біжить і що сили кліче: “Мамо, де ви?” Біжить Маня та біжить. Навколо неї стоять високі дерева. Вже й сонця не видно крізь густе лістя вгорі.

II

Їхали крізь ліс індіяни. Переїздили в інше місце полювати. Їхало кілька родін. Їхали вони вузькою стежечкою в лісі — індіянською стежечкою. Їх коні тягнули за собою щось таке, наче сани, хоч літо було. Їхали вони своїми “індіянськими” санчатами по траві, бо возів не мали. І, зрештою, возом вузьенькою індіянською стежкою не поїдеш крізь ліс.

Почу́ли інді́яни плач дити́ни в лісі. Пішли́ де́які з них на го́лос дити́ни. Побáчили вони́ запла́кану мале́ньку білу дівчинку. На вид інді́ян дівчинка ще сильні́ше запла́кала. Пошука́ли інді́яни ха́ти в лісі, але́ ха́ти не було́. А що біла дівчинка їм сподо́балася, то вони́ її забра́ли з собо́ю.

Пла́кала біла дівчинка кі́лька днів. А що інді́яни любі́ли її й потіша́ли її, як ті́льки могли́, то дівчинка за ти́ждень-два приви́кла до них.

Інді́яни замй́дувано гляді́ли на сй́ні оченя́та дівчинки і на її зо́лоте во́лосся. Їм здава́лося, що то яка́сь надзе́мна істо́та до них загосты́ла. А що дівчинка пока́зувала на се́бе па́льчиком і каза́ла “Ма́ня”, то вони́ вкінці́ зрозумі́ли, що то було́ ім’я́ дівчинки. І поча́ли інді́яни назива́ти ту дівчинку Ма́на, бо не могли́ так якра́з вй́мовити те ім’я́, як вимовля́ла дівчинка.

III

До́вго ходи́в по лісі Іва́н Гарасі́м та шука́в своєї́ трилі́тньої до́нечки Ма́ні. Шука́ла Ма́ні й Ма́нина ма́ма. Шука́ла вона́ Ма́ні та пла́кала. Шука́ли Ма́ню і ста́рші Га́расімові́ діти. Ми́нуло кі́лька днів і вже́ всі ду́мали, що дівчинку, мо́же, вовкі́ або ведме́ді з’їли. . .

Сказа́в хтось Га́расімові́, що, мо́же, інді́яни знайшли́ Ма́ню в лісі та й взяли́ з собо́ю. То ж ходи́в Гарасі́м і в такі́ місця́, де інді́яни були́. Пита́в інді́ян, чи не ба́чили вони́ де біло́ї дівчинки. Та скрі́зь чув одне́ й те са́ме: “Ми не ба́чили.”

Розказа́в Гарасі́м і канаді́йській кінній полі́ції про те, що пропа́ла в ньо́го трилі́тня дівчинка. Розказа́в, як вона́ вигляда́ла. Каза́в, що в дівчинки є з лі́вого бо́ку на ши́ї мале́нький черво́ний значо́к з уро́дження — на́че мале́нька черво́на квіточка. То ж ма́ла полі́ція на о́ці й така́ прикме́ту дівчинки. Шука́ла дівчинку й полі́ція. Та ми́нали рік за ро́ком, але́ про дівчинку Ма́ню не було́ ніяко́ї ві́стки.

Кілька разів були дійшли поголоскі до Гарасіма, що в такому то місці хтось бачив з індіями маленьку білу дівчинку. Ходів у такі місця Гарасім, але завсиди вертався ще більше сумнім.

Пропала Мана, як камінь у воді.

IV

Минуло двадцять і кілька років від того часу, як пропала дівчинка Мана в лісі. Вже Гарасім і його жінка привикли до думки, що Мана або з голоду згинула в лісі, або, десь у багнищі впірнула, або що її дікі звірі пожерли. . .

Та от раз приїхав кінний поліціант до Гарасіма і повідомив його, що в одній місцевості Манітоби, де індієни живуть на своїм наділові землі, є молоді жінки, що має руське волосся, сині очі, і червоний значок на шії з лівого боку. . . Поїхав туди, до індіян, Гарасім з жінкою. Побачили вони молоді білі жінки, вбрані по-індієнськи, що мала червоний значок на шії. Та й називали її індієни Мана, щось ніби Мана. Випитував Гарасім саму Ману, як вона попала до індіян.

Мана розказала про себе, що знала: що десь в лісі її знайшли індієни, як вона була ще маленькою дівчинкою. Те саме казали і старі індієни та індієнки. Все вказувало, що Мана Гарасімова дочка. То ж узав він свою дочку і її чоловіка, що теж мав у собі й кров білих людей.

Радів Гарасім з жінкою, що такі вдалося відшукати пропавшу дочку. Поставив для своєї дочки і її чоловіка дімок. Дав він зятеві легку роботу в своїй траці.

Та коли проминули перші радощі, то Гарасім часто бачив великий смуток в очах своєї дочки. А його зять ще більше тужив за красою й свободою канадійських лісів.

Минуло кілька тижнів. Одної ночі Манин чоловік утік у лісі. . .

V

Минуло ще кілька днів. Однієї ночі пропала і Мánя. Хтось бачив, що до хатини, де жила Мánя, підїхав чоловік двомá кіньми. На однім коні він сам їхав, а на дрúгого коня сіла Мánя, і рáзом вони відїхали геть. . .

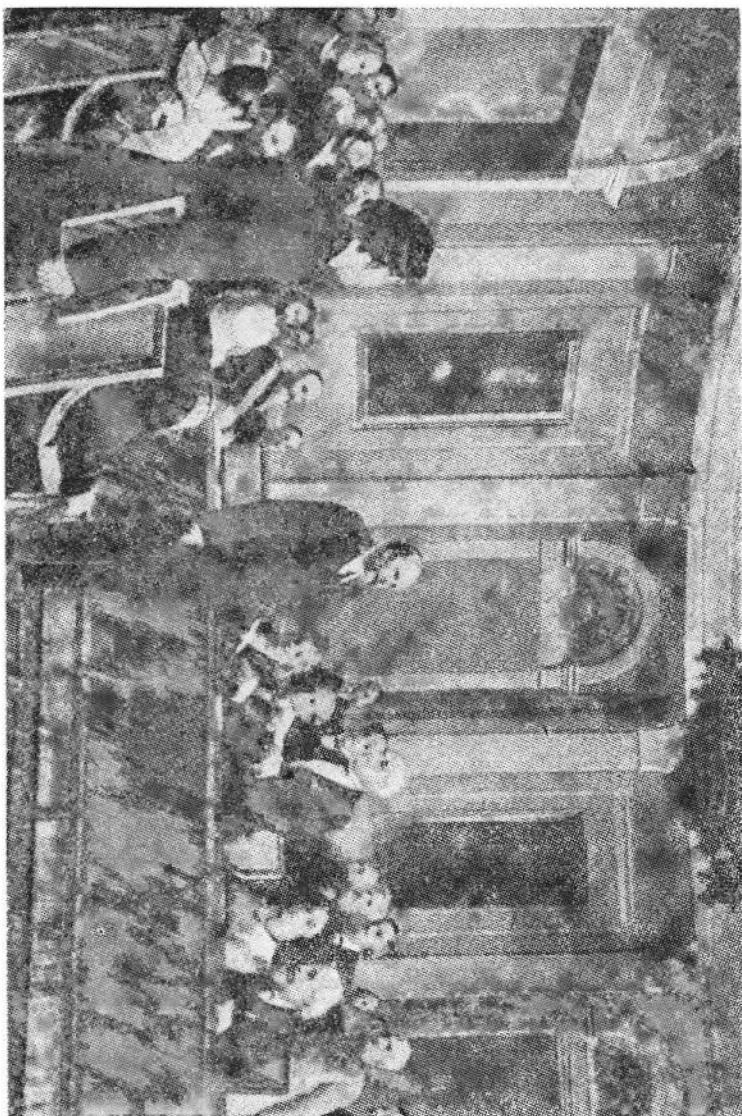
Жаль було Гарасїмові знов втратити свою дочку, але він за нею вже не шукав. Він знав, що Мánя змáлечку привїкла до свобідного лісового життя індіян і що те життя було для неї наймиліше. Та й полюбила вона індіян, як своїх рідних, і без них і жити не могла. Жити таким життям, яким жили білі люди, було б для Мánі не насолодою, а кáрою. . . А що Гарасїм щáстя бажав своїй дочці Мánі, то вже за нею й не пошукував.

— **О. Івáх**

(Це оповідання написано на підставі правдивої події в Манітобі.)

70. МÁNЯ

1. Скільки рóків було малéнькій Мánі, як вона пропала?
2. Вона називáлася Мánя, а хто її назвáв Мána?
3. Хто взяв Мáну з собою?
4. Де Мána виростála?
5. Як довго жила Мána з індіянами?
6. Хто віднайшов Мáну?
7. Чому Мána втеклá знов до індіанів?

TARAS SHEVCHENKO receives his Academic Degree in Fine Arts in 1860.

71

АЛМАЗ З НЕБА

Дошú краплíна впáла
На трáвку в рáнній час
I промíнням зася́ла
Під со́нцем, як алма́з.

Дошú краплíна впáла
В пусти́ні на пісо́к
I щéзла вмить, пропáла,
Немо́в імлі́ димо́к.

Так всі діла́, всі стра́сті —
Раз дим, а раз алма́з:
Блища́ть при до́брій вла́сті,
При злі́й їх блиск пога́с.

— Васи́ль Щу́рат

71. АЛМАЗ З НЕБА

1. Що ста́лося з краплíнкою дошú на траві?
2. Що ста́лося з краплíнкою в пусти́ні на піску́?

PARLIAMENT BUILDING IN REGINA

72

ЗЛОЧИНЕЦЬ

Їхав у місті Нью Йорку підземним трамваєм детектив. Він мав око на одного чоловіка, що поводився дуже підозріло. Детектив і той чоловік уже третій раз пересідали в інший трамвай. Кожний раз, коли підозрілий чоловік висідав з трамваю, то майже біг до другого трамваю. Детектив зацікавився, чому той чоловік так спішить.

Трамвай їхав на північ. От уже поминув Гренд Сентрал залізничий двірєць. Поїхав далі на північ. За якийсь час підозрілий чоловік висів з трамваю й дуже скорою ходюю вийшов з підземелля, перейшов вулицю й попрямував у парк. Детектив ледве встигав за ним підбігати.

От, уже підозрілий чоловік у парку. Спішить він до порожньої лавочки, сідає на лавочку, витягає з кишєні якісь папєри й починає читати їх.

Зацікавився детектив, які документи читає підозрілий чоловік. Чи то крадені документи?

Підійшов детектив тихєнько ззаду, глянув на папєри чєрез плечє підозрілого чоловіка, і побачив, що то була книжка з комічними образками. Незнайомий чоловік, поважного вигляду, читав про дивні пригоди Лил Абнера. . .

Очевідно, незнайомий чоловік утікав від шуму великого міста на короткий відпочинок у парку.

72. ЗЛОЧИНЕЦЬ

1. Чому детектив мав око на одного чоловіка?
2. Куди детектив заїхав з тим чоловіком у Нью Йорку?
3. Що чоловік почав читати в парку?

73

ВЕСНА́

Весна́ прийшла́: на сіньому Дуна́ю
Сплескала́ лебедіними крильми́,
Дуну́ла те́плим по́дихом по кра́ю,
Злома́ла мості́ льодові зимі́,

Підсніжники збуділа в го́лім га́ю
І жа́йворонки вівела з тюрмі́,
І на Бескі́д нагна́ла хма́ри сіні́,
Ї́ пусти́ла млу на північ по краї́ні.

І те́плий ві́тер піснею дзвінко́ю
Загомоні́в над стрі́хами села́,
Над ве́жами і му́рами й церкв́ами,
І в лісі́ ліг спочі́ти під вершќами.

— Іва́н Франко́

73. ВЕСНА́

1. Що дуну́ло те́плим по́дихом по кра́ю?
2. Що бу́ло тюрмо́ю для жа́йворонкі́в, ні́м прийшла́ весна́?
3. Хто загомоні́в дзвінку́ пі́сню над селом́?

ПОЛЮВАННЯ

Була люта зима. Були сніговії та люті морози. Ескімóси привікли до снігів та морозів. Однак, саме тоді, холодно було й ескімóсам, бо голодували. Серед сніговіїв тяжко було полювати, бо ж у такий час і звірі ховаються до своїх криївók. То ж голодували всі в селі на березу Польярного моря, де жив і Бок з своєю жінкою Айкігою та тринадцять-літнім сином, Кішом. Жаль було Бóкові глядіти на голóдних людéй.

Хоч як лютувала зима, то Бок пішов полювати. Хотів він придбати поживи для голóдних людéй. Здібав Бок великого білого ведмéдя. Кінув він списом у ведмéдя. Поранений звір кінувся на Бóка. Так стиснув ведмідь Бóка, що переломів йому кілька ребér. Саме тоді Бок пробив ведмéдеві живіт ножém. Ведмідь загінув, а Бок порачкував до селá. Там він сказав лю́дям, щоб вони пішли по вбитого ведмéдя.

Ескімóси раділи, що Бок придбав для них м'яса. Однак, сумно було в льодовім іглу-хаті Бóка. Поранений Бок скóро помер. Спершу люди селá пам'ятали, що Бок їх урятував від голодо́вої смéрти, але за те заплатив своїм житт'ям. То ж спершу не забували вони й про вдову́ Айкігу та сироту́ Кіша. Та за якийсь час забули вони про Айкігу й Кіша. І Айкіга з Кішом почали бідувати. Чáсто вони не мали що їсти.

II

Коли раз увéчере в іглу вoждя селá, Клиш-Квáна, відбувалася рада, молодій Киш сказав і своé слово.

— Прáвда, мені й мамі ви даєте нашу частку м'яса, — сказав гідно Киш. — Але те м'ясо ма́йже зáвжди старé й тверде. В ньóму дуже багáто кóстей. —

— Замовчі, зухвáлий хлопче! — закричали обурено старикі. — Іди спáти! —

Киш спокійно чекав, поки стіхне галас.

— У тебе, Уг-Глок, є жінка, — сказав спокійно Киш. — І ти тут говориш і за неї. А в тебе, Масук, є жінка й ма́ма. Ти говориш за них обидво́х. А моя ма́ма ма́є тільки менé. Ось чо́му я говорю тут. Мій та́то Бок уме́р, щоб усі ми ма́ли що їсти. То́му ви тепе́р повинні дава́ти нам подоста́тком їжі, поки в селі є м'ясо. Я, Киш, син Бо́ка, сказав своé сло́во. --

Промова Ки́ша ще гірше обу́рила люде́й на ра́ді. Його́ насваріли й наказали йому́ йти спа́ти, бо, іна́кше, то зовсім не даду́ть йому́ нічо́го їсти.

— Слу́хайте ж ви, дорослі чоловіки! — вигукнув ще раз Киш. — Я вже більше ніко́ли не бу́ду говори́ти на ва́шій ра́ді, аж поки ви са́мі менé не попрóсите до сло́ва. Слу́хайте! Мій та́то був сла́вний за сво́ї діла́ на полюва́ннях. І я, син його́, піду́ полюва́ти. І зна́йте всі, що те, що я спо́люю, бу́де розді́лене справедли́во для всіх нас. Ні одна́ вдова́, ні оди́н хво́рий чоловік не бу́де пла́кати вночі з го́лоду. І не бу́де ненаже́р, що сто́гнуть від бо́лів переї́дання. Я, Киш, сказав своé сло́во. —

В іглу луна́в глузли́вий сме́х, як Киш виходи́в надві́р.

III

Дру́гого дня, вранці, Киш пішо́в здовж бе́рега на полюва́ння. Він мав лук, ба́гато стрі́л з кістя́ними наконéчниками, і вели́кий ніж. Чолові́ки підсме́халися на вид Ки́ша, а жінкі́ співчу́тливо погляда́ли на зажу́рену ма́му, Айкі́гу.

Промину́в той день. Наста́ла ніч. Промину́в і дру́гий день. Тре́тього дня лютува́ла заверю́ха. А Киш не верта́вся. Айкі́га дуже зажури́лася. А жінкі́ дорі́кали сво́ім чолові́кам за те, що не вони́ пішли́ полюва́ти, але́ пусти́ли на полюва́ння хлопчи́ну. Чолові́кам сти́дно ста́ло, і вони́ почали́ готува́тися йти розшу́кувати Ки́ша, як припи́неться заверю́ха.

Та четвёртого дня рано-вранці Киш вернувся з полювання. Він ішов поважно. На плéчах ніс він великий кúсень свіжого м'яса.

— Ей, ви, чоловіки, — промóвив гóлосно Киш, — візьміть санчáта та псів і йдіть по моéму слідú аж до тóго місця, де лежить убитий ведмідь. Бúде день ходи туди.

А вдóма Киш сказáв до мáми:

— Ну, мáмо, попоімó тепér свіжого м'яса. По обіді я ляжу спáти, бо дúже стомівся.

Киш з'їв багáто м'яса, а коли пізніше засну́в, то спав безперерівно двáдцять гóдин.

IV

Чоловіки не вірили, що Киш убів ведмéдя. Убити великого бíлого ведмéдя — то не лéгка справа. І дорóслому чоловікові не лéгко вбíti бíлого ведмéдя спíсом або стрілою з лúка. А Кíшові минуло лишé трина́дцять рóків. Як же мiг такий хлопчýна забíti бíлого ведмéдя? А́дже ж мав Киш тiльки лук і нiж.

Чоловіки не вірили, що Киш убів ведмéдя. Алé їх жiнкі повірили. І вони почали пригáдувати своїм чоловікам, що Киш приніс і великий кúсень м'яса з убитого ведмéдя. І від тако́го наглядного дóказу чоловіки замóвкли, алé ненадóвго.

— Ет, коли Киш і справді забiв ведмéдя, то напéвно забúв відразу відрізати м'ясо від кістóк. А як цілий ведмідь замéрзне, то вже не відрiже м'яса від кістóк і найгострiший нiж. Трéба бúде ведмéдя вéзти на санчáтах. а то не лéгка справа, — бурчáли дéякі чоловіки.

Коли дійшли чоловіки до вбiтого ведмéдя, то побáчили, що ведмідь був налéжно розрiзаний. Киш зробiв, що трéба було.

V

На другий раз Киш забив молодого великого ведмедя. А потім забив разом ведмедя й ведмедяцю. Киш ходив на полювання на яких три-чотири дні. А деколи цілий тиждень минув, нім Киш з полювання вернувся. Коли хто хотів іти разом з ним на полювання, то Киш завжди відмовлявся брати когось з собою.

— І як же Киш полює? — запитували один одного чоловіки. — Та ж він навіть не берє з собою псів. Ну, а пси то велика допомога на полюванні. —

— Кіше, а чому ти полюєш тільки ведмедів? — запитався раз Кіша Клош Кван.

— Всім відомо, що найбільше м'яса на білому ведмеді, — відповів коротко Киш.

— Киш, мабуть, має допомогу від злих духів, — говорили деякі люди.

— А може ті духи, що допомагають Кішові, не злі, а добрі, — сказала одна жінка. — Може то дух його тата допомагає йому. —

Киш і надалі мав щастя на полюванні. Чоловіки привозили ведмедя за ведмедем, яких убив Киш. І Киш наглядав, щоб м'ясо з ведмедів було справедливо попайковане для всіх людей у селі. Справедливі пайки м'яса йшли навіть і найстаршим бабуням та дідам, німечним людям, і дітям. І за це всі люди почали з пошаною ставитися до Кіша. Почали говорити, що по смерті Клош-Квана виберуть Кіша на свого вождя. Коли раз Киш натякнув Клош-Кванові, що йому з мамою треба більшої хати-іглу, то Клош-Кван наказав людям, щоб поставили для Кіша й його мами кращу хату. А люди були дуже раді побудувати нову хату для Кіша, бо всі вдячні були йому за те, що в селі ніхто вже не голодував. Всі вони діставали справедливі наділи м'яса з убитих Кишом ведмедів.

Киш тішився великою пошаною в селі. Люди почали глибоко шанувати й маму його, Айкігу. То ж почали жінки ходити до Айкіги за порадами. Як порадила Айкі-

га, так вони робили. Коли Айкіґа радила двом жінкам, що посварилися, знов стати добрими сусідками, то вони й так робили. Та й коли жінка з своїм чоловіком посварилась, то Айкіґа їх миріла.

VI

Та Уґ-Глок став завидувати Кішові.

— Я думаю, що тобі злі дүхи допомагають у полюванні, — сказав раз Кішові Уґ-Глок.

— Хіба ж хто в селі захворів від того м'яса, що я придбав? — спитався добродушно Киш. — Чи мучить тебе зависть? —

Та люди людьмі. Було в селі й більше таких, як Уґ-Глок. Коли ж знов Киш пішов полювати, то вслід за ним ішли шпигуні: два молоді хлопці — Бім і Бавн ішли вслід за Кішом так, щоб він їх не бачив.

За п'ять днів повернулися Бім і Бавн до села і розказували на раді у Клош-Квіана дуже цікаві речі про Кіша.

— Коли Киш підійшов до величезного ведм'я, то ведмідь обернувся й пішов собі геть від Кіша, — скоренько розказував Бавн. — Та Киш почав йти вслід за ведмедем. Він голосно кричав і розмахував руками. —

— Так, — розказував Бім, — Киш ішов просто на ведм'я. Аж тоді ведмідь обернувся й почав бігти до Кіша. Киш почав утікати. Кинув Киш на сніг щось кругленьке. Підбіг ведмідь і з'їв те, що кинув Киш. Киш і наділі біг і кїдав позад себе щось наче кулькі, а ведмідь все те поїдав. —

Всі люди здивувались.

— А відтак ведмідь спинівся, — розказував далі Бавн. — Заревів ведмідь з болю. Він почав себе шкрябати по череві, підскакувати, і ревіти з болю. —

— Ну, це вже напевно чародїйство, — сказав Уґ-Глок.

— Було видно, — сказав Бавн, — що ведмідь ослабає. — Він тікав берегом, мотав головою, присїдав, та ревів і пищав з болю. Так тікав отой ведмідь чотири дні. І видно було, що все слабшав. —

— Вкінці ведмідь дійшов до того місця, де спершу здібався з Кішом, і вже не міг навіть рачки лізти, — сказав Бім. — Тоді Киш підійшов до ведмедя й проколів його спісом. А як Киш почав здирати з ведмедя шкіру, ми побігли назад, у село.

Люди аж роті пороззявляли, коли такé почули. Чоловіки негайно зібрались на раду. Жінки мусіли притягнути вбитого ведмедя до села. А коли Киш прийшов додому, то до його дому підійшли всі чоловіки, що були на раді.

Клош-Кван розказав Кішові, що його підглядали Бім і Бавн і що вони бачили.

— І чи ж це не чародійство? — спитав суворо Клош-Кван.

VII

Киш глянув на Клош-Квана й усміхнувся.

— Я ще молодий хлопець, — сказав Киш. — Я ще ніколи не бачив злих духів і нічого про них не знаю. Я тільки придумав спосіб, як убивати білих ведмедів без важкої боротьби з ними. А мій хитрий спосіб --- то не чародійство! —

— І всі ми могли б так убивати ведмедів? — спитався Клош-Кван.

— Всі, --- відповів Киш.

— Ну, і якого ж ти способу вживаєш? — знов запитався Клош-Кван.

А Киш спокійно доїдав свою вечерю.

Коли скінчив Киш їсти, він підвівся й сказав: — То дуже простий спосіб.

Киш підніс вгору грубу волосінку кітового вуса й показав її всім. Кінці тієї волосінки були дуже гострі. Киш звив ту волосінку в досить великий перстенець і взяв її в кулак. Потім раптом розкрив кулак і кітів вусик знову випростувався в нього на долоні. Тоді взяв Киш грудочку жиру з кіта.

— От, трéба взяти грúдочку жи́ру — сказа́в Киш.
— Тепе́р у цій грúдочці жи́ру я роблю ма́леньку я́мку. А в ту я́мку вклада́ю звітий кітовий вус і прикрива́ю його́ шматочком жи́ру. На морозі ця грúдочка жи́ру з кітовим вусом замéрзне. Коли нароблю́ багáто таких круглéньких кульо́к з жи́ру, то йду на полюва́ння. Ведми́дь такі кульки́ з жи́ру радо́ лікає. В те́плім шлу́нку кітові вусики випростóвуються, і ведми́дь заслаба́є. Коли ж зóвсім осла́бне, тоді лёгко́ його́ заколо́ти спісом. —

— Ну, і спра́вді це прóста шту́ка, — сказа́в Клош-Кван.

— Прóста це шту́ка, — сказа́ла Клош-Квані́ха, — але́ до́бре году́є нас.

— Перека́зано за
Дже́ком Лóндоном

74. ПОЛЮВА́ННЯ

1. Від чо́го загі́нув Бок?
2. Як назива́вся Бо́ків сино́к?
3. Скільки́ було́ літ Кішові?
4. Куди́ пішо́в Киш?
5. Що сказа́в ескімо́сам Киш, коли́ верну́вся?
6. Чи Киш за́вжди ми́г сполюва́ти білого́ ведме́дя?
7. Що було́ в тих кулька́х жи́ру, які Киш дава́в ведме́дям їсти?
8. Що ставало́ся із скру́ченими кітовими вусиками́ в че́реві ведме́дя?
9. І що тоді́ ставало́ся з ведме́дем?

75

ПРОСЬБА МОЙСЄЯ

Не порá мені, діти, про це
Говоріти широ́ко.
Ба́чте: ніч вже тумáни несé,
Га́сне де́ннее о́ко.

Та прийдé коли́сь час і для вас
В життьово́му порі́ві:
Появі́ться вам ку́щ огня́ний,
Як мені на Хорі́ві.

Ста́не свя́то в вас, мов у храму́,
В той мо́мент незабу́тній,
І озве́ться до вас із вогню́
Ото́й го́лос могу́тній:

“Зди́ймі обúв будéнних турбо́т!
Присту́пі сюди́ смі́ло!
Бо я хо́чу послáти тебé
На вели́кее ді́ло.”

Не га́сіте ж свято́го вогню́,
Щоб, як по́клик наста́не,
Ви могли́ щиро́сérдно сказа́ть:
“Я гото́вий, о Па́не!”

— Іва́н Франко́

75. ПРОСЬБА МОЙСЄЯ

1. Мойсéй ка́же, що й вам мо́же появи́тися який ку́щ?
2. Чи Мойсéй коли́сь ба́чив огня́ний ку́щ?
3. Хто зна́є, що Мойсéй мав на думці, коли́ згаду́вав огня́ний ку́щ?

76

БЕЗ НОЖА

Васіль, Данило, Петро та Степан хлопці з міста. В суботу вони вибралися за місто на прогульку, на цілий день. Пішли вони в ліс та й почали приглядатися на пташок на деревах. Побачили кілька вивірок та зайців.

Прийшла обідня пора. Хлопці тоді вийшли з ліса. Сіли при дорозі й лагодяться полуднувати. З дому не мали вони готвої перекуски. Поки вийшли вони з міста, то купили собі в крамниці хліба й фунт шинки.

Поставили хлопці перед собою хліб й шинку, покраяну на кусники. Сидять і журяться. Ні одін з них не мав ніжика при собі. А як нема ножа, то як хліб покраеш? Як зробиш сандвичі?

Сидять хлопці та й журяться. Аж от надійшов дорогою старенький чоловік. Спиняють вони того чоловіка.

— Дідуню, — каже одін з хлопців, — чи не маєте ви при собі ніжика? Ми от хочемо полуднувати, але не маємо чим хліб покраяти.

— Ну, хлопці, — каже старенький чоловік, — сяду і я коло вас. Відпочину. Нюги мені вже добре не служать.

От, що ми зробимо: дайте мені хліб.

Взяв старенький чоловік хліб у руки й полупав його на кілька куснів.

— Знаєте, хлопці, чи є ніж, чи нема, а як є хліб, то голоду нема. Пальці старші від ножа. А тепер і я з вами пополудную. Кладім, хлопці, шинку на кусники хліба, — сказав весело старенький чоловік.

76. БЕЗ НОЖА

1. Чого хлопцям бракувало, щоб покряяти хліб?
2. Що вони хотіли зробити з хліба й шинки?
3. І що ж вони робили без ножів?
4. Чи був ніж у старого чоловіка?
5. Що той чоловік зробив з хлібом?
6. Хто старший від ножів, на думку того чоловіка?

77РОБЕРТ БРУС

От Роберт, від вікна відступивши,
Ліг на лаву і погляд підвів
На потріскану стелю: на стелі
Павутиння павук собі плів.

Несподівано Роберт задивився
На роботу того павука:
Він дивився, як там прядась помалу
Та я нитка тендітна, тонка,

Як павук на тій нитці спускався,
Розколіхувавсь потім на ній,
Щоб її до стіни причепити,
Потім невід розкінути свій.

Що гойднеться, то нитка урветься,
І додолу павук упаде,
Але зразу же лізе угору
І нову собі нитку пряде.

Так шість раз той павук обривався,
І шість раз угору вилізав,
Та сьомий раз таки удержався,
До стіни свою нитку прип'яв.

Тут Роберт раптом скочив на ноги,
Ухопив свою зброю до рук
І крикнув: "Та невже ж такі лицар
Менше має сили, ніж павук?"

— Лєся Українка

77. РОБЕРТ БРУС

1. На кого був задивівся Роберт Брус?
2. Що павук робив на стелі?
3. Що ставалося з ниточкою павутіння, коли павук по ній злізав?
4. Кожний раз, як павук упав, що він знов робив?
5. Кілько разів павук падав?
6. Чи вкінці вдалося павукові припнути павутіння до стіни?
7. Що зробив тоді Роберт Брус?

78

ОСІНЬ У КАНАДІ

Сумовита краса оповиває перші дні осені в Канаді.

От, ще бачиш зелене лістя на деревах. Надходить ніч. Серед темної ночі спадає мороз на те лістя. Приходить ранок. Глядиш знов на лістя. Немá вже зеленого лістя. Бачиш перед собою лістя, але вонó вже помальоване всякими фарбами. Бачиш перед собою лістя жовтáве, червонáве, темно-зеленáве. Але ясно-зеленого лістя вже нема́.

Коли повіє вітер поміж лістя, то вонó вже не шепче пестливо про красу́ літа, але зловіщо шелестить. Той шелест ка́же, що зближається вже зима́.

Та недóвго любу́ешся різнобарвними красками осіннього лістя. От, за кілька днів уже свіще з півночі бурливий вітер і безпощадно зриває з дерев їх різнобарвні шати. Минé ще тиждень-два, і вже не бачиш а́ні листочка на дереві. Бачиш перед собою кістляві гілляки на деревах, що на́че сухі руки, простягаються до синяви не́бес.

Тільки темно-зелені канадійські бори сосо́н, ялиць та мо́дренів остаються постійно незмінними. Прекрасні со́сни, смереки та ялиці, але їх краса́ скромна та пону́ра. Стоять вони́, на́че монахи́ні, що зібрались на молитву. Пригадують вони́ собою́ ту красу́, що вічна, незмінна.

О. Іва́х,

з повісти “Голос Землі”

78. ОСІНЬ У КАНАДІ

1. Що оповиває перші дні осені в Канаді?
2. Що спадає на лістя вночі?
3. Які шати зриває північний вітер з дерев восені?
4. До ко́го подібні темно-зелені со́сни?
5. Яку́ красу́ со́сни собою́ пригадують?

СОЛОВЕЙКО

Цар Китаю читав книжку. З книжки він довідався, що між пташками найгарніше співає соловейко. Він хотів почути спів соловейка. Покликав він слугу та сказав йому запросити соловейка в гості до царя. Слуга пішов у ліс, де були соловейки.

— Прóbить тебе, соловейку, наш цар до себе в гості. Хóче він почути твiй спів, — сказав слуга до соловейка.

— Дóбре, пiду до царя в гості, — сказав соловейко.

У царському палаці соловейко так гáрно співав, що всіх людей розвеселив. З великої радості цар аж заплакав. Від співу соловейка стало весело на царському дворі. Від того дня жив соловейко на царському дворі, у клітці. Не любив він сидіти в клітці, але мусів. Щодня він розвеселяв своїм співом царя та його двораків.

Одного дня цар китайський отримав дарунок від царя Японії. То був ляльковий соловейко. Він виглядав ніби живий. Під крилом у нього був ключик. Коли царський слуга покрутив той ключик, то штучний соловейко почав співати. Співав він гáрно, але без таких змін у гóлосі, які бувають у живого соловейка.

Цар і його дворакі так зацікавилися ляльковим соловейком, що про живого соловейка забули. Раз двірцята клітки були відчинені й соловейко вилетів з клітки на двір і полетів у ліс. У лісі йому було краще, як у палаці, бо він був на волі.

Минуло кілька років. Ляльковий соловейко зіпсувався. Не було вже кому царя розвеселяти. Цар захворів і вмирав. Тоді й двораки перестали його потішати. Та саме тоді знов загостив соловейко до китайського царя й почав йому співати. Від того співу цареві стало легше й він віздоровів. Він щодня співав цареві й своїм співом розказував, кому в Китаю треба було допомоги. Вдячний цар помагав таким людям.

— За казкою Андерсена

79. СОЛОВЕЙКО

1. Хто запросив до себе в гості соловейка?
2. Чи цар Китаю любив спів соловейка?
3. Де тримав той цар соловейка?
4. Що китайському цареві прислав цар Японії?
5. Чи співав отой ляльковий соловейко?
6. Що зробив тоді живий соловейко?
7. Що сталося одного дня з ляльковим соловейком?
8. Чи вернувся до хворого царя живий соловейко?
9. Чи від співу соловейка цар віздоровів?

ГЕРОЇ МОНТРЕАЛУ

Навесні 1660-го року іроkwóйці готóвилися до великого на́паду на осéлю Монтреа́л. Вони хотіли ту осéлю зóвсім зніщити. Жітели Монтреа́лу зна́ли про той на́мір іроkwóйців. Знав про те й офіце́р Ада́м Долла́рд. Він поста́новив урятува́ти молоду канаді́йську осéлю.

Ада́м Долла́рд поча́в шука́ти собі на до́помóгу доброво́льців. Він знайшо́в шістна́дцять таких відва́жних чолові́ків, що бу́ли готóві піти́ з ним на стрі́чу іроkwóйцям. Всі вони́ зна́ли, що їх чека́є сме́рть, та вони́ готóві бу́ли вмéрти, щоб урятува́ти від сме́рти всіх і́нших жіте́лів Монтреа́лу.

Долла́рд пішо́в з свої́ми доброво́льцями дале́ко на схід від Монтреа́лу. Він знав, що іроkwóйці надпливúть чóвнами по рі́ці О́ттава. Ніжче поро́гів рі́ки О́ттава він поста́вив сильну́ дере́в'яну крі́пость. Францу́зам на до́помóгу прийшло́ со́рок альгонкве́нів.

Одно́го дня надпли́ли чóвнами іроkwóйці. Вони́ поча́ли наступáти на крі́пость Долла́рда. Бігли вони́ вперéд, до крі́пості, й па́дали підко́шені ку́лями з крі́пості. Францу́зи відбі́ли кілька́ таких на́ступів іроkwóйців. Коли́ підпли́ли чóвнами головні́ си́ли іроkwóйців, то бу́ло я́сно, що герої́чні оборо́нці до́вго прóти них не всто́ять. Тоді́ альгонкве́ни спа́слися вте́чею.

Ще до́вго відбивáли францу́зи на́ступи іроkwóйців, але́ оборо́нці бу́ли страше́нно вто́млені. Вкінці́ іроkwóйці проло́мили загоро́ду, за яко́ю бу́ли францу́зи. Боро́нилися францу́зи й рукопа́шно, по́ки всі́ не загі́нули. Долла́рд і його́ товари́ші загі́нули, але́ по їх герої́чним вчи́нку іроkwóйці вже́ не ма́ли охóти напада́ти на Монтреа́л.

80. ГЕРОЇ МОНТРЕАЛУ

1. Що хотіли іроkwóйці зробити в 1660-му році?
2. Хто вірішив врятувати Монтреал?
3. Скільки вояків мав Доллард?
4. Чи довго Доллард обороняв кріпость на ріці Оттаві?
5. Чому іроkwóйці не мали вже охоти йти на Монтреал, хоч здобули Доллардову кріпость та Долларда і його вояків повбивали?

81**І ЩО ТАКЕ ГРОШІ ?**

“Тату, що такé грóші?” спитався п’ять-літній Павлусь.

Саме тоді пан Дóмбей думав про щось дуже подібне, але такого питання зóвсім не сподівався.

“Що такé грóші, Павлусю?” здивовано питався Дóмбей. “Грóші?”

“Так,” сказав хлопчик і положив руку на поруччя свого маленюкого крісла. Він повернув своє личко, з виразом дорослої людини, до батька й повторив своє питання: “І що ж такé грóші?”

Старій Дóмбей не знав, що відповісти. Він не міг пояснити Павлусеві такими словами, як валюта, курс валют, вартість дорогоцінних металів на біржі й такé подібне. Він поглянув згорі на маленюке крісло й відповів: “То золото, срібло, і мідякі: гíнеї, шілінги, і півпéни. Ти знаєш, що то такé, чи ні?”

“Так. так, я бачив такі грóші,” відповів Павлусь. “Я не про те питаюся, тату. Я маю на думці: “І нащо ж оті грóші придаються?”

Домбееві здавалося, що то не глядять на нього маленький хлопчик, але дорослий чоловік.

“І нащо ж оті грóші придаються?” здивовано повторив Домбей запитання і відсунув назад своє крісло, щоб краще придивитися на отого хлопчину, що поставив таке дивне питання.

“Тату, я хочу знати, що грóші можуть зробити,” сказав Павлусь. Він глипав то на вогонь в печі, то на тата. А батько присунувся на кріслі до сина й почав гладити його по голові рукою.

“Таке ти зрозумієш ліпше трóхи пізніше. Грóші, Павлусю, можуть зробити щобудь,” сказав Домбей і взяв синка за руку.

“Щобудь, тату?” спитався Павлусь.

“Так, щобудь — ну, майже щобудь,” відповів тато.

“Чи щобудь значить все, тату?” запитався Павлусь, бо не дуже ясно розумів слово “майже”.

“Так, сінку,” відповів корóтко тато, бо не хотів затемнювати іншими словами Павлусєву думку.

“Та чому ж грóші не врятували нашу маму, як вона захворіла?” спитався знов Павлусь.

— Переказано за **Чарлсом
Дікенсом, з повісти
“Dombey and Son”**.

81. І ЩО ТАКЕ ГРÓШІ

1. Хто спитався: “Що таке грóші?”
4. Чи знав, що відповісти його тато, пан Домбей?
3. Чи Павлусь вдоволівся, як тато сказав, що грóші то шілінги й пєнси?
4. Коли пан Домбей вкінці сказав, що грóші можуть зробити все, то що його запитався Павлусь?

IVAN FRANKO, Ukraine's most versatile writer

82

ДОВБУШ

(Довбуш — український Робін Гуд)

Гей, чи чули, добрі люди,
Перед ким то звірі стинуть,
А за ким то молодійці,
А за ким дівчата гинуть?

То наш Довбуш, наша слава,
То капітан на Підгір'ї, —
Красний, красний як царевич,
Двадцять років і чотири.

Хлопців тисяч йому служить,
Поклонись перед ним, крале!
На той топір його ясний
Клали німці грубо стали.

А на тії порошніці
Били угри злота много,
А той ремінь більше вартий,
Як удвоє царства твого.

Онде хлопців тисяч двісті
Полягали по убоці:
Гей, які ж то буйні, жваві,
А які в них бістрі очі!

А капітан став над ними,
Стис пістоля, стрілив в скали:
Грим! — І хлопців тисяч двісті
На ногах вже поставали.

LESYA UKRAINKA, Ukraine's Elizabeth Browning

Ви підете враз зі мною!"
 — Як прикажеш, і до гра́ни!
 Ти капіта́н в Черно́горі,
 А ми твої, капіта́не! —

Осип Юрій Федько́вич

82. ДОВБУШ

1. Хто був Довбуш?
2. Чи гáрний був Довбуш?
3. Скільки було йому ро́ків?
4. Скільки хлопців йому служить?
5. Чи має Довбуш доро́гу збро́ю?
6. Чим пробудив Довбуш своїх хлопців?
7. Який наказ дає їм Довбуш?
8. Хто ка́же "Як прикажеш"?

83

ЛИС МИКИТА

Жив собі у лісі дуже хітрий лис. Він ніколи не вертався без кúрочки в ліс, коли ходив на полюва́ння в село́. Він умів перехітрювати всіх собак. Ча́сом він ішов до села́ по кúрку на́віть і в білий день. І став він зарозумілий. Почав він хвалітися перед іншими лісами, що він міг би вкра́сти кúрку в білий день на́віть з міста. Ліси не вірили, то він вірішив їх перекона́ти.

І дру́гого дня той лис забіг у місто. Він мав намір вкра́сти собі кúрку з ко́шика в жіно́к, що були́ на я́рмарку. Та до́ки добіг він до база́ру, його́ завважали пси і почали за ним бігти. Хотів той лис схова́тися, але не було де. Вкінці він побачив ко́ло одної хати вели́ку бóчку. А що пси вже от-от доганяли його́, то він, у розпу́ці, скóчив у ту бóчку.

Та в б́очці бу́ло ви́ще як до полови́ни си́ньої фа́рби. І та фа́рба лі́са врятува́ла. Від не́ї йшов такий непри́ємний за́дих, що пси не могли́ вже заню́хати лі́са і верну́лися.

А лис сто́яв у фа́рбі. Тільки його́ мо́рдочка була́ зверху́ над фа́рбою. Так він там сто́яв аж до но́чі. Коли́ вже ста́ло те́мно, він ви́скочив з б́очки і побі́г з мі́ста у лі́с. Став у лі́сі та й зажури́вся. Що робі́ти? Став він си́нім лі́сом, а си́ніх лі́сів нема́. . .

Наді́йшо́в вовк, побачи́в си́нього звіра́, настра́шився та й вті́к. Це лі́са розвесели́ло. Він уже́ знав, що ма́є робі́ти. Побі́г він сам туди́, де зві́рі свої́ схо́дини ма́ли. Ви́ліз він на пе́ньо́к і проголоси́в звіра́м, що святи́й Микола́й створи́в його́ на ца́ря́ для зві́рів. І зві́рі при́йняли́ його́ на сво́го ца́ря́ та поча́ли са́мі приноси́ти йому́ і курочо́к, і качо́к, і гусе́й. Так у ща́стю прожи́в він ці́лий рік. Коли́ ж зві́рі святкува́ли пе́ршу рі́чницю́ його́ ца́рюва́ння, то на конце́рті спи́ва́в і хор молоді́х лисичо́к. Як же почу́в Лис Микі́та хор лисичо́к, то забу́вся і сам поли́сячому́ заспи́ва́в. . . І це погуби́ло його́. Всі́ зві́рі закри́чали: — Та ж то фа́рбований лис!

Свобі́дно перека́зано за
Іва́ном Франко́м.

83. ЛИС МИКИТА

1. Чим хвали́вся Лис Микі́та?
2. Де му́сів Лис Микі́та схова́тися від псів?
3. Що бу́ло в б́очці?
4. Чим себе́ проголоси́в помальо́ваний на си́ньо Лис Микі́та?
5. Що приноси́ли зві́рі ца́реві Лі́сові Микі́ті?
6. Що зроби́в Лис Микі́та, як почу́в спів лисичо́к?
7. І що тоді́ зрозумі́ли зві́рі?

84

ЗИМОВИЙ ГІСТЬ

Змерз я в свій червоний ніс,
Я ходів по світу скрізь,
Я пакунки-подарунки
У торбині вам приніс.
Я бував по всіх усюдах,
Їздив верхи на верблюдах,
По морях і ріках плавав
На великих пароплавах,
Всю країну обійшов —
І до вас оце зайшов,
По дорозі, ненарком,
Привітати з Новім Роком!

— І. Нехода

84. ЗИМОВИЙ ГІСТЬ

1. Який ніс у зимового гостя?
2. Що він приніс у торбині?
3. Як він скрізь буває і привіт на Новій Рік приніс,
то хто він такий?

ST. SOPHIA'S CATHEDRAL IN KIEV

85

ЗЕМЛЕ МОЯ!

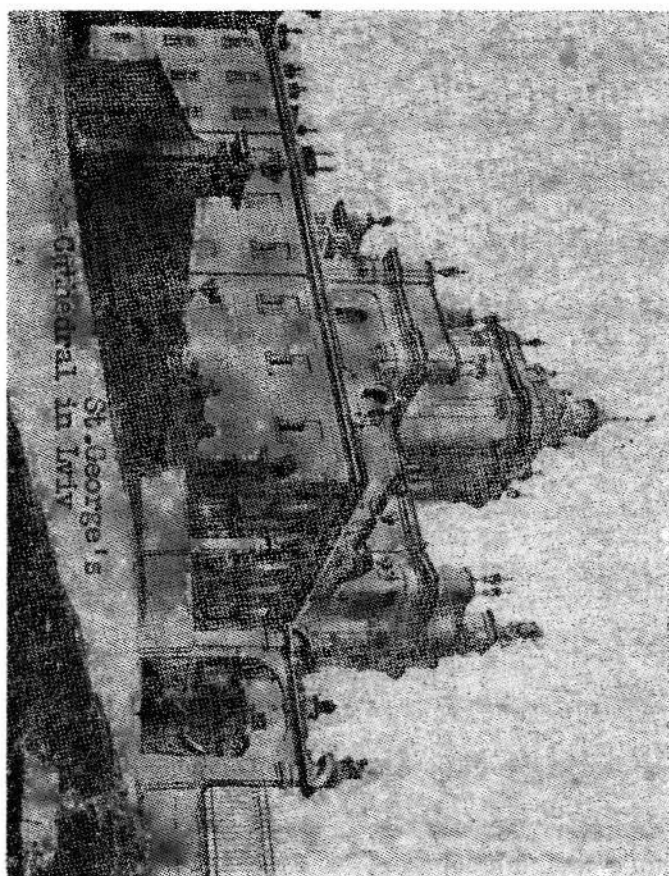
Земле моя, всеплодючая ма́ти,
Сіли, що в твоїй живé глибині,
Краплю, щоб в бою сильніше стояти,
Дай і мені!

Дай теплоті, що розширює груди,
Чистить чуття і відновлює кров,
Що до людей безграничну будить,
Чисту любов!

— Іва́н Франко́

85. ЗЕМЛЕ МОЯ

1. Як поет називає землю?
2. Чого він просить у землі?
3. Нащо йому сили?
4. І ще чого просить він у землі?
5. Якої теплоті він просить?
6. Що поет хоче дати людям?

МАРУСЯ БОГУСЛАВКА

Жила Маруся Богуславка в Україні то́му чо́тириста ро́ків. Жила вона́ в містечку Богусла́ві. Було́ Мару́сі шістна́дцять літ, коли́ на містечко́ Богусла́в напали́ тата́ри.

Вели́кий відді́л тата́р з Криму́ прокра́вся степа́ми Украї́ни аж до містечка́ Богусла́ва. Тата́ри напали́ на містечко́ несподі́вано. Їхали́ вони́ на швидкі́х ко́нях. Тата́ри пали́ли хати́. Ма́лих діте́й і старі́х люде́й вони́ вбива́ли свої́ми шабля́ми й спі́сами, а до́рослих люде́й бра́ли в нево́лю. Неві́льників тата́ри продава́ли ту́ркам на неві́льників-робі́тників.

Люди́ містечка́ Богусла́ва хоро́бро боро́нилися: но́жами, сокира́ми, спі́сами та мушкэ́тами, але́ тата́ри їх пере́могли́, бо тата́р було́ дуже́ багáто.

І Мару́ся стрі́ляла з мушкэ́та. Кілько́х тата́р вона́ застрі́лила. Оди́н з тата́рів підкра́вся й заки́нув арка́н Мару́сі на ши́ю.

Забра́ли тата́ри свої́х молоді́х неві́льників на Крим. Та́м попрода́ли їх багáтим ту́ркам. Мару́сю купи́в собі́ оди́н туре́цький багáтий пан, па́ша. Тому́, що Мару́ся дуже́ га́рна була́, то той туре́цький пан взяв її́ собі́ насі́льно за жі́нку.

Туре́цький пан мав багáто жіно́к у свої́м гаре́мі, але́ найлі́пше люби́в Мару́сю. Коли́ ж одно́го разу́ той пан засну́в у її́ кімна́ті, вона́ взяла́ його́ ключі́, пішла́ до тюрмі́, де були́ за́мкнені́ украї́нські неві́льники, віді́мкнула́ тюрму́, да́ла їм збро́ю й ви́пустила́ їх на во́лю.

Вдя́чні їй за це́й патріо́тичний чин, ви́зволе́ні коза́ки скла́ли про́ Мару́сю Богусла́вку думу́, яку́ украї́нці ще́ й сьо́годні спі́вають.

86. МАРУСЯ БОГУСЛАВКА

1. Коли жила Маруся Богуславка?
2. Де жила Маруся Богуславка?
3. Хто взяв у неволю Марусю Богуславку?
4. Хто купив собі невільницю Марусю Богуславку?
5. Від кого вона взяла ключі?
6. Що Маруся з тими ключами зробила?

87**ХМАРКА**

З далёкого моря принёсло хмарину:
Приніс її вітер, підгонів у спіну.
Стомилась, заплакала хмаронька та
І сльози свої пролила на житá,
На пшениці, гаї, левáди й долини.
Не стáло, не стáло у небі хмаріни.
А ми засміялись, бо зелéно скрізь
І вéсело стáло від хмарчиних сліз.

— М. Познанська

87. ХМАРКА

1. Де впáли сльози хмáри?
2. Чомú вéсело нам, як хмáра заплаче?

ВІДВАЖНА ДІВЧИНА

У році 1690-ім іроkwбійські індіяни воювали з французами в Канаді. Іроkwбійці нападали на французів, де тільки могли.

Около двадцять миль від міста Монреал жив тоді один фърмер, на прізвище Вершєр. Одного дня іроkwбійці напали на людєй, що робили на полі на фърмі Вершєра, і повбивали їх. Вже готівилися іроkwбійці нанести й на чотирнадцять-літню дочку Вершєра, Магдаліну, що була коло ріки. На щастя, один з робітників крикнув і остеріг дівчину.

Магдаліна втікла додому. Хата Вершєра була обгороджена сильним парканом. Той паркán був для оборони. У нїм були діри для стріляннє. Та в хаті Вершєра всі були перестрашені. Всі думали, що прийшов їм страшний кінєць.

Батько Магдаліни був у Монреалі. У хаті Вершєра були два французькі воякі, один старий чоловік, два молодші браті Магдаліни, і жінкі з дітьми повбиваних іроkwбійцями робітників.

Щоб не поласти в рúки іроkwбійців живими, один з вояків уже готівився запалити бóчку стрільного пороху. Думав він, що краще так умерти, як піти на мýки до іроkwбійців.

Магдаліна зóраз вихопила з рук вояка запалений смолоскіп та приказала всім стáти до оборони укріпленої хати. Самá вона взяла мушкєт у рúки. Стáли з мушкєтами в руках два воякі, старий чоловік, два хлопці й Магдаліна. Жінкі набивали мушкєти й подавали їм.

Індіяни кілька разів наступали на хату Вершєра, але кожний раз так багáто їх впáло від куль, що мýсили відступати. По тїжневї прийшов відділ вїйска з Монреалу й індіяни втекли. Комендант похвалив Магдаліну за її героїчний вчинок. У Монреалі стоїть пам'ятник в її честь.

88. ВІДВАЖНА ДІВЧИНА

1. Де був тато Магдаліни Вершера?
2. Скільки років тоді було Магдаліні?
3. Хто напав на ферму Вершера?
4. Що Магдаліна сказала настрашеним людям у хаті?
5. Чи індіанці могли здобути укріплену хату?
6. Що робила Магдаліна та всі інші, як індіанці наступали?
7. Як довго тривала облога хати Вершера?
8. Що сказав Магдаліні комендант французького війська?

89**СОН**

Тихий сон по горах ходить,
За рученьку щастя вводить.

І шумлять ліси вже тихше,
Сон малі квітки колише.

Спіть, мої дзвіночки сині
Ї дікі рожі в полоніні!

Не шуміть, ліси зелені!
Спати йдять, вітри студені!

Най квітонькі сплять здорові,
Най їм сняться сни чудові!

Аж на небі зазоріє,
Сонце їх малих оگریє,

І оґріє, поцілує,
І світа́ми помандрує.

Тіхий сон по го́рах хóдить,
За рúченьку щáстя вóдить.

— **Осип Маковей**

89. СОН

1. Де хóдить тіхий сон?
2. Кого́ він за рúку вóдить?
3. І що стає́ться з ліса́ми і квітка́ми?
4. Ми чу́ємо колискóвий спів квіточка́м. Хто його́ співа́є?

90

НАШІ СКАРБИ

Ви знаєте два спóсоби житт́я: украї́нський спóсіб житт́я та бриті́йсько-канаді́йський спóсіб житт́я. Такé знання́ є на ва́шу ко́ристь. Ви знаєте те, чо́го за тисячі ро́ків навчі́лися із житт́я украї́нці й бриті́йці.

До́бре, що ви вже знаєте тро́хи украї́нську мо́ву. Це помо́же вам, щоб ви доскона́ло навчі́лися украї́нської мо́ви. Тре́ба вам і доскона́лого знання́ англі́йської мо́ви. В цей спóсіб ви бу́дете ма́ти ключ до двох культу́р.

Украї́нці ма́ють га́рну му́зику. Є в них дуже ба́гато пісе́нь. І знов це вам на ко́ристь, що ви вмі́єте співа́ти по-англі́йськи й по-украї́нськи. В цей спóсіб ви ба́гатші від і́нших що́до му́зики.

Українська музика відмінна від британської, бо й саме життя українців було віками відмінне від життя британців. Українські пісні мають в собі багато впливу зі сходу, а британські пісні мають більше впливу західного.

Українці жваві й палкі, а британці більше повздержливі. Та всі ці прикмети складаються на вітворення рухливих та уміркованих канадійців.

Так, багато в тім є користи, як людина черпає своє знання з двох культур.

— Дж. В. Сімпсон,
скорочений та приспособлений уривок з промови професора до студентів українського походження.

90. НАШІ СКАРБИ

1. Про яких два способи життя говорить професор Сімпсон?
2. До чого мова є ключем?
3. Англійська мова дає нам ключ до чого?
4. А до чого дає ключ українська мова?
5. Чи музика і спів є також скарбами?
6. Чим ще люди англійського та українського походження себе взаємно доповняють?

91

СПОГАДИ

У дитячі любі роки,
Коли так душа бажала
Надзвичайного, дивного,
Я любила вік лицарства.

Я дивилась на малюнках
Не на гордих переможців,
Що, протівника звалівши,
Кажуть гордо так: "Здавайся!"

Погляд мій спускався ніжче,
На того, хто розпростертий,
До землі прибитий спісом,
Шепотів: "Убий, не здайся!"

— Лєся Українка

91. СПОГАДИ

1. Що любила поетеса в молодечих роках?
2. Чи любила вона гордих переможців?
3. Яких же героїв вона любила?
4. Кого поетесі пригадував отой герой, що лежав уже на землі, але не піддавався?

(Відповідь: поневолений український народ.)

МУДРИЙ ВОЛОДАР УКРАЇНИ

У давнині мала Україна дуже відважного й розумного володаря, великого князя Володимира. За великі його діла народ назвав його Володимиром Великим.

Держава Володимира Великого була дуже велика. Покривала вона цілу східну Європу. Столицею тієї держави був Київ.

Відважно обороняв Володимир Великий свою державу. Та він хотів, щоб його народ правдівому Богові служив. Скликав він найрозумніших мужів своєї держави й сказав їм, щоб вони пішли в світ і довідалися, якому божеству інші народи поклоняються та яка релігія найкраща.

Післанці Володимира Великого пішли в світ. Деякі його післанці пішли в даліку Індію, інші в Персію, ще інші в західну Європу, деякі в Грецію, а деякі навіть у Хозарію. Кілька років вони по світі ходили та приглядалися, як інші народи жили, що робили, та в що вірували.

Вкінці повернулися всі післанці Володимира Великого до Києва. Володимир Великий покликав їх до себе й вони розказували йому, що бачили та чули. Великий князь уважно їх вислухав. З того, що вони розказали, він багато дечого доброго навчився.

— Коли ми зайшли до церкви в Греції, — сказав один із післанців, — то нам здавалося, що ми знаходимося в раю. Так там гарно було. Та й співали греки, наче ангели.

Тоді попросив Володимир Великий царя грецького, щоб він прислав до Києва священиків, щоб охрестити його народ на віру Христову. Грецький цар сповнив його просьбу. Грецькі священики охрестили український народ у 988-ім році.

92. МУДРИЙ ВОЛОДАР УКРАЇНИ

1. Як називався той князь, що охрестів Україну?
2. Котрого року охрестів Володiмiр Великий Україну?
3. З котрого краю приїхали священники охрещувати українців?
4. Що сподобалося володаревi в грецькiм обрядi?

93

ГРОМОВИЦЯ В ХАТІ

(Надворі гримить і блискає. Ніч. П'ані МекВіллямс встає з ліжка, біжить, і ховається в маленьку комірку на одѣжу. Вона закривається занавісою. Звідти по хвилині чути її гóлос.)

— Мóртимере, рятуйся я́кось! А мені подай сюди свічку, сірників і ту грубу книжку, що на столі. Там написано, що робити, як гримить і блискає.

Я подав жінці до комірки все, чого вона хотіла. і знов ліг в ліжку. Та не мав я нагоди знов заснути.

— Мóртимере, а що там такé?

— То тільки кіт скóчив з крісла.

— Злові його й викинь надвір, бо коті мають на собі багато електрики. . .

Треба було зробити, як жінка казала, бо почала плакати.

(Знов гримить і блискає.)

— Мóртимере, ця книжка каже, що найбезпечніше в такий час, як тепер, стояти серед хати на кріслі, якого ніжки стоять у склянках. —

Почав я шукати склянок. Кілька склянок впало й розбілося. Підставив я решту склянок під ніжкі крісла, а сам виліз і став на крісло.

— Мортимере, тут написано, що під час громовиці не можна дзвонити церковними дзвонами. То візьми в руки отой маленький дзвінок, що ним ми до іди клічемо, і не переставай дзвонити! —

Я знов так зробив, як жінка мені казала.

За кілька мінут прибігли наші сусіди. Вони питалися, чому я стою серед хати на кріслі та дзвоню дзвінком.

— Дзвоню, щоб громовицю відігнати, — сказав я сусідам.

— Громовиця? — питаються сусіди. — На небі ані хмаринки нема. То люди феєрверки пускають, бо нового президента вибрано! —

— Переказано за
Марком Твэйном

93. ГРОМОВИЦЯ В ХАТІ

1. Чому пані МекВілліямс сховалася в комірку?
2. Що там вона робила?
3. Що книжка радить робити на випадок громовиці?
4. Чому її чоловік стояв серед хати?
5. Що він робив на кріслі?
6. А що люди робили надворі?

94

СКАРБИ ЖИТТЯ

В наших думках не тратить на вартості такий шотландець, що живе в Канаді, але з гордощами тужливо згадує країну, звідки він походить:

“Хоч від бідненького життя шотландця
Широче море й гори ділять нас,
То сняться й досі острові Гебрідські
І запал верховінський ще не згас.”

Така туга ще й досі може зворушити канадійця шотландського походження, хоч уже чотири покоління відділяють його від країни його прабабків. Він не бідніший, але, навпаки, багатший, як канадїець, саме тому, що він знає про своє місце в течії людських споріднень через довгі століття. Майже неможливо, щоб його почуття до своєї родини, роду та народу не зміцніло його вартість громадянську. Він переростає сам себе через те, що він свідомо гордиться своєю минувшиною й хоче бути гідним її.

Можемо надїятися, що в будучині в Канаді кожна людина в такий спосіб стане кращим громадянином, як буде гордиться і своїм походженням й жити гідно. Та вже є загроза, що трете, або й друге, покоління поселених тут шведів, українців та інших імїгрантів може відвернутися від мови своїх батьків і від історії свого народу надто спішно. Дуже важлива це справа для нашої держави, щоб такі люди якнайскоріше увійшли в хід тутешнього життя та по-дружньому співпрацювали з рештою канадїйців. Однак, було б сумно, коли б одночасно вони старалися й позбутися всіх тих духових зв'язків з минувшиною, які надають глибини та краси життю.

— **Ватсон Киркконнелл,**
із вступу до його книжки
Canadian Overtones.

94. СКАРБИ ЖИТТЯ

1. Чи люблять згадувати канадійські шотляндці Шотляндію?
2. Чи це значить, що вони любили Шотляндію?
3. Чи не значить це, що вони мають силу любови?
4. Чи ж не значить це, що вони мають силу любити й Канаду?
5. Та й українці, що любили Україну, мають силу любити й Канаду. Чи ж не так?

95**ОРЁЛ**

Широким помахом крил дужих своїх
Високо піднісся орёл сизокрилий,
Все вище та вище — до хмар золотих,
Та й хмари високі його не спинили.

Злетів він над хмари й гукнув звідтіля:
“Гей, хто ще за мною? До сонця полінемо!”
Та поклик могутній хоч чула земля,
Ніхто не озвався за кліком орліним.

І втомлений — знову на землю сідав,
На горі високу край темної кручі,
І другим створінням земним повідав
Про небо, про сонце, про зорі блискучі.

— Володимир Самійленко

95. ОРЄЛ

1. Чи на за́клик орла́ ще хтось з ним полетів ви́ще хмар?
2. Кого́ поёт мав на думці, як писав про висо́кий лет орла́?
3. Чи ж великі́ провідники́, поети́, арти́сти та винахідники не є подібними до високоліта́ючого орла́?

96

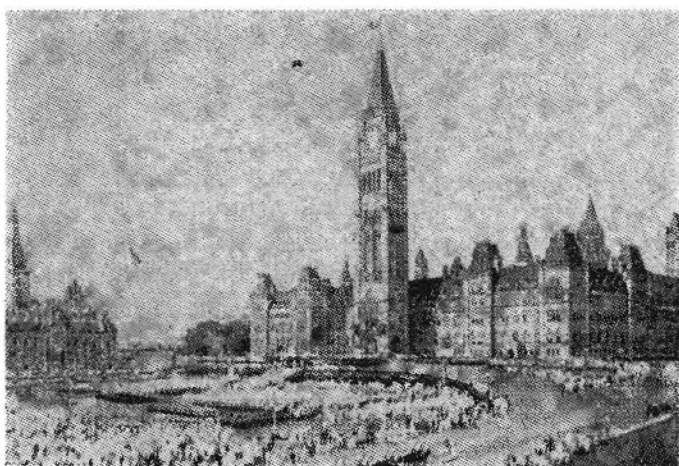
УКРАЇНЦІ В КАНАДІ

— Дідусю, маю до вас просьбу. Розкажіть мені, що українські поселенці принесли з собою до Канади. Маю про такє написати для свого учителя історії, — просів Василь свого старого дідуся.

— Го-го, хлопче, про це міг би я багато дечого сказати, — почав весело розказувати про приїзд українців до Канади Василів вісімдесятилітній дідусь. — Українці почали приїждити сюди ще тисячу вісімсот дев'ятдесят першого року. Я приїхав кілька років пізніше. Що ми, українці, привозили сюди з собою? Привозили ми, Василю, охочи до праці руки, охоту осістися на землі й господарити в спокій та подбати, щоб нашим дітям краще жилось у вільній Канаді. Хотіли ми, щоб тут могли наші діти ходити до школи та вчитися на те, чим хотять бути. —

— Ну, дідусю, про це я вже знаю. Але мій учитель каже, що українські поселенці привезли сюди з собою також багато гарних народних пісень та звичаїв, — пригадував дідусєві Василь.

— Ну, щодо пісень, Василю, то такі багато пісень ми привезли з собою до Канади, бо всі українські люди дуже люблять співати. От, яка я вже стара, а ще люблю співати, — докинула й своє слово Василєва бабуня.

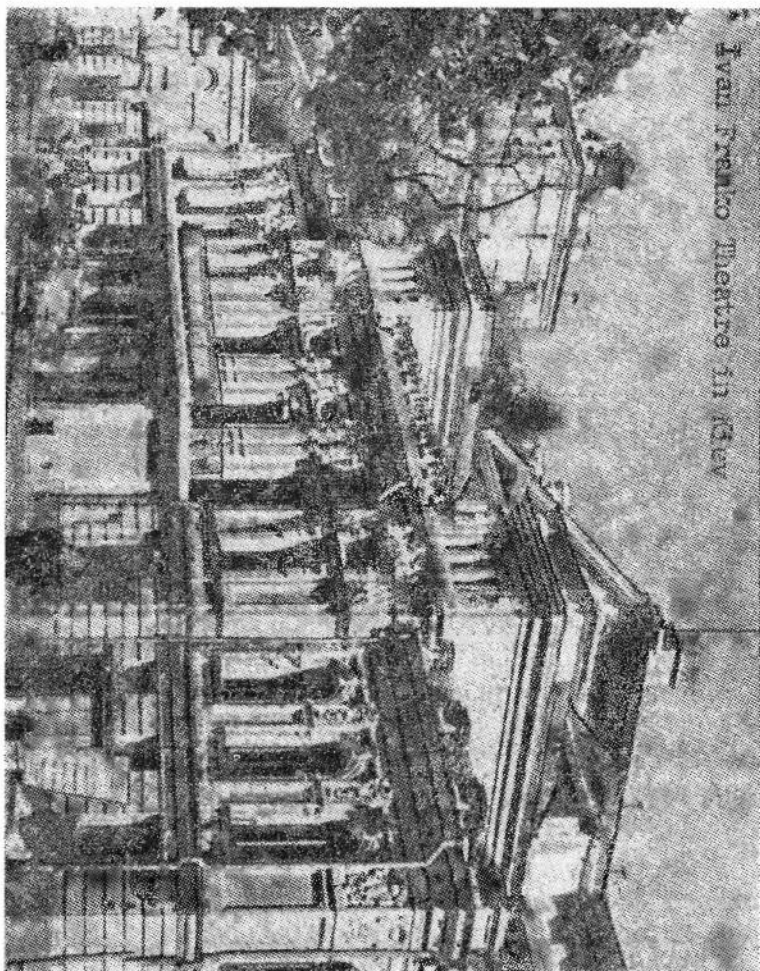
PARLIAMENT BUILDING IN OTTAWA

— Та й звичаїв гáрних привезлі ми сюди: шанувáти старших людéй, жити як добрі сусіди, голóдного погодувáти, хвóрого потішити, волю шанувáти, зáвжди ставáти в оборóні прáвди. Є в українців і приповідка: “За прáвду я готóвий хоч і у вогóнь скóчити”, — продóвжував свою бéсиду дідусь.

— Та й не забудь, Василю, згадáти, що українці вже з давен-давна дуже люблять волю. Вже й томú тисячу лiт українці мáли щось такé, як парламéнт. То булó вiче — рáда старiх людéй. А та рáда старiх людéй чáсом наkáзувала й князям, що трéба робiти. В тих часáх українська держáва покривáла цiлу схiдну Європу. Чéрез кiлька столiть та держáва завзято борóлася проти постiйних нáпадiв монгóльських орд з Áзiї й так охороняла собóю рéшту Європи. I хоч булá та держáва на час впáла, то знов вона встáла пiд прóводом українських козакiв — отакiх вiльних людéй, якiми, наприклад, булi першi пересéленцi в Амéрицi. Так, тодi, колi тiльки почалáся iмiграцiя европéйцiв до Амéрики, то українцi вже мáли в сéбе демократiчний лад. Вони вибирáли своїми голосамi всiх своїх старшiн i нáвiть гóлову своéї держáви — гéтьмана. Оцю любóв до демократiчного ладú українцi привезлi з собóю й до Канáди. Це та причiна, чомú українцi дорожáть демократiчним ладóм Канáди, — докiнув вiд сéбе Василiв бáтько, що любiв багáто читáти.

— Дуже дякую. Тепér я вже маю багáто матерiялу до писáння, — сказáв Василь врáдуваний.

— Та ще згадáй, Василю, — сказáв бáтько, — що так скóро, як українцi тут, у Канáдi, забезпéчили своé життá, то почалi дбáти, щоб iх дiти моглi ходiти й до середнiх шкiл та до унiверситету. I тепér ужé є багáто канадiйцiв українського похóдження, що є учителями, священиками, адвокáтами, лiкарями, послáми та сенáторами. Є вже тут i суддi та мiнiстри українського похóдження. Є й письмéнники. Та й ще те цiкаве, Василю, що сáме тi канадiйцi українського похóдження є найбiльше успiшними, що добре привiкнули до тутéшнього життá й ладú та одночáсно

Ivan Franko Theatre in New York

затримали в себе добрі українські звичаї. Тисячі таких канадійців українського походження вступили добровільно до канадійських мілітарних формацій під час минулої світової війни й завзято обороняли Канаду, — налякав обширно батько, про що міг би написати Василь.

— Ну, аж тепер я добре розумію, — сказав Василь поважно, — що мав на думці Лорд Твідсмюр, бувший губернатор Канади, коли сказав до фармерів українського походження, що хто є добрим українцем, той стає й примирним канадійцем. —

— От, як вонó гарно! — сказав дідусь, похитуючи задоволено головою. — Канада поліпшила нашу долю, але й ми Канаді передали щось вартісного. —

— Тепер усім канадійцям веселіше, як вони по цілій Канаді співають на Різдво українську колядку “Щедрик”, яку називають тут по-англійськи “Колядкою Дзвонів”. А чи мають канадійці українського походження, тату, якесь таке товариство, що давало б їм тут провід у їх культурно-освітній праці? — запитався Василь свого батька.

— Канадійці українського походження мають багато різних товариств, як сам знаєш, але й є одне таке, що їх усіх об’єднує й дає їм напням. Ще на початку минулої війни канадійці українського походження створили Комітет Українців Канади, з осідком у Вінніпегу, і той Комітет і досі дає їм провід у їх культурно-освітній й громадській праці, — пояснив батько Василеві.

96. УКРАЇНЦІ В КАНАДІ

1. Що українці привезли з собою до Канади?

(Охоту до праці, любов до праці на землі, бажання дати своїм дітям вищу освіту, гідні звичаї: шанувати старших людей, бути добрими сусідами, помагати тим, що потребують допомоги, шанувати свободу, і завжди ставати в обороні правди, крім того, українці привезли з собою тисячі народних пісень і любов до музики й співу.)

2. Який державний лад українці найліпше люблять?
3. Яка установа дає провід українцям у Канаді?

ЖАР — ПТИЦЯ

Мені співала ма́ти про жар-птицю,
Владарку те́мних і закля́тих чар:
Вона́ не їсть зерна́, не п'є з крини́ці,
Лише́ вночі́ клює́ Волосожа́р.

Бuló, як сме́ркне, сто́млений стежка́ми,
Я на поду́шку го́лову кладу́;
І ма́ти гла́дить те́плыми рука́ми,
Співні казкі́ складає́ доладу́:

“В далéкім кра́ї, в ца́рстві золотóму,
У недосту́пній лю́дям далині́,
Де навкругі́ — ні дéрева, ні до́му,
Хова́ють ща́стя скрі́ні кам'яні́.

І в час, як зóрі кві́тнуть з високóсті
І ви́сне місяць ви́гнутим мечéм,
До скринь жар-пти́ця приліта́є в го́сті
І відмикáє чарівні́м ключéм. . .”

Те сло́во па́дало в дитя́чу ду́шу,
Мов бри́зка со́нця на мутні́й прості́р.
І я гада́в: “Здобу́ти ща́стя му́шу,
Що б не було́, всьому́ наперекі́р!”

І ду́мав я: “Візьму́ вночі́ рушні́цю
Із кйлі́мів у ді́да на стіні́,
Підстережу́ й застрéлю ту жар-пти́цю,
Щоб віді́мкну́ти скрі́ні кам'яні́”.

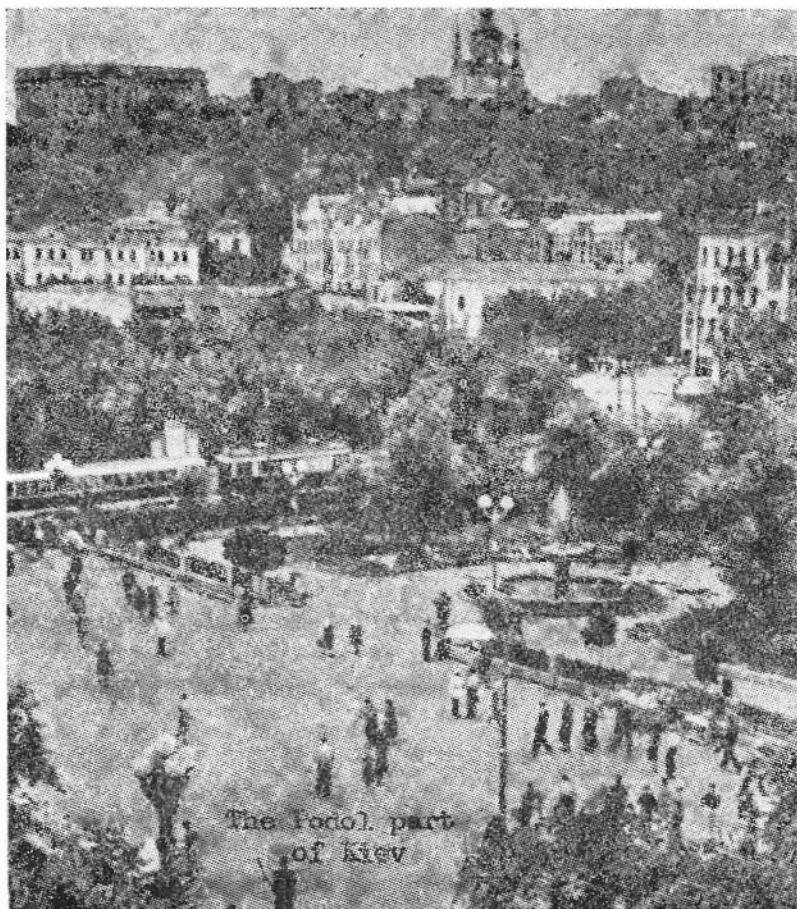
— Я́р Славу́тич

OLHA KOBLYANSKA writes of heroic women in her novels.

NOTES

NOTES

1

This excerpt is taken from M. I. Mandryka's translation of Longfellow's poem "Hiawatha". As a writer Dr. Mandryka has published several books on a variety of topics. His recent books, **Zolota Osin'** and **Radist'**, are collections of his poetry.

2

The English word "cowboy" is used by the Ukrainians in its original form, to which the regular case-endings are applied.

3

Joyce (Alfred) Kilmer (1886-1918) was residing in the village of Mahwah, N. J., at the time he wrote his best known poem "Trees". The translator of this poem, Honore Ewach, visited Mahwah in 1945 and saw the stately trees that inspired Kilmer.

6

Borys Hrinchenko (1863-1910) wrote many novels, poems and plays, and compiled the first large Ukrainian dictionary. Being a teacher, he displays the characteristics of his profession in his works.

8

This is a popular excerpt from Taras Shevchenko's great poem "The Epistle". As Ukraine was at the time under the domination of the Russian tsars, who followed a policy of Russification in Ukraine, the poet called on all his

countrymen to study well, to learn what is best from other nations and also to know their own language and cultural heritage. Read about Shevchenko in No. 31 and in Appendix B.

9

Mark Twain's young hero, Tom Sawyer, is also well known in Ukraine through Ukrainian translations and movies.

10

Stepan Rudansky (1834-1873) was a physician who wrote many books of poetry and translated Homer's "Iliad" into Ukrainian. He is best remembered for his humorous poems and satires.

11

This excerpt is a free adaptation from Elias Kiriak's novel **Syny Zemli** (published recently in English translation of M. Luchkowych), which depicts the life of Ukrainian settlers in Alberta. Kiriak came to Canada as a youth of sixteen and for several years was a public school teacher; he passed away in 1955.

13

"Futbolist" is the Ukrainian term for "a football player". "Zavzlyaty futbolist" means "an enthusiastic football player".

14

Panteleymon Bozhyk (1883-1944) was a well-known Ukrainian Catholic clergyman, who wrote newspaper articles, reminiscences and verse. This selection is from his book **Kanadiyska Muza**.

15

"A tobi nashcho hroshey?" is an idiomatic expression meaning "And why do you need money?"

16

M. Podvornyak's stories and poems have been published in Winnipeg, where he resides.

17

Mrs. Savella Stechishin is a graduate of the University of Saskatchewan in Arts. She writes numerous articles on home economics and domestic problems. Her book on Ukrainian embroidery is an authority on the subject, as is her handbook on Ukrainian cookery. She came to Canada at the age of twelve and four years later wrote this reminiscence about the mill in her native village in Ukraine.

18

"Na levadu ya pishla b'" means "I would like to go to the meadowland".

19

This story about a home-sick elephant is an adaptation from the book **Modern Parables** by Fulton Oursler, a popular American author. Oursler really has in mind home-sick people who require our sympathy and understanding.

20

There are many jokes about the Gypsies, who have the reputation of making a living by trickery. Ukrainians admire them in a way for their witty sayings and clever pranks.

22

The poet used "mershchiy" for the more common word "zaraz".

23

This is a short adaptation of Lesya Ukrainka's story about two young sparrows who had many a silly fight before

they learned that somebody else usually took advantage of their fights and ate the grains over which they fought. See No. 77 for her biographical details.

24

Maksym Rylsky is a prominent modern poet in Soviet Ukraine. It is said of his many translations that they sound better than the original. This is one of his poems for the young generation. We may not like black flies but we would be amused seeing white flies, such as Rylsky describes.

26

Who has ever been at Kenora, Ontario, during the summer longs to be there again to enjoy the natural beauty of the numerous lakes and islands. No wonder Dr. I. Ohiyenko (Metropolitan Ilarion of the Ukrainian Greek Orthodox Church of Canada) claims in his poem that Kenora is like an earthly paradise. The author, a former Minister of Education of the Ukrainian National Republic, is a scholar, translator of the Bible, church historian and a poet, with many books to his credit.

27

Vasyl Eleniak, who died in 1956, at the ripe age of 97 at Chipman, Alberta, was one of the first Ukrainian settlers to arrive in Canada. He came in 1891 with Ivan Pylypiv. Thousands of Ukrainian settlers followed them from Western Ukraine. When the Canadian Citizenship Act came into force, Eleniak was singled out to represent the Ukrainian ethnic group at the colourful ceremony in Ottawa in January, 1947, when he, together with Prime Minister W. L. King, received the first certificate of Canadian citizenship.

This interview with the pioneer was made by Jaroslaw B. Rudnycky, Head of the Department of Slavic Studies, University of Manitoba, Winnipeg. Professor Rudnycky is

a noted scholar, specializing in linguistics, literature and folklore. He is president of the Canadian Linguistic Association, of the American Name Society and of the Ukrainian Free Academy of Sciences of Canada, editor of its *Slavistica* and *Onomastica* series and the author of many books and articles.

28

Shevchenko's word-painting of a Ukrainian village within a beautiful panorama of nature contrasts the white-washed, thatch-roofed houses of the villagers with the palace-like manor-house of the local landlord. The pioneer Ukrainian settlers in Canada built their first homes similar to the houses depicted in this poem. Very few of such houses are still in existence; some have been preserved as historical sites.

30

The cranes flying very high in the sky look like mere specks, suggesting departing souls. During the First World War, the Ukrainian soldiers sang this poem as a farewell song to their dead comrades. It is still sung to-day at funerals of Ukrainian veterans in Canada. Bohdan Lepky (1872-1941) wrote several volumes of lyrical poetry, but he won his fame as a novelist, particularly with a lengthy three-volume historical romance on Hetman Ivan Mazepa.

31

Shevchenko, although universally known as the greatest Ukrainian poet, was also a recognized painter. His painting by moonlight in a St. Petersburg park attracted the attention of Ivan Soshenko, a portrait painter, who then introduced Shevchenko to Carl Bryulov, the great Russian painter and professor at the Academy of Fine Arts. Bryulov painted a portrait of Zhukovsky, the Russian poet-laureate, which was raffled for 2500 rubles, and for the money they bought Shevchenko's freedom from serfdom. Shevchenko then

enrolled as a student at the St. Petersburg Academy of Fine Arts and studied painting for seven years. He graduated as an artist, with a gold medal of merit.

But Shevchenko had become famous as a Ukrainian national poet before his graduation, when his book of poetry, **The Kobzar**, was published in 1840. It contained criticism of the Russian regime and upheld Ukraine's independence. He was arrested in 1847, ostensibly on subversive charges, exiled and strictly forbidden by the tsar to write poetry and to paint. His arrest took place shortly after his appointment as professor of Fine Arts at the University of Kiev. Shevchenko was granted amnesty in 1857. He died at the age of 47, in 1861, just prior to the abolition of serfdom in the Russian empire.

Shevchenko painted many portraits and made fine illustrations for many of his poems.

32

Theodore Fedyk (1873-1949), one of the early Ukrainian settlers in Canada, wrote simple verses about the hardships and tribulations of the pioneers. His book of nineteen poems, first published in 1908 in Winnipeg, went through six editions; over 50,000 copies were sold.

33

"A tobi nashcho okulyariv?" should be rendered as "And why do you need eye-glasses?"

34

Leonid Illibiv (1827-1893) is the beloved author of Ukrainian children, best known for his versified fables.

35

Young people are acquainted in Canadian history with the sufferings from scurvy of Jaques Cartier's crew when it wintered at Hochelega. Their food lacked Vitamin C, found

in green vegetables. They learned the cure of the disease, a brew made of the fresh bark of trees, from the local Indians.

36

This poem is one of the best known Ukrainian songs. With its beautiful, haunting melody it has become classical in vocal singing. It is an allegory. When he writes of the early spring flower, Markian Shashkevych is thinking of the first Ukrainian authors ushering in the modern period of Ukrainian literature amid hardships and official obstacles. The flower pleads for a chance to bloom and to bring more beauty into our world. Mother Spring warns her that she may bloom, but at a great risk, as there are many nightly frosts yet to face.

Markian Shashkevych (1811-1843), a clergyman, commenced the modern period of Ukrainian literature in Western Ukraine, which was under Austria from 1772 to 1918, with a book of his poems which was published in 1837. Shashkevych wrote scholarly articles, short stories and poetry.

38

Tetyana Shevchuk was teaching in Saskatchewan at the time she wrote this poem. Her favourite subjects are literature and philosophy. She seeks self-expression in poetry.

39

Crimea is the Florida of Ukraine. It is divided by a chain of mountains, south of which grow palm trees. The mirage was seen in the southernmost region, on the sea-shore.

42

The poet, Bohdan Lepky, depicts a typical Ukrainian Christmas scene. We see a family around a table eating the Christmas Eve meal of twelve lenten dishes, symbolic of the twelve disciples of Christ. A sheaf of wheat or rye stands on a bench in the corner of the room near the table, its stems

representing all the ancestors of the family. Straw is spread out on the floor under the table to remind us of the scene in the stable where Christ was born. The family sings Christmas carols throughout the evening. Many of these customs are still perpetuated in Canada.

43

“Skrucheniy pivkolesom” means “twisted into a semi-circle”.

44

Read the account of Ivan Franko in Appendix B.

46

The Assiniboine is a long river, originating in Saskatchewan and flowing across Manitoba. It joins the Red River at Winnipeg, often causing floods in spring.

Ivan Danylehuk (1900-1942) was a public school teacher for many years in Saskatchewan. He wrote many articles, short stories and poems in newspapers. A chapbook of his poems was published in 1929.

50

“Lysh ne dozhyly do vintsya” is an idiomatic expression meaning “But she did not live long enough to get her (bridal) wreath”.

Honore Ewach writes in Ukrainian and English. A graduate of the University of Saskatchewan in Arts, he is a writer, poet and lecturer. His articles on science, literature, history and philosophy have appeared in Ukrainian Voice and other newspapers. His writings have been published in Ukrainian and English.

51

This excerpt is the first paragraph in C. H. Andrusyshen's chapbook “Ukrainian Literature and Its Guiding Light

Shevchenko', published in 1949 in Winnipeg. Professor Andrusyshen is Head of the Department of Slavic Studies, University of Saskatchewan. The large Ukrainian-English Dictionary, published by the University of Saskatchewan, was compiled by him and J. N. Krett. Dr. Andrusyshen is also the compiler and editor of a Ukrainian reader for university students.

52

Proverbs are very popular among the Ukrainians. Expressing a fact, truth or experience, proverbs represent in poetic, crisp language the wisdom of the people. Being very often idiomatic, they have to be translated rather freely. Sometimes equivalent English proverbs may render the meaning. W. S. Plaviuk, of Edmonton, Alberta, has published a book of some 6000 proverbs, collected among the Ukrainian settlers.

53

Note the theme of this poem — sympathy for the less fortunate people. Charles Dickens portrayed the lot of the poor people in England, advocating an attitude of sympathy for them and a better treatment. Similarly, Ukrainian writers came to the defence of their unfortunate fellowmen, who suffered harshly from foreign rule and foreign landlords in their own land. One of these leading poets was Volodymyr Samiylenko (1864-1925), who was noted for exquisite poetic workmanship.

55

Displaying the skill of a master painter, Shevchenko with a few strokes of his pen paints a lovely scene of a family evening supper during summer in a Ukrainian village.

56

The English story about Robinson Crusoe has become universal. There are regular translations of Defoe's story and also native imitational stories, with Robinson Crusoe

represented as a Frenchman, a Spaniard, an Italian, or a Ukrainian. Similarly, there is a regular Ukrainian translation of the English story and there is also a Ukrainian imitational story in which a Ukrainian Cossack, Mykola Nalyvayko, gets shipwrecked; there he re-enacts the same kind of experiences as the English sailor, except that he wears the remnants of wide Cossack trousers and a shirt with an embroidered collar. Consequently, it is natural for him to call his little island "Nova Ukraina" and to regard it as a colony of the Ukrainian Cossack Republic, established by Hetman Bohdan Khmelnytsky in 1648.

57

This little poem about the last bitter days of winter trying to stamp out the first little flowers of spring can be taken literally. But it is also an allegory. Shashkevych in his "Spring Song" (No. 36) pleads the case of an early spring flower, symbolizing his own attempt to revive Ukrainian literature in modern times. Within the space of one generation the flower took such firm root, in spite of all the obstacles, that Ivan Franko was able to give a firm, positive answer to Shashkevych's plea in 1837. Nothing could now stop the voice of modern Ukrainian literature.

59

Thomas K. Pavlychenko (1893-1958) was a professor of plant ecology and a research scientist at the University of Saskatchewan. A former member of the parliament of the Ukrainian National Republic, he was also a prominent leader in Ukrainian Canadian life. In his spare time he also translated "The Lay of Ihor's War".

61

Borys Hrinchenko (See No. 6), due to his sensitive and ardent character, did his work best when he was alone. Whenever he attended literary circles, others tried to impose limitations upon his work.

62

This adaptation is made from Paul Yuzyk's book **The Ukrainians in Manitoba: A Social History**, sponsored by the Manitoba Historical Society, of which he has been secretary and editor of its magazine. Canadian-born and educated at the University of Saskatchewan and the University of Minnesota, he is professor of Slavic Studies and History at the University of Manitoba. Dr. Yuzyk is the first trained Canadian historian of Ukrainian origin, who has concentrated his research work on various aspects of Ukrainian Canadian history. Formerly a prominent leader of the youth and war veterans, he is active in the leadership of the Ukrainian Canadian Committee in Winnipeg.

63

Taras Shevchenko wrote this poem during his banishment by Tsar Nicholas I to a military fortress near the Caspian Sea. The poem expresses an intense yearning of the poet for his distant native land, Ukraine.

65

Taken from Ivan Franko's poem "The Never-Dying Cossack", this fiery harangue of Hetman Bohdan Khmelnytsky depicts the spirit of his Cossacks on the eve of their revolution in 1648 against the unbearable oppression of the Polish landlords. A small Ukrainian army defeated a much larger Polish regular army in two battles. A nation-wide revolt flared up in Ukraine, which resulted in another crushing defeat for the newly-raised Polish army. The establishment of the Ukrainian Cossack State revived the glory of the ancient Ukrainian Kievan State.

66

Borys Hrinchenko's story of Olesya's heroic deed and the sacrifice of her life to save her village from destruction by the Tatars is retold here in a simpler language.

The Ukrainian army of the Kievan State fought a three-day battle in 1185 against the marauding Asiatic horde of Polovtsians (Cumans). A gifted Ukrainian bard, whose name is unknown but who evidently took part in the battle, composed within the subsequent two years a wonderful, poetic masterpiece about the battle and its consequences. This epic is entitled "Slovo o Polku Ihorevy" (The Lay of Ihor's War). Ranking as one of the most brilliant pieces of literature in Europe at the time, it has been translated into all principal languages of Europe. It has also been poetically resung in modern Ukrainian.

In Canada it has been translated and published with copious notes by Dr. I. Ohiyenko (Metropolitan Ilarion). Dr. Watson Kirkconnell has versified it in English. Dr. T. K. Pavlychenko made a poetical translation of it, too.

This excerpt about the ancient Ukrainian minstrel, Boyan, is taken from the Ukrainian versified translation by Vasyl Shchurat.

This is just a fragment of Myroslav Ichnyansky's poem "The Niagara Carnival", written in impressionistic style. The poet's real name is Ivan Kmeta-Efymovych. For many years Dr. Kmeta-Efymovych was an Evangelical preacher in Saskatchewan. Now he resides in Los Angeles, California. His published poetry, hymns and translations reflect a religious strain.

The real Mania is a little Ukrainian girl who got lost in the northern woods of Manitoba at the beginning of our century and was adopted by passing-by Indians. She was found many years afterwards, as told in this story by Honore Ewach, but went back to the Indian people among whom she had been raised and whose care-free life she preferred. As

the persons involved in the story are still living, some of the details have been changed.

75

This excerpt is taken from Ivan Franko's greatest long poem "Moses", which masterfully portrays Moses at the time when the Israelites, after forty years of wandering with their herds of sheep over the barren deserts of the Sinai peninsula, became so tired of their hardships and so disappointed in their great leader that they refused to follow him any longer, although they were almost within reach of the Promised Land. Ignored by the older people, he has a chat with the children who are building cities and forts in the sand. They knew what to do when they would reach the Promised Land, for Moses told them of such things on many occasions.

The children beg Moses to tell them again about his vision of the burning bush on Mount Horeb in which God had called upon him to lead his people out of the Egyptian bondage. This excerpt contains the plea of the great leader of the Israelites. When the Ukrainians read the poem they substitute the poet's name, Ivan Franko, in place of Moses. The special message also applies to them.

77

Lesya Ukrainka (1871-1913) is the greatest Ukrainian poetess, who wrote several volumes of exquisite lyrical poetry and many poetical plays. She knew many languages and was exceptionally well-read in history and the literatures of the world. She used her knowledge of English to earn her living in Cairo, where she had to spend her winters, for health's sake, by giving private lessons to rich Egyptians desiring to learn English. She was a beautiful girl but an invalid, like Elizabeth Browning, crippled on the left side by sarcoma of the bone; she bore her sufferings bravely, accepting them as an inevitable part of life.

Although many of her poems tell us about heroes and heroines of the ancient Hebrews, Greeks, Romans or a sculptor

living among the American Puritans from the "Mayflower", she is regarded as the poetess of Ukraine's liberty. In this short poem she tells her countrymen that they should bear in mind what the famous Scottish hero, Robert Bruce, did after he learned his lesson in perseverance from a little spider.

82

The counterpart of Robin Hood is known in Ukraine as Oleksa Dovbush, who lived with his merry band of followers in the Carpathian Mountains. He paid unexpected visits to the most harsh and inhuman feudal lords and officials, punishing them for their unjust treatment of their serfs, and distributing the looted money among needy people.

Osyp Yuriy Fedkovych (1834-1888) wrote a masterful poem about Dovbush. Only a few of its opening stanzas are produced in this reader. He also wrote a play about the hero. Fedkovych knew a great deal about Dovbush because he lived in the vicinity of Dovbush's exploits. There is something very refreshing about Fedkovych's poetry and short stories.

83

Ivan Franko also wrote many delightful stories and poems for children. We have given here an adaptation of his story "The Painted Fox".

86

This is a resume of the sixteenth century *duma*, a type of ballad. Just like Olesya (No. 66), Marusya Bohuslavka also served her people. The former prevented her people from falling into Tatar captivity while the latter girl set the Cossacks free after they had been captured and imprisoned by the same enemy.

88

The popular story of the Canadian heroine, Madeleine de Vercheres, is here retold in Ukrainian.

90

George W. Simpson is professor of history at the University of Saskatchewan. He is an authority on Ukrainian history and culture and knows the Ukrainian language. He has been closely associated with many important events in Ukrainian Canadian life. His booklet **Ukraine: An Atlas of Its History and Geography** should be read by all who have an interest in Ukraine. For his contributions to Ukrainians Professor Simpson received an honorary Ph. D. degree from the Ukrainian Free University in Munich, Germany.

94

Watson Kirkconnell's book **Canadian Overtones** contains his introduction, articles and his translations of Canadian poetry of ethnic groups other than British or French.

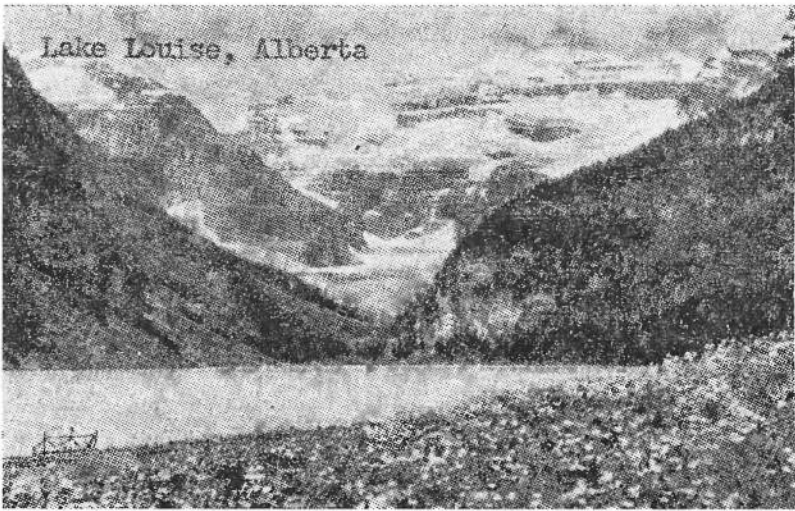
This Canadian poet, writer, philosopher and publicist is a literary critic and authority on the literatures of the ethnic groups in Canada. He has translated into English verse many poems of Ukrainian and Ukrainian Canadian literature, including "The Lay of Prince Ihor's War". Many of his books and articles in journals and magazines deal with the Ukrainian Canadians. Dr. Kirkconnell, former professor of English at United College, Winnipeg, and for many years the president of Acadia University, Wolfville, Nova Scotia, has been a guest speaker at many conventions of Ukrainian Canadian organizations and at congresses of the Ukrainian Canadian Committee. The Ukrainian Free University in Munich, Germany, conferred an honorary Ph. D. degree on him.

97

Yar Slavutych has been appointed in the spring of 1960 to the Slavic Studies department in the University of Alberta. He is a well-known poet and translator, with several books of poetry to his name. Some of his poems have been translated into English and other languages. Some of the verses of John Keats have been translated by him and published in a chapbook in 1958. In 1959 a book of his verses in English translation, *Oasis*, was published in the United States.

APPENDICES

Appendix A**HIGHLIGHTS OF UKRAINIAN LITERATURE**
(Adaptation)

If you start treating a man from Scotland as an Englishman, he may glare at you fiercely and retort: "I am a Scot." It is as dangerous to treat a Ukrainian as a Russian. He likewise will retort: "I am a Ukrainian." But there are still some old-fashioned people in the world who persistently write of South Russians and of South Russia, instead of Ukrainians and of Ukraine.

Ukraine is not a small country. It is really larger in area than France and occupies the rich and fertile country north of the Black Sea. Its population is forty-two million. Ten million Ukrainians are living outside the borders of the homeland. Several million of them are found in settlements extending across Asia to the Amur river mouth and Korea. There are about a million and a half in the United States, thousands of them in South American countries, European countries and in Australia. Over half a million Canadians are of Ukrainian origin.

Historical Background

Since Ukraine is extremely rich in natural resources and lacks easily defensible borders, it has been the prey of many invading peoples and neighbouring states. Emerging from a period of tribal organization, the area was consolidated into a powerful state in the ninth century around the capital city of Kiev. This Kievan state, as it is called, was second in power and culture only to the contemporary Byzantine Empire of the Greeks. Christianity was made universal by Volodymyr the Great in 988. Weakened by its continued struggle with various nomadic invaders from Asia, and by the internal strife of its princes, this first flourishing state collapsed in 1240 before the mighty onslaught of Ghengis Khan and the Tatar-Mongolian hordes from Asia. The land was ruined and pillaged, and culture sank to a low ebb.

The next phase of Ukrainian history was the association of Ukraine with Lithuania. The Lithuanians were consolidated through their resistance to the attempt of German crusaders to conquer their country. Not only did the Lithuanian warriors, under princely leaders, repel the German knights, but they spread southward over the devastated Ukrainian lands. They accepted Christianity. Their princes intermarried with the descendants of the old Ukrainian ruling families who retained their language, customs and laws. Thus Ukraine, recovered from the Tatar invaders, became an ally or associated part of Lithuania.

Lithuania itself, however, became united with Poland, first, through a loose dynastic union in 1385, and then finally through a complete unity which was established in 1569. Thus Ukraine, through Lithuania, was absorbed by Poland and a long stormy connection with the Poles was enforced. The Polish feudal landlords extended their rapacious aggression into the rich steppe lands of Dnieper river area. The Ukrainians on this frontier, between the Polish lords in the west, and the receding but fierce Tatar hordes to the south and east, developed their own special free warrior group, the Cossaks, and ushered in the heroic period of Ukrainian history, famous in song, legend and literature, the Cossack period.

The Cossacks maintained constant watch and skirmishing against the Tatars. Behind their protective shield Kiev again became a flourishing cultural centre. The Cossacks also resisted the aggression of Polish lords backed by Polish armies. After several clashes, a wide popular Ukrainian revolt in 1648 under Hetman Bohdan Khmelnytsky swept Polish landlords and Polish rule out of Ukraine and left the Cossack government in control. In order to maintain independent control Khmelnytsky had not only to deal with Tatar host to the south, now under the powerful Turks, and the Polish government anxious to regain power, but also against the Muscovite state in the north. Single-handed the task was overwhelming, so Khmelnytsky sought alliance with the Russian Tsar in 1654. This alliance with

Moscow ushered in the next tragic phase of Ukrainian history.

The Russian Tsars gradually extended their control over Ukraine in spite of Mazeppa's valiant attempt to free the state in 1709 through alliance with Charles XII of Sweden. In 1783 the Russians eliminated the last remnants of free government set up by the Cossacks and at the same time through successive partitions of Poland took over the remaining Ukrainian area, with the exception of Galicia and Bukovina, which went to Austria.

During the nineteenth century Russia transformed Ukraine into an ordinary Russian province. Underneath the governmental system the Ukrainian common people retained their language and cherished their folk traditions. When Russian Tsardom crashed in 1917 the Ukrainians immediately re-established an independent state. It was not strong enough to defend itself and three years later was overrun by its enemies. The Second World War (1939—1945) brought all of Ukraine under Soviet Russia and behind the Communist Iron Curtain. It has distinct political boundaries and carries the name Ukrainian Soviet Socialistic Republic. Ukrainian is the official language of the state, with Russian as the secondary language. The Ukrainian Republic is meshed into the Union of Socialist Soviet Republics. It is represented separately as a member of the United Nations Organization, still under pressure and domination of the centralistic power of Moscow.

Ukrainian Literature

Before the coming of Christianity to their land the Ukrainians possessed an extensive oral literature consisting of folk songs, stories, legends and proverbs. The language had developed sounds and forms to express intimate personal feelings.

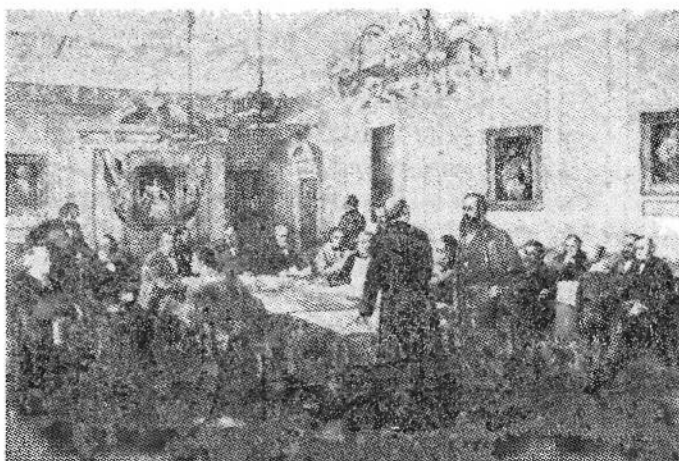
Written literature began on a permanent basis with the introduction of Christianity. The Church introduced the so-called Old-Slavic written form. It was extended not only to Ukrainians but also to other Eastern Slavs. In Ukraine the

Old-Slavic language was pronounced in conformity with the sounds of the Ukrainian speech. In time it also absorbed many Ukrainian words. Many Ukrainian literary works were written in such a Ukrainianized Old-Slavic language, such as chronicles, literary anthologies, stories and even poems. Yet it always remained the language of the clergy and the officials. It never acquired in Ukraine the strength to produce such highly artistic and spontaneous literary works as it is possible to create in the native language of the people. In general, Ukrainians nudged each other in fun when some of their officials spoke to them in Old-Slavic.

The most brilliant masterpiece of the Kievan state period was the long poem "The Epic of Prince Ihor's War", written in 1187. It has been translated into all the principal languages of Europe. A Canadian, Dr. Watson Kirkconnell, has made a very fine translation of it into English.

A revival of Ukrainian literature took place during the Cossack period. Academies and literature were patterned after the best in Western Europe. From the people there was an outburst of folk songs which recounted the deeds of the Cossacks in their struggle against the fierce Tatars and Turks. Ukrainian minstrels, known as kobzars, composed the *duma*, a type of ballad, which glorified the heroic exploits of the Cossacks or lamented the losses inflicted by foes and the tragedies experienced by gallant youths and innocent maidens. The destruction of the Cossacks by Russia in the eighteenth century ended this period of literary productivity. Nevertheless, these songs and tales became the precious treasure of the Ukrainian people, identifying and sustaining Ukrainians, in the period of their submergence which followed.

When it looked as if Ukrainian literature was doomed, it remained to Ivan Kotlyarevsky (1769—1838), a poet and teacher, to discover wherein lay the strength and wisdom of his own countrymen. While living in a Ukrainian village he learned hundreds of Ukrainian folk songs. He found out that his rustic countrymen had very fine ceremonies for parties, weddings, feasts, and other social gatherings.

FATHERS OF CANADIAN CONFEDERATION, 1867

Knowing that the Russian Tsar might object to a serious book in Ukrainian, Kotlyarevsky wrote a versified comical version of Virgil's Aeneid in Ukrainian. The book was printed in 1798 and was an immense success. Even Russified Ukrainian landlords roared with laughter at the Trojans singing Ukrainian songs. Later on Kotlyarevsky depicted the fine manners and spirit of neighbourliness of the Ukrainians in his well-known operetta "Natalka of Poltava."

The rural life in Ukraine attracted other writers. Hryhory Kvitka wrote stories, plays and novels. One of the best of these is the novel "Marusya" which has been translated into English by the Canadian authoress, Florence R. Livesay.

It was Taras Shevchenko (1814—1861), however, who raised Ukrainian to the dignity of a literary language. It was his book of poems, called "The Kobzar", published in 1840, that sounded to all Ukrainians like the trumpet of an angel that had come to rouse them from "the dead". Shevchenko was born a serf. It was discovered that he had a talent for painting and later that he had an amazing facility in poetic expression. His writings swept the Ukraine like a steppe fire, for in simple but powerful language he resurrected the glorious past of the Cossacks and struck out against the evils of Russian tyranny. The Ukrainians recognized him as the spokesman for their liberty. Fearing the effects of his poetry the Russian government exiled Shevchenko to Asia and forbade him to write or paint. After his release, he lived three years longer, writing and painting. Spiritually he still lives and his vision of Ukraine as a nation "in the family of free nations" still shines. Shevchenko is the greatest literary genius of Ukrainian literature.

The Tsarist government issued two decrees, in 1863 and 1876, banning Ukrainian language for literary purposes. This did not achieve its purpose. The literary current continued. The publishing centre was transferred to Lviv, capital of the Province of Galicia, which since 1772 was under the milder government of Austria. What Shevchenko did through poetry, Maria Markovych (Marko Vovchok)

did through her Ukrainian stories. Other writers followed. Panko Kulish wrote fine stories and poetry, and translated a dozen of Shakespeare's best plays and the Bible. Stepan Rudansky wrote lyrics, humourous verse, and translated Homer's "Iliad". Homer's "Odyssey" was translated by Petro Nishchynsky. Osyp Yuriy Fedkovych wrote both poems and plays.

In Galicia, the Western Ukraine, the Ukrainian literary revival was begun by Markian Shashkevych (1811—1843). His poems and stories appeared in 1837 in a book called "The Water Nymph of the Dniester". Thus in the latter half of the nineteenth century, continuing into the twentieth, there developed intense literary activity both in the Eastern and Western Ukraine. The roll call of writers swelled to an impressive list: Mykhaylo Kotsyubynsky, B. Lepky, M. Starvtsky, Ivan Tobilevych, Borys Hrinchenko, Volodymyr Samiilenko and many others. Mykhaylo Hrushevsky wrote a monumental history of Ukraine and was followed by a fellow-historian, Dmytro Doroshenko.

Among the galaxy of writers two stars are of special interest. One was Lesya Ukrainka (1871—1913), a frail woman of an unconquerable will, who wrote several volumes of lyric poetry and versified plays. Her range of themes was as wide as Shakespeare's, extending from the ancient Hebrews, Egyptians and Romans to the "Mayflower" Puritans in America and to contemporary times.

The other star of even greater magnitude was Ivan Franko (1856—1916). In poetic creativeness he rates with the finest poets of the world. Franko is often regarded as the Ukrainian "Moses", the title of his masterpiece.

Contemporary Ukrainian literature has continued the trends established in the nineteenth century and has contributed new forms, new interpretations. The émigré poets and writers such as Oleksander Oles and Ulas Samchuk are champions in the struggle for Ukrainian freedom. The Ukrainian genius is still represented in such writers as Maksym Rylsky and Pavlo Tychyna, some of whose poetry transcends the temporary political scene.

In conclusion one may say that Ukrainian literature contains a wealth of varied writing reflecting the dignity, feeling and aspirations of the Ukrainian people. It compares favorably with other national literatures. It contains this message for the world: Only through pure and sincere brotherly and neighbourly love and co-operation can mankind achieve its greatest development and the fulfilment of its destiny.

P. Y.

Appendix B**UKRAINIAN CANADIAN
LITERATURE**

(Adaptation)

The Ukrainians began to settle in Canada in 1891. These sturdy and hard-working pioneers cleared vast regions in Western Canada of bush, roots and rocks and turned them into rich fields. They helped to connect scattered settlements with railroads and highways. In addition to their habits of work the Ukrainians also brought their cultural heritage. They built their domed churches and community halls. On Sunday, before noon, they went to their churches, and in the afternoons they met again in their community halls where they had modest libraries of Ukrainian literature and where they held their social gatherings and concerts. Folk songs, plays, speeches and dances provided entertainment, and formed the basis for later more purposeful educational activity.

The literary tastes of these early pioneers were simple but satisfying. They loved to sing their folk songs and soon some of them began to compose new songs patterned on the old ones but with a Canadian background. Hundreds of such verses began to appear in Ukrainian weekly newspapers published in Canada. Short stories, novels, plays and serious articles began also to appear in the same papers written by people who felt the exhilarating urge to express themselves. Evidence of the popularity of poetry among the settlers was the appearance in 1908 of Theodore Fedyk's chapbook of nineteen songs entitled "Songs of the Old Country and the New" which went through six editions and sold over 50,000 copies. There was hardly a Ukrainian pioneer farmer or worker who did not carry a copy of it in his pocket.

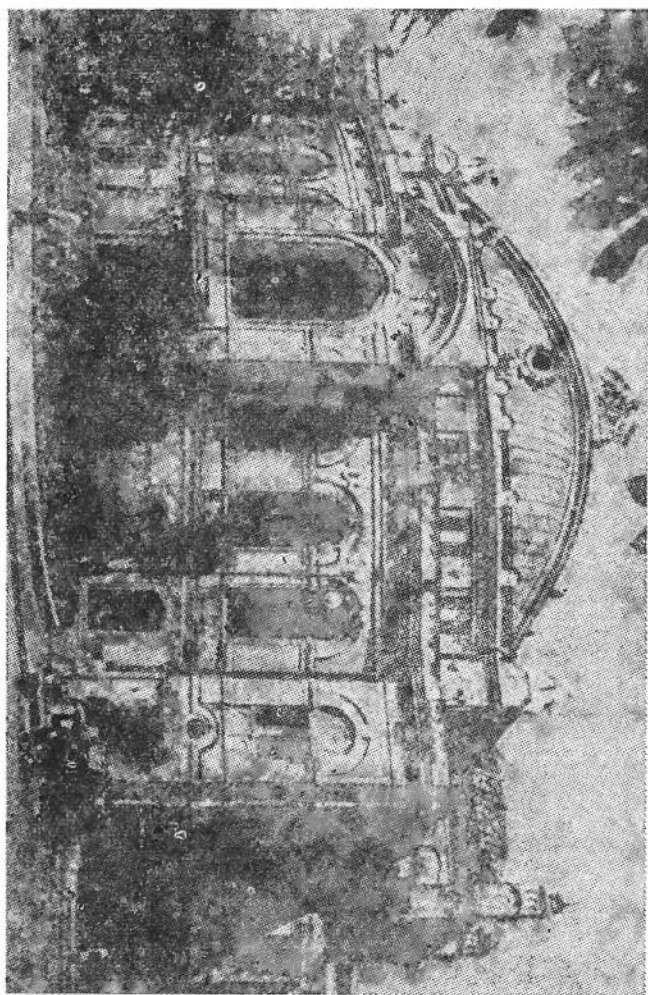

The first Ukrainian play was published in Canada in 1909. It was written by John Bodrug and was called "Ubiynyky" (The Killers). The first Canadian edition of Taras Shevchenko's poems, *The Kobzar*, in two volumes, came off the Ukrainian press in Winnipeg in the same year. That city was thus early established as the chief centre of Ukrainian culture in Canada.

After a quarter of a century the Ukrainian settlers in Canada became fairly well adjusted to the new way of life in Canada. Some of them had even bank accounts. They now began to think seriously about their children's future. They were not satisfied with their own elementary education. As there were no high schools yet in the rural communities where they lived, the Ukrainians opened their first residence for students in 1915 in Winnipeg. Next year they founded the P. Mohyla Institute for students in Saskatoon and a year later there was established the Sheptytsky Bursa in St. Boniface in Manitoba. By this time some of their sons were already fighting with the Canadian Army in Europe in defence of Canada and liberty. Soon their sons and daughters began to graduate from High Schools and Normal Schools. Before the First World War came to a close in 1918, a few of their sons graduated from Canadian universities.

After the war Ukrainian Canadian social structure was reaching stability. The new wave of immigrants who participated in the struggle for Ukraine's statehood had much to offer to literary creativeness. The most recent influx, since 1947, included many poets, writers and scholars of achievement, whose new contributions enriched the growing treasure of Ukrainian Canadian literature.

The Ukrainian Canadian authors may be classified into several groups. The pioneer group of writers includes such names as Paul Krat (Crath), Ivan Bodrug, Vasyl Kudryk, Apolonariy Novak, Yakiv Maydanyk, Semen Kovbel, Dmytro Hunkevych, Panteleymon Bozhyk, and others. They wrote about Canadian pioneer matters, though they were educated in Europe.

OPERA THEATRE in KIEV

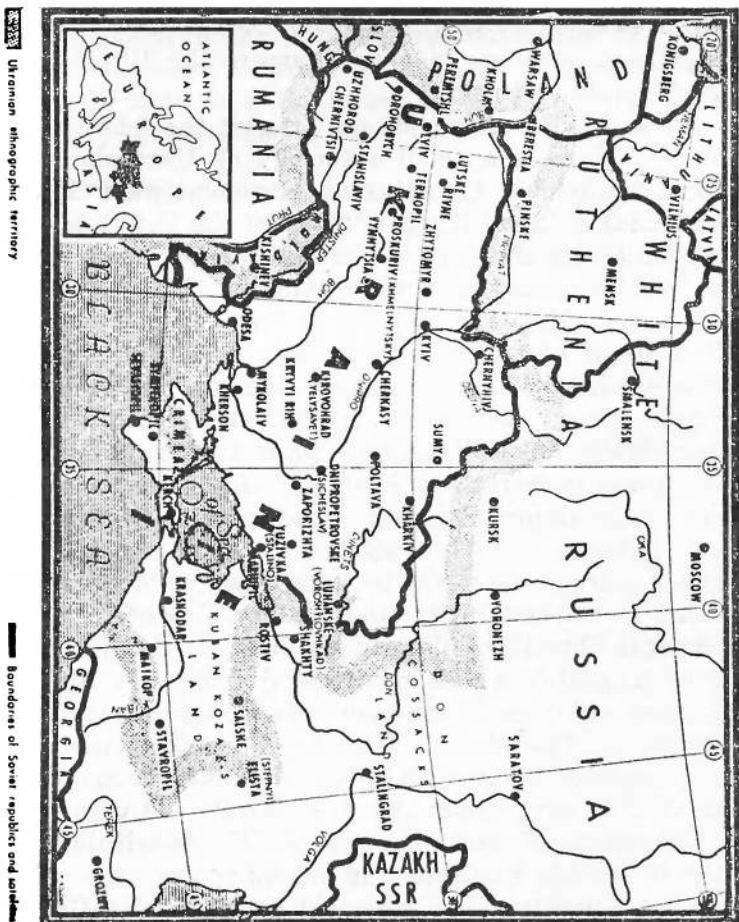
Another group of writers, also of European education, came to Canada after the First World War. They include such names as Oleksa Luhowy, M. I. Mandryka, T. K. Pavlychenko, M. Ichnyansky, Natalia Kohuska, and others. Their themes pertain to both Ukraine and Canada.

After the Second World War several scholars and writers came to Canada among whom was Leonid Biletsky, J. B. Rudnyckyj, Dr. Ivan Ohiyenko (Metropolitan Ilarion of the Ukrainian Greek Orthodox Church of Canada), O. Starchuk, Ulas Samchuk, Iryna Knysh, and others.

A group of special interest is composed of Canadian-educated, or Canadian-born writers of Ukrainian origin. Honore Ewach, Michael Petrivsky, Elias Kiriak, Tetyana Shevchuk and Savella Stechishin were born in Ukraine but came to Canada as children and were educated here. Ivan Danylchuk was associated with this group, though he was born in Canada. All of these authors, except Elias Kiriak, are bilingual. Other authors such as Myra Lazechko-Haas, Vera Lysenko, William Paluk and Paul Yuzyk were born and educated in Canada. These write in English but their subjects are in the field of Ukrainian Canadian life.

Most of the literary works of the Ukrainian writers in Canada appeared serially in such pioneer Ukrainian weeklies as *The Canadian Farmer* (since 1903), *The Ukrainian Voice* (since 1910), *The Canadian Ukrainian*, and *The New Pathway*.

There is also a group of British Canadian writers who have interested themselves in Ukrainian literature. Florence Randall Livesay translated a great number of Ukrainian folk songs and poems. Her book, *Songs of Ukraina*, was published in 1916. Her translation of Kvitka's novel, "Marusya", was printed some years later. Dr. Alexander J. Hunter published a book of translated selections from Shevchenko's "Kobzar" in 1922. Dr. Percival Cundy published two books of translations from Ivan Franko's poetry and a fine volume of translation of some of the important poems of Lesya Ukrainka. Dr. Watson Kirkconnell has published

Ukrainian ethnographic territory

Boundaries of Soviet republics and countries

translation of Ukrainian Canadian poetry in "Canadian Overtones". He has written a number of works dealing with Ukrainian Canadians. His annual survey of Ukrainian Canadian literature in the University of Toronto Quarterly is an invaluable record. Professor George W. Simpson's booklets and writings help to interpret the Ukrainians to English-speaking world.

Among books of exceptional interest the following may be noted. There is a small anthology of Ukrainian poetry entitled, "Antolohia Ukrayinskoho Pysmenstwa v Kanadi". Elias Kiriak's "Syny Zemli" ("Sons of the Soil") is a long novel describing the joys and tribulations of three generations of Ukrainian settlers in Alberta. Honore Ewach's short novel "Holos Zemli" (The Voice of the Earth) describes life of Ukrainian pioneers in the north wooded part of Manitoba. Ukrainian-Canadian folklore is included in two collections, a book by W. S. Plaviuk called "Ukrayynski Prypovidky" published in Edmonton in 1948 containing some six thousand proverbs and Prof. J. B. Rudnyckyj's scholarly books, "Ukrainian Canadian Folklore and Dialectological Texts" published in Winnipeg in 1956 and 1958. Prof. Paul Yuzyk has for some years been carrying on historical researches in Ukrainian-Canadian history. One of the first of his study is "The Ukrainians in Manitoba: A Social History". A truly magnificent and monumental work is the four illustrated volumes of Shevchenko's "Kobzar" edited and annotated by Prof. Leonid Biletsky. Equally monumental is the "Complete Ukrainian-English Dictionary" compiled by Prof. C. H. Andrusyshen and J. N. Krett, and published by the University of Saskatchewan. J. W. Stechishin's Story of the P. Mohyla Institute clarifies many of the pioneer educational problems and his scholarly Ukrainian Grammar for the Canadian schools aids to perpetuate here the best of the Ukrainian cultural heritage. The monumental work of Savella Stechishin on Ukrainian Cookery and her handbook on Ukrainian embroidery also help to enrich Canada with the wealth of the Ukrainian cultural achievements. In

the spring of 1960 the weekly Ukrainian Voice began to print serially Olha Woycenko's "Annals of Ukrainian Life in Canada".

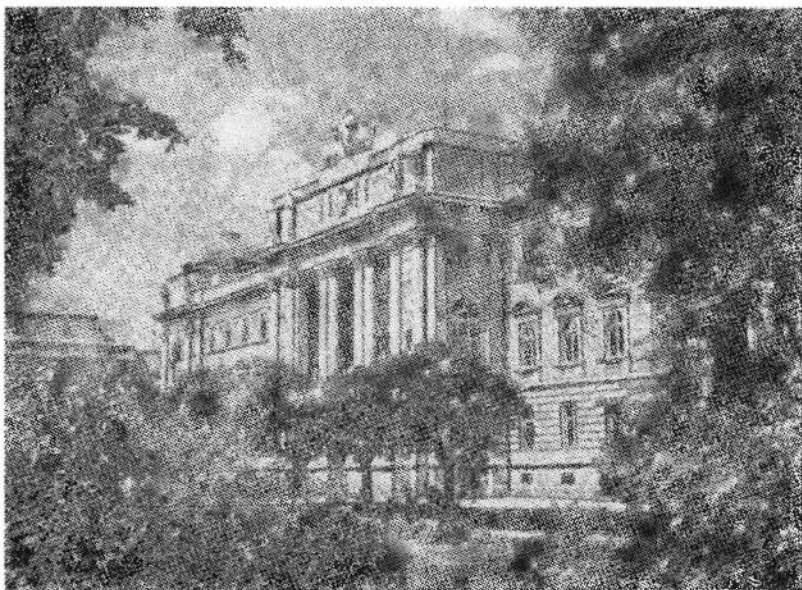
Branching out from the main stem of Ukrainian culture, Canadian Ukrainian literature can be seen as vigorous growth, but one which still requires the sap of the ancient trunk of language and tradition. Already it is giving diversity and breadth to a Canadian literature, which, though young, is promising and dynamic.

Reference, in English:

- C. A. Manning, *A Story of the Ukraine*
C. A. Manning, *Ukrainian Literature*
P. Y.

UKRAINIAN - ENGLISH VOCABULARY

UKRAINIAN UNIVERSITY in LVIV

IN CASE OF NEED,
CONSULT ONE OF THESE
DICTIONARIES:

1. A Complete Ukrainian - English Dictionary, 1163 pp., by Andrusyshen & Krett. (Saskatoon).
2. Ukrainian - English Dictionary, 1018 pp., by Podvesko. (Kiev).
3. English - Ukrainian Dictionary, 792 pp., by Podvesko. (Kiev).

A — a

a — but, (and)
аби — so that, if only
або — or
авто — automobile, car
автобус — autobus, bus
адвокат — lawyer, barrister
адже ж — certainly
адреса — address
аж — till
аж до — up to
Азія — Asia
акер — acre
актор — actor
актриса — actress
але — but
алгонквени — Algonquins
Алберта — Alberta
алгебра — algebra
алмаз — diamond
ангел — angel
Англія — England
Андрій — Andrew
ані - ані — neither - nor
ану — come on, let's do it
аптека́р — druggist,
 apothecary
аркан — lasso, noose; Ukr.
 dance
армія — army
артист — artist
артистка — lady artist

Б — б

ба — indeed, bah!
баба — (vulgar) woman,
 grandmother
бабка, бабу́ня —
 grandmother, grandma
бага́тий — rich, wealthy

бага́ти́ти — to become rich
бага́то — much, many
багно́, багни́ще — swamp,
 mire
бажа́ння — desire, wish
бажа́ти — to wish, desire
база́р — market (place)
ба́йка — fable
банк — (money) bank
ба́нька — jar, tin, can
бати́г — whip, lash
ба́тьківщина — fatherland,
 native country
ба́тько — father
бач! — just look! imagine!
ба́чити — to see
бджо́ла, пчо́ла — bee
без — without
безгра́ни́чний — limitless,
 infinite
безко́не́чний — endless
безме́жний — infinite,
 boundless
безпе́рері́вно —
 continuously
безпе́чний — safe
безпо́ща́дно — ruthlessly,
 mercilessly
бе́йзбол — base-ball
бере́ — (he) takes
бе́рег — beach, bank
бе́реза — birch
бе́резень — March (month)
бе́си́да — a talk, chat
Бе́ски́д — Beskid (mountains)
би́ліна — stem, stalk
би́ло — stalk
би́ти — to hit, to strike
би́тися — to fight
Бі́блія — Bible
би́гати — to run
би́да — poverty
би́дні́ший — poorer
би́дува́ти — to live in poverty

- біжй!** — run!
біжйть — (he) runs
бйй, ббю — fight, battle
бйк, ббю — side
бйлий — white
бйлий день — broad daylight
бйлітйся — to look white
бйля — at, nearly
бйль — pain
бйльше — more
бйр, ббру — forest, grove
бйржа — stock-exchange
благословляти — to bless
блйжче — nearer
блйзько — near
блйск — glitter, gleam, flash
блйскавйця — lightning
блйскати — to flash, to glitter
блйскучйй — glittering
блйщати — to sparkle
блйдйй — pale
блйднути — to become pale
бо — because
Бог — God
бодай — at least
божествб — deity, divinity
боліти — to ache
болбто — marsh, mud, mire
бблю - бйль — pain, ache
борець — fighter, champion
ббри — pine woods, pine forests
боронйти — defend
боронйтйся — to defend oneself
борбтйся — to struggle, to wrestle
борщ — beet soup, borshch
ббчка — barrel
ббю - бйй — fight, battle
Ббян — Boyan (name of a Ukr. minstrel)
ббятйся — to fear, to be scared
бракувати — to lack
брат, братйв — brother
брати — to take
брехати — to lie, to tell falsehood
брехня — a lie, falsehood
брызка — spray
брйтва — razor
Брйтйш Колумбйя — British Columbia
брови — brows
ббде — it will be, it's enough
ббдень, ббдня — work day, mundane
будйнок — a building
будйти — to awaken
ббдбва — construction, building
будувати — to build
будучйна — future
будь ласка — if you please
буйнйй — luxuriant, wild
ббква — a letter (of alphabet)
буркотіти — to gurgle, grumble
бурчати — to grumble
ббря — a storm
бур'ян — weed
ббти — to be
ббються — they are fighting

В — в

- вага** — weight, importance
важйти — to weigh
важлівйй — important
важнйй — valid, important
вакаційй — vacation, summer holidays
валйти — to wreck, to pull down
валйтйся — to crumble down
валбта — currency (money)
вапнб — lime, white wash
варенйй — cooked, boiled

- варіти** — to cook, to boil
вартісний — valuable
вартість — value
варто, варт — it is worth
вас - ви — (accus. case)
Васіль, Василько — William,
 Billy
ватáга — a band (of men)
вáтра — bonfire
ваш - ви — (your)
вб́ити — to kill
вб́итий — killed
вб́ік, набік — aside
ввижа́тися — to appear
 (in a dream)
ввійти́, увійти́ — to enter
вволіти — to grant
вгору́ — up, upward
вдава́ти — to pretend
вдае́ — he pretends
вдарити, вдари́ти — to hit,
 to strike
вдира́тися — to force one's
 way in
вдова́, вдові́ця — widow
вдово́лити — to satisfy
вдо́ліну — down, downward
вдрю́ге — again, once more
вдя́чний — thankful, grateful
ведмі́дь — a bear
ве́жа — tower, turret
везти́ — to transport
Вели́кдень — Easter
вели́кий — big, great
вели́чезний — huge
верба́ — willow
верблю́д — camel
ве́ресень — September
верну́тися, верта́тися — to
 return
верста́т — work bench
верти́ти — to bore (a hole)
ве́рхи (ве́рхом) на коні́ —
 mounted, on horseback
верхові́нець — highlander
верхові́нський — highland
верх, вершо́к — top, peak
весéлий — gay, merry, jolly
весéлка, ра́йдуга — rainbow
весе́ло — merrily, gaily
весна́ — spring (season)
весні́вка, весня́нка — a spring
 song
вести́, водіти — to lead,
 guide
вече́ря — supper
вече́ряти — to eat supper
вечи́р, ве́чора — evening
вже, у́же — already
взага́лі — generally
вздо́вж — lengthwise
взі́р, взору́ — design, pattern
взува́тися — to put on shoes
ви — you
ви́бити — to trash
 (in punishment)
ви́вар — solution
ви́вірка, бі́лка — squirrel
ви́гляд — view, prospect
ви́глядати́ — to seem
ви́гнати — drive out, chase
 away
ви́голосити — to deliver
 (a speech)
ви́гукувати — to cry out
вид — view, sight
вида́ток — expense
видéлка — (table) fork
ви́дко, ви́дно — evident, it
 is seen
ви́думати — to invent, to
 design
ви́зволені́ — liberated
ви́зволити — to free
ви́здоровіти — to get well
ви́йди! — come out
ви́йду — I shall come out
ви́йма́ти — to take out

- вийти** — to come out
вийнути — to throw out
вилізти — to crawl out, to climb up
вимова — pronunciation
вимовляти — to pronounce
вінен — indebted, owing
вино — wine
випадковий — casual, accidental
віпадок — incident
випасати — to graze, to tend
випити — to drink (out)
виплата — wages, the amount paid out
виплатити — to pay out
випростувати — to straighten out
віраз — expression
вірити — to hollow
вірій — tropical countries (where the birds pass the winter)
вірішити — to decide
вісісти — to disembark
вісказати — to express
віскочити — to jump out (or on)
віслухати — to hear (to the end)
високий — high, tall
вісоко — high up
висота — height
віступити — to come out, to perform
вітворення — the thing created
вітяг — extract, excerpt
витягати — to pull out
віхор — whirlwind
вичищати — to clean out
вічищений — cleaned out
вишивати — to embroider
вішивка — embroidery
вишневий — cherry, adj.
вішня — cherry-tree, cherry
вище — higher up
вівсяна каша — porridge
вівторок — Tuesday
вівця — a sheep
вівці, овець — sheep (plural)
від, од — from
відбирати — to take away
відбітка — a copy, replica
відбуватися — to happen
відважний — brave, courageous
відвідати — to visit
відвідини — a visit
відвернути — to turn away
відгадка — answer, solution
віддати — to return, to give back
віддзеркалення — reflection
відділ — section, department
відібрати — to take away
відігнати — to drive away
відійти — to depart, to go away
відімкнути — to unlock
відірвати — to break off, detach
від'їхати — to go away (riding)
відкласти — to put away, to postpone
відколи — since, from that time
відлетіти, відлітати — to fly away
відмальовувати — to copy (a painting)
відмінний — different, improved
відмовлятися — to refuse, to decline
відновити — to renew
відомий — known

- відомо** — it is known
відписати — to copy
 (of writing)
відповідний — proper, fit
відповісти — to answer, reply
відповідь — answer, reply
відпочивати — to rest
відпочінок — a rest
відступати, відступити —
 withdraw
відступивши — having
 stepped back
відразу — at once,
 immediately
відрізати — to cut off
відрó — pail
відрубати — to cut off, to
 chop off
відсунути — to push aside
відтак, опісля — then,
 afterwards
відцвісти — to finish
 blooming
відчинений — opened
відчинити — to open
відшукати — to find out
віз, вóза — wagon
віза — visa
візит — visit
візитовий — visiting
візók — a cart, wagon
визьмете це? — will you take
 it?
війна — war
військо — army, troops
вік — age, century
вікно — window
віл, волá — ox
він — he
Вінніпéг — Winnipeg
вінок — wreath, laurel
віра — faith, religion
вірити — to believe
вірність — loyalty, fidelity
вірно — faithfully
вірш, віршик — verse, poem
вісім — eight
вісімдесят — eighty
вісімна́дцять — eighteen
вісімсо́т — eight hundred
вістка — news (one item)
вісти — news (many)
вітамін — vitamin
вітати — to greet
вітер — wind
віче — meeting
вічно — eternally
вішати — to hang (up)
віщун — seer
віяти — to blow
в'їжджає — he enters
 (riding)
в'їздити, в'їхати — to enter
 (riding)
вказувати — to point out
вкінці — at last, finally
вклад — contribution
вкладка — fee
вкладати — to put in
вкрасти — to steal
вкусити — to bite (in)
вкучитися — to be bored
влязти — to creep in
власник, властитель —
 proprietor, owner
власть — authority,
 management
влізати — to crawl in
вліти — in summer
вмирати — to die
вмить, миттю — in
 a twinkling, instantly
вмочати, вмочити — to dip
 in
вночі — at night
вовк — wolf
вовком — like a wolf
 (of manner)

- вогóнь, огóнь** — fire
водá — water
водопáд — waterfall
вождь — leader
ВОЗІТИ — to carry (in a wagon)
вóлейбол — volley ball
воліти — prefer
володáр, владáр — a ruler (king)
володáрка, владáрка — a ruler (queen)
волосінка — a hair
Волосожáр — constellation of the Pleiades
волóсся — hair
вóля — freedom, will
вонá — she
воні — they
вонó — it
воркотіти — to grumble
ворóна — a crow
восені — in autumn
вóсьмий — eighth
воювáти — to wage war
вояк — soldier
впáсти — to fall down
вперéd — forward
впірну́ти — to dive, to sink
вплив — influence
впустіти — to let in, admit
врáдуватися — to rejoice
врáдуваний — pleased
враз — altogether
врáнци — in the morning
врóдити — to give birth to
врочісто — solemnly
врятувáти — to save
все, усé — everything
всеплодóчий — all-producing, ever fertile
встигáти — to be on time, scarcely
всихáти — to dry up, wither
- всі, усі** — all
вслід — in the tracks
вставáти — to get up, rise
вступ — introduction
всúнути — to push in
всúди — everywhere
всáкий, усáкий — every, various
втéча — flight, running away
втирáти — to wipe, to dry (with a towel)
втік — escaped, ran away
втомітися — to get tired
втóмлений — tired
втопíтися — to get drowned
втáти, утáти — to cut
вúдка — a fishing rod
вузéнький — very narrow
вузькій — narrow
вулиця, úлиця — street, alley
вус — moustache (one hair)
вúса — moustache
вчéний — learned, scientist
вчíнок — deed
вчíти — to teach
вчíтися — to learn, to study
вхíд — entrance
вчóра — yesterday
в'язáти — to tie (up)
в'язи — the back of the head
в'янути — to wither
- Г — г і Г — г
- гáвкати** — to bark
Гáвкó — Havko (Barker)
гáдка — thought, notion, idea
газ, газ — gas
гадю́ка, гáдина — snake
газолíна, газолíна — gasoline
гай, — grove, bush
гáлас — noise, rumpus, tumult
гáлон, гáлон — gallon
галу́зка — branch, twig

- Га́ля** — Helen
гара́ж, гара́ж — garage
гаре́м — harem
гарне́нка — dainty, nice
га́рний — beautiful,
handsome, fine
гаря́че — hot
гаси́ти — to put out,
extinguish
Гебри́дські острови́ —
Hebrides
гва́рдія — guard
гей — hey
ген-ген — far-away
геро́й — hero
герої́чний — heroic
геть — away
ге́тьман — hetman (Ukraine's
ruler)
гі́не — it dies or perishes
гіну́ти — to die, to perish
гідні́сть — dignity
гідно́ — in dignified manner
Гі́йом, Гі́йом — Guillaume
гілка, гілля́ка — twig, branch
гі́мн, гі́мну — anthem, hymn
гір, го́ри — of mountains
гіне́я, гвіне́я — guinea
гі́рко — bitterly
гі́рше — worse
гі́рший — worse
гі́сть, го́стя — guest
гла́дити — to pat
глиби́на — depth
глибо́ко — deeply
гли́пати — to glance at
гляди́ти — to look at
глянь! погля́нь! — look, look!
гм — hm
гна́ти — to drive
гнів — anger
гнівни́й — angry
гніздо́ — nest
гно́бити — to oppress
говори́ти — to talk
годи́на — hour
годи́нник — clock, watch
годи́тися — to agree
го́ді — enough
го́йдатися — to swing
гокеї́ст — hockey player
го́кей, хо́кей — hockey
гоке́йка — hockey stick
голі́тися — to shave
голо́ва — head, chairman
голо́вонька — head
(endearment)
го́лод — hunger, starvation
голо́дний — hungry
го́лос — voice
голоси́ти — to lament
го́лосно — aloud
го́луб — pigeon
голубка́ — pigeon (female),
darling
го́лубці — pigeons,
cabbage-rolls
гомони́ти — to murmur, to
chat
гора́, гори́, гір — mountain
го́рб — hill
го́рбок — a small hill
го́рдий — proud
го́рдоші́ — pride
го́рді́сть — pride
го́ре — misfortune, woe
го́ріх, о́ріх — nut
горне́ць — pot
горобе́ць — sparrow
горо́д — garden
горо́дина — vegetables
горо́х — peas
го́рщик — small pot
госпо́дар — landlord, farmer,
master
господари́ти — to operate
efficiently
господарка́ — farming,

efficient management
господіня — housewife
Господь — Lord
гості — guests
гостя — lady guest
готовий — ready
готуватися — to get ready,
 prepare
гра — game, play
граніця — boundary
грань — embers
грати — to play
гратися — to play
 (as children)
грéбінь — a comb
gréки — Greeks
gréбля — dam
Греція — Greece
гриб — fungus, mushroom
грíва — mane
грим! — bang!
гриміти — to thunder
грíб, грóбу — grave
грíм — lightning, thunder
грíти — to shine (as the sun),
 to warm up
грíх — sin
грíшити — to sin
громада — community
громадянин — citizen
громадянка — citizen
 (female)
громадя́нський — civic, social
громови́ця — thunder-storm
грóші — money
гру́бий — thick
гру́день — December
гру́ди — breast, chest
гру́дочка — small lump
губерна́тор — governor-
 general
гудіти — to rumble, to roar
гук — uproar

гу́ма, гу́ма — rubber
гурага́н — hurricane
гурт — crowd, group
гуса́к — gander
гу́ска — goose
гу́си — geese
гучні́ше — louder
гу́чно — in a loud manner,
 noisily

Д — д

давнина́ — past times, past
(із) да́вніх-да́вен — from
 times immemorial
да́вній — ancient, old
давно́ — long ago
дале́кий — far
дале́ко — far, afar, far away
дале́чнь, далина́ — far away
 distance
дава́ти, да́ти — to give,
 donate
далина́ — far distance
да́р — a gift, a donation
да́рмо, дарма́ — in vain, free
 of charge
дармува́ти — to loaf,
 waste time
дарува́ти — to donate
даруно́к — gift, present
да́ти, дава́ти — to give
дба́ти — to take care
два — two
два́дцять — twenty
двана́дцять — twelve
двє́рі — door, doors
дверця́та — little door
дві — two (ladies)
двір — (king's) court, yard
двіре́ць (залі́зничий) —
 railway station
дві́сті — two hundred
дво́є — both (a man and a

- woman)
дворак — courtier
дев'ятдесят — ninety
дев'ятна́дцять — nineteen
дев'ятсо́т — nine hundred
де́в'ять — nine
де́коли — sometimes, occasionally
де́котрий — some of them
демократи́чний — democratic
демократи́я — democracy
день, дня — day
де́рево — tree
дерев'яний — wooden
держáва — state, country
держáк — handle
де́ржало — handle
держáти — to keep, hold
де́рти — to tear, rip, shred
де́сять — ten
де́сь — somewhere
детекти́в — detective
де́кто — some (people)
деше́вий — cheap, inexpensive
де́що — something
де́яки — some (of them)
дзві́н — bell (large)
дзві́ниця — a belfry
дзві́нкий — sonorous
дзві́нок — bell
дзвіно́чки си́ні — bluebells
дзвони́ти — to ring
дзе́ркало — mirror
дзю́б, дзьо́б — beak
диві́сь! — look!
ди́вно — (it is) strange, odd
дивува́тися — to wonder
ди́кий — wild, unruly
дим, димо́к — smoke
дире́ктор — principal (of the school)
дити́на — child
дитя́ — infant, child
дитя́чий — child's
дівча́ — small girl
дівча́та — girls
дівчи́на — girl
ді́д, ді́дусь — grandfather
ді́дусь — Christmas sheaf or straw
ди́йниця — milk-pail
ди́йсно — really
ди́йти — to come (right to), reach
ді́лити — to divide
ді́ло — act, deed
ди́м — home, house
ди́ра, ди́рка — a hole
ди́стати — to get, receive
ди́ти, ди́точкі — children
ди́яма́нт — diamond
ди́ятися — to happen, occur
ди́я — for
Дні́пр — Dnipro, Dnieper
дня, де́нь — day
до — to
до́бігти — to reach by running
до́брий — good
до́бр — property
доброво́лець — volunteer
доброду́шно — kindly, genially
до́вгий — long
до́вго — (it took so) long
дові́датися — to find out
дові́ря — trust, confidence
догана́ти — to catch up
догляда́ти — to take care, look after
догляда́ч — watchman, guard
догові́р — treaty
додава́ти — to add
дода́ток — supplement
дода́ток — addition
до́бу́лу — downwards

- додóму** — home, homewards
дожýти — to live (the limit)
дозвóлити — to allow, permit
дозрíвати — to ripen, mature
доїдáти — to finish eating
доїти — to milk
дóказ — proof, evidence
докíнути — to throw in
 a little more, add
докінчýти — to finish,
 complete
дóктор — doctor
докумéнт — document
дóлар, дóляр — dollar
доли́на — valley
долóня — palm (of hand)
дóля — fate, destiny, lot
дóма — at home
дóмíшка — mixture, strain
донькá, дóня, дочкá —
 daughter
допíтуватися — to
 interrogate
допíзна — until late
допомагáти — to help, aid
дорíкати — to reproach,
 complain
доробíтися — to get rich
дорóга — road, way
дорогá — dear (fem.)
дорогíй — dear (masc.)
дорогоцíнний — precious
дорожýти — to prize
дорóслий — adult, mature
дóсить — enough
досконáло — perfectly
досягнýти — to reach
доходити — to arrive
 (walking)
дочкá, донькá — daughter
дóшка — board
дощ — rain
дрижáти — to tremble
дрíбнá, дрíбнáя — tiny
 slender
- дрíбний** — tiny, fine
дрíмати — to doze, nap
дрiт, дрóту — wire
дрóва — fire-wood
дрýгий — second
дрючóк — pole, switch
дуб — oak
дýже — very
дýжий — robust, strong
дýма — thought; poem, duma
дýмати — to think
дýмка — thought, idea
Дунáй — Danube
дунути — to blow
дурний — silly, foolish
дурники — silly fellows
дýти — to blow
дух — spirit
духовíй — spiritual
душá — soul
дядько — uncle
дякувати — to thank
дякую — thanks, thank you
- Е — е**
- Ебér** — Hebert
Едмонтон — Edmonton
елевáтор — elevator
енéргiя — energy
- Є — е**
- Євгén** — Eugene
Єврóпа, Еврóпа — Europe
єднáтися — to unite
- Ж — ж**
- жáба** — frog
жайворонок — skylark
жáлібно — sorrowfully,
 mournfully

- жаліти — to pity, regret
 жа́лувати — to be sorry, pity
 жаль — sorrow, pity
 жаріюча — burning, flaming
 жар-птиця — fire-bird
 жарт — jest, joke
 жартівливо — humorously
 жартувати — to jest, joke
 жа́ти — to reap
 жва́вий — lively, active
 жда́льня — waiting-room
 жда́ти — to wait
 же, ж — a particle of emphasis
 живі́й — alive, lively
 живі́т, животá — belly
 живі́тися — to feed on
 жиле́тка — Gillette razor
 жир — fat
 жи́тель — inhabitant
 жи́ти — to live, reside
 жи́то — rye
 життя́ — life
 жінка — woman, wife
 жне́ — he reaps
 жнець, женці́ — reaper, reapers
 жива́ — harvest
 жнивáрка, жа́тка — binder
 жо́втень — October
 жо́втий — yellow
 жо́втіти — to turn yellow
 жо́втя́вий — yellowish
 жу́к — beetle
 жупа́н — cloak
 жураве́ль — a crane (bird)
 журба́ — grief, worry, sorrow
 жури́тися — to grieve, to worry
 журна́л, — magazine, periodical
 журча́ння — murmur (of water)
- 3 — 3
- з, із, зі, зо — with
 за — behind, after
 заадресо́ваний — addressed
 заба́ва — play, game, party
 забавля́тися — to amuse oneself
 забезпе́чити — to ensure, safeguard
 заби́рати — to carry away
 заби́ти — to kill
 заби́гати — to run into
 заблукáти — to go astray, lose one's way
 заборони́ти — to prohibit
 забра́ти — to take away
 забува́ти — to forget
 забу́тися — to forget
 завва́жити — to notice
 завірю́ха — blizzard
 за́вжди — always
 завзя́тий — stubborn, courageous
 завзя́тий спо́ртсмен — enthusiastic sportsman
 завидува́ти — to envy
 за́вість — envy
 за́всиди — always
 за́втра — to-morrow
 за́гадка — riddle
 заги́нути — to perish
 загли́блення — hollow, deepening
 заговори́ти — to start speaking
 загомо́нити — to echo
 загоро́да — barricade
 загости́ти — to visit as a guest
 загляда́ти — to peep in
 загро́жувати — to threaten
 загро́за — threat
 за́рүзти — to sink

- (in swamp)
- загудіти** — to drone, roar
задалеко — too far
задіх — odour, smell
задача — task, exercise
задовольнити — to satisfy
задуманий — pensive, thoughtful
зажурений — worried, sorrowful
зажурітися — to become worried
зазирати — to peep in
ззоріти — to dawn
зайнятий — busy
зайти — to enter
зайці — rabbits
закахикати — to start coughing
закладати — to put, to place
заклик — call, appeal
заколоти — to kill by piercing
закоротко — too short
закриватися — to cover oneself
закрити — to cover up
закричати — to call out, shout
закручений — twisted, curled up
залізниця — railway
залізо — iron
залізи — to crawl in
заложити — to establish, place
замерзати — to freeze up
замикати — to lock up
замілувано — lovingly, fondly
замість — instead
замітати — to sweep
замкнений — locked up
замкнутися — to lock oneself
- up
замовкнути — to become silent
занавіса — curtain
занедбання — neglect
занюхати — to sniff, smell
занедбати — to neglect
запал — flame, fire, enthusiasm
запах — aroma, fragrance
запахнути — to smell
запахуший — fragrant
заперечити — to deny, contradict
запінений — foamy
записати — to write down, record
записна книжка — note-book
записна машинка — tape-recorder
запитати — to ask
заплакати — to start weeping, crying
заплатити — to pay, re-imburse
заплисти — to reach by sailing
заповнений — filled up
зараз — at once, immediately
заревіти — to start roaring
заробляти — to earn
зарозумілий — conceited
засідання — session, meeting
засміятися — to laugh
заснути — to fall asleep
заспівати — to sing
заставити — to set somebody working
застрілити — to shoot
зателефонувати — to telephone
затемнити — to dim
затіхнути — to become silent
затримати — to detain

- зату́жити** — to long for, pine
затя́жкий — too heavy
захворува́ти — to become ill
за́хід — west, setting
за́хідний — western
захла́нно — greedily,
c covetously
заховáти — to hide, conceal
захо́дити — to enter
захо́пити — to seize
зацві́сті — to bloom
заціка́витися — to get
interested
зачині́ти — to close
збага́чувати — to enrich
зба́нок — pitcher
зберіга́ти — to cherish,
preserve
збира́тися — to dress up
збито́чний — mischievous
збі́жжя — grain, crop
збі́рник — anthology,
collection
зближа́тися — to approach,
come near
збуді́ти — to rouse up,
awaken
збудува́ти — to build,
construct, erect
звалі́ти — to wreck, to pull
down
зва́рений — cooked, boiled
зварі́ти — to cook, boil
зверну́ти — to turn, return
зверта́ти ува́гу — to pay
attention
зві́ти — to roll up, wind
зві́чай — habit, custom
звичáйний — common, usual
зві́дки — whence, from where
зві́дси — from here
зві́дти, зві́тіля́ — from there
зві́р — animal, beast
зві́ринце́ — zoo
- звору́шувати** — to stir,
affect
звук — sound
звучáти — to sound
зв'язо́к — tie, connection
зга́дувати — to think of,
mention
згáснути — to go out (as
lamp)
згíнути — to die, perish
зго́да — agreement, harmony
згоді́тися — to agree
згорі́ — from above
згорну́ти — gather
згук — sound
здава́йся! — surrender!
yield!
здава́тися — to surrender,
give up
зди́бати — to meet
здиво́вано — surprized
здивува́тися — to be
surprized
здира́ти — to tear off
зді́бний — able, capable
зді́бність — ability
зді́мати — to take off
здобува́ти — to gain, to
conquer
здо́вж — the length of
здога́дуватися — to guess
здо́ровий — well, healthy
здо́ров'я — health
здурі́ти — to go mad
зелéний — green
зелені́ти — to turn green
зе́лень — verdure, green
plants
земля́ — earth, soil
зе́мний — earthly
зе́рно — grain
зе́рнятко — small grain
seed
З'є́дінені Держáви — United
States

- ззаду** — from behind, behind
зимá — winter
зі́мно — cold
зимувáти — to pass the winter, hibernate
зі́б'є — (he) will break
зів'янути — to wilt, wither
зійти́ — to step off, go down
зіпсува́тися — to go out of order, spoil
зітка́ти — to knit together
зітні́! — cut it off!
зітру́ — wear out
зі́яти — to cut off
зір — sight, vision
зірка, зоря́ — star
зірка фі́льмова — screen star
з кра́ю в край — from end to end
зла́года — accord, harmony
злази́ти — to get off
зле — bad, badly
злеті́ти — to fly off
злий — bad, angry
злічи́ти — to count together
зло — evil
зло́ба — malice
злові́ти — to seize, to catch
злові́що — ominously
злоді́й — thief
зложі́ти — to lay down
зломáти, зламáти — to break
злочі́нець — criminal
змага́ння — contest, match
змага́тися — to compete
змайструва́ти — to make, construct
зма́лечку — from childhood
змарні́ти — to fade, lose weight
зме́рзнути — to feel cold
зміні́тися — to change in appearance
зміцні́ти — to strengthen
зможє́ — (he) will be able
змо́кнути — to get drenched or wet
змо́ршка — wrinkle
знайо́мий — familiar
знайо́митися — to get acquainted
знак, значо́к — a mark, notch
знанн́я — knowledge
зна́ти — to know
зна́чення — significance
знахо́дити — to find, invent
знахо́дитися — to be found, be located
зна́чить — (it) means
значо́к — a sign, a mark
зні́кнути — to disappear, vanish
з них — of them, out of them
зні́щити — to destroy
з ні́чим — with nothing, empty-handed
знов, зно́ву — again
з ньо́го — of him
зо́всім — completely, entirely
зозу́ля — cuckoo
золоті́й — golden, gilded
зо́лото — gold
зооло́гія — zoology
зорга́нізува́ти — to organize
зоря́, зі́рка — a star
зо́шит — a scribbler, a note book
з-під — from under
з-по́між — from among
зра́зу — at once
зрешто́ю — then, however
зривáти — to break off (flowers), pluck
зробі́ти — to do, to make
зрозумі́ти — to understand
зроні́ти, роні́ти — to let fall

зроста́ти — to grow
 зруба́ти — to cut down
 зруйнува́ти — to ruin, to
 destroy
 з тобо́ю — with you (with
 thou)
 зуб — tooth
 зухва́лий — impudent
 зчорні́ти — to turn dark or
 black
 з'яв́итися — to appear
 зять — son-in-law

I — i

i, й — and, also
 Іва́н — Ivan, John
 ігли, і́гли — igloo
 іде́ — (he) goes
 іде́ш — you are going (sing.)
 іду́ — I am going
 ідучі́ — going, while walking
 і́зза, зза́ — from behind
 імі́грант — immigrant
 імі́грація — immigration
 і́мла, мла́ — mist
 і́м'я́ — name
 іна́кше — otherwise
 інді́йці — Hindus, Indians
 інді́яни — Indians (American)
 і́ндуський — Hindustani
 і́нший — other, different
 і́рокво́йці — Iroquois, pl.
 і́спит — examination, test
 і́сторія — history
 і́сто́та — a being
 Ісу́с Хри́сто́с — Jesus Christ
 і́ти, йти́ — to go
 ішла́, йшла́ — she was going
 ішо́в, йшов — he was going

İ — i

і́в — he ate, he was eating

і́де — he is riding
 і́деш — you are riding (thou
 form)
 і́ду — I am riding
 і́жа — food, victuals
 і́зда́ — ride
 і́й — to her
 і́ї — her
 і́ла — she was eating
 і́м — I am eating
 і́м — to them, dative case
 і́сти, (і́м, і́си, і́сть, і́мо́, і́сте́,
 і́дя́ть) — to eat
 і́х, і́хне́ — their
 і́х — (I saw) them (accus.)

Й — й

й, i — and, even, also
 його́ — his, him (accus.)
 йому́ — to him, (I gave) him
 Йо́сиф, Йо́сип, О́сип —
 Joseph

К — к

ка́ва — coffee
 кавбо́й — cowboy
 кавбо́йський — cowboy's
 ка́же — he says
 ка́жу́ — I say
 ка́жуть — they say
 каза́ти — to say
 ка́зка — fable
 кайда́ни — handcuffs, fetters
 кали́на — cranberry-tree
 каменю́ка — boulder, large
 stone
 ка́мінь — stone, rock
 Кана́да — Canada
 канаді́єць, канаде́ць —
 Canadian
 канаді́йка — Canadian
 (female)

канадійський, канадський — Canadian	кінéць — end
кáнути — to drop	кінна поліція — mounted police
капелюх — hat	кіннóта — cavalry
капітан — captain	кінó — cinema, movies
капуста — cabbage	кінчáти, кінчíти — to finish, complete
ка́ра — punishment	кінь, кóні — horse, horses
ка́рати — to punish	кістлявий — bozy
ка́рий — dark	кість, кóсті — bone, bones
Карпати — Carpathian mountains	кіт, котí — cat, tomcat
картіна — landscape, picture	кла́сти — to put, lay, place
картка — card	клен — maple
касі́р — cashier	кля́кати — to call
касі́рка — cashier (female)	клич — call, slogan
Катру́ся, Катери́на — Katy, Catherine	клекіт — gurgling
ка́чка — duck	клі́тка — cage
квадрáтний — square	кло́піт — worry, trouble
квáрта — quart	ключ — key
кві́тень — April	кни́га — large book, volume
кві́тка, цві́тка — flower, blossom	книговóд — bookkeeper
кві́тчáти — to decorate with flowers	книговóдство — bookkeeping
квóчка — hen	кни́жечка — booklet
Кенóра — Kenora, Ont.	кни́жка — book
ки́дати — to throw	кня́гіня — princess
Кі́їв, Кі́єва, — Kiev, Kiev's	кня́жна — young princess
кі́лим — rug, carpet	кня́зь — prince, king
кип'я́чий — boiling	кóвдра — quilt, cover
ки́т — whale	когóсь - хто — (I saw) somebody (accus.)
Кита́й — China	ко́жний, ко́ждий — every, each, everyone
кита́йка — Chinese (woman), a silk face shroud	кожу́х — sheepskin coat, fur coat
кита́йський — Chinese	коза́ — female-goat, nanny
кі́тиця — tassel, bunch	коза́к — Cossack, soldier
кі́товий — whale's	коза́цтво — Cossacks (collective)
кише́ня — pocket	коза́цький, коза́чий — Cossack, adj.
кі́лька — a few, several	козя́чий — goat's
кі́лько? скі́льки? — how much? how many?	Кóка Кóла — Coca Cola
кі́мнáта — room	кóлесо — wheel
Кіндрáт — Kindrat (surname)	колі́ б — if

- колісь** — once, sometimes
колісь-то — formerly
коліно — knee
коло — by, near, about
ко́льор — colour
комірчина, комора —
 store-room, pantry
комічний — comic
конём - кінь — on horseback
коніна — shabby horse, nag
конівка — (a wooden) pail
коно́плі — hemp
конце́рт — concert
копати — to kick
копа́ти — to dig
кора́ — bark (of a tree)
корабе́ль — ship
користа́ти — to take
 advantage
ко́ристь — benefit,
 advantage
ко́ріння — roots
ко́рїнь — root
ко́рова — cow
корова́й — wedding cake
короле́ва — queen
ко́роль — king
ко́роткий — short, brief
корч, куш — bush, shrub
корчува́ти — to uproot, clear
 the land of trees
косо́рка — mower
ко́тик — pussy-cat
коті́тися — to roll (down)
котрі́й — which, who
ко́шик — basket
коштов́ний — expensive,
 dear
крава́тка — necktie, tie
край — edge, on the edge of
край, країна — country
кра́дений — stolen
кра́ль — (obsolete), **ко́роль**
 — king
- крам** — goods
крамар — storekeeper,
 merchant
крамни́ця — (business)
 store
крапли́на, кра́пля — droplet,
 drop
краса́ — beauty
краска́ — blush, colour
красни́й — beautiful, fine
кра́сти — to steal, rob
кра́щий — better, nicer
кра́яти — to cut, slice
кре́йда — chalk
крива́вий — bloody, gory
криві́й — crooked, lame
крива́ти — to limp
кри́вка — hideout
крик — shout, outcry
крикну́ти — to shout
крило́ — wing
крило́нька — wings
 (diminutive)
Крим — Crimea
крича́ти — to shout
кри́зь — through
крім — except, besides
крипа́к — serf
кри́пость — fort
кри́сло — chair
кров — blood
крок — step, pace
кругле́нький — round,
 rounded
кру́глий — round
круго́м — around
кру́жити — to whirl, circle
кру́тий — steep (mountain)
кру́ча — precipice, steep
 slope
куди́? — where to?
куди́сь — somewhere
куй! — hammer it!
кузе́н — cousin (masc.)

кузінка — cousin (fem.)	лєгкий — light (not heavy), easy
кулак — fist	лєдвє — hardly, scarcely
кўля, кўлька — bullet	лєжати — to lie (on something)
кульбаба — dandelion	лєкція — lesson, lecture, reading
культўра — culture	лєтити, лїтати — to fly
кўпа — heap, pile	лїзати — to lick
купатися — to bathe oneself, to swim	лїкати — to swallow
купєць — merchant, storekeeper, buyer	лїнути — to fly (poetic)
купїти, купувати — to buy	лїпень — July
купка — a small pile, heap	лис — a fox
кўри — chickens	Лис Микїта — Fox Mickey
курїти — to smoke	лисїця — female-fox, vixen
кўрка, кўрочка — chicken	лисїчка — small female fox
курс — course	лїсїти — to become bald
кўрятка — chicks	лїсток — a leaf, a sheet (of paper)
кусати — to bite	лїстонїш — mailman
кусєнь, кўсник — bit, piece, morsel	лїстоньки — leaves (poetic)
кут, кутїк — nook, corner	лїстопад — November
кўхня — kitchen, kitchen stove	лїстя — leaves (collectively)
кущ — bush, shrub	лїтися — to pour down
Куяр — Couillard (surname)	лїхо — misfortune, ill-luck, jinx

Л — л

лава — bench	лїцар — knight
лавка, лавочка — bench	лїцарство — knighthood, knights
Лаврєнтїй — Lawrence	лїцарський — chivalrous
лагїдний — gentle, mild	лицє, лїчко — face
лагїдитися — to prepare, get ready	лїшати — to leave
лад — order, system	лїш, лїше — only
лазїти — to crawl	лїшений — left, abandoned
ламати, ломїти — to break	лївий — left (side)
лан — (large) field	лїг — he lay down (in bed)
ласка — favour, grace	лїгво — den, lair
лєбїдь — swan	лїжко — bed
лев — lion	лїзти, лазїти — to crawl
левáда — meadow, meadowland	лїк — cure, remedy
лєвїця — lioness	лїкар — physician, doctor
	лїлія — lily
	лїс — forest, woods
	лїсовїй — forest

літа́ мина́ють — years pass by

літа́к — airplane, plane

літа́ти — to fly

літе́рату́ра — literature

літній — summer (adj.)

лі́то — summer

лічи́ти — to heal, to cure

лє́ється — (the rain) pours

лє́яти — to pour

лові́ти — to catch

ломі́ти, ламáти — to break

луг — meadow, pastureland

лук — bow (for shooting)

лужо́к — small meadow

лука́вий — crafty, sly,
hypocritical

лунáти — to resound, echo

любі́ти — to love, to like

лю́бка — darling

лю́бо — sweetly, nicely

любо́в — love

лю́д — people (collectively)

лю́ди — people

люди́на — person, human
being

лю́дський — human, people's

Люї́ — Louis

лю́лька — (smoking) pipe

лю́тий — fierce, angry,
furious; February

ля́ва — lava

ляві́на — avalanche

лютува́ти — to be furious,
rage

ляга́ти — to lie down

ля́лька — a doll

лялько́вий — doll-like,
imitation

ля́ма — llama

ляменя́та — llama's little ones

Льві́в — Lviv (city)

льодо́вий — icy, arctic

М — м

ма́буť — perhaps, maybe

магнетично́ — magnetically

магні́т — magnet

ма́є — he has

ма́єток — wealth, property

ма́йже — almost, nearly

ма́йнó — property

Ма́ксім — Maxim

ма́йстер — carpenter, master

ма́ленький — tiny

ма́лий — small, little

ма́ло — little (quantity)

малюва́ти — to paint

малюно́к — painting, picture

маля́р — painter, artist

ма́ма — mamma

мані́ти — to lure

Ма́ніто́ба — Manitoba

Ма́ня — Manya (name)

Ма́рія — Maria, Mary

ма́тері — mothers

ма́ти — to have

ма́ти — mother

ма́тінка — mother, mammy

ма́ту́ся — mammy

(endearment)

маха́ти — to wave (one's
hand)

ме́д, ми́д — honey

ме́дицина — medicine

ме́льник — miller

ме́ноніти — Mennonites

ме́нше — less

ме́нший — smaller, least

ме́рехті́ти — to glimmer

ме́ртвий — dead

ме́рщій — at once

Ме́сія — Messiah

ме́та — goal, aim

ме́тал — metal

ме́телик, мо́тіль — butterfly

ме́ч — sword

- мешкати** — to dwell, live, reside
мешкальний — dwelling, lodging
ми — we
миг — twinkle
Мико́ла, Микола́й — Nicholas, Nick
ми́лий — dear, lovely, darling
ми́ло — soap
ми́лувати — to have pity upon
ми́ля — mile
мина́ти — to pass by
мину́ти — to pass
мину́щина — the past
мину́лий — former, past
мир — peace
мири́ти — pacify, bring about good relations
ми́рно — peacefully, quietly
мисли́вець — hunter, trapper
ми́ска — plate, dish
мисте́ць — artist
ми́ти — to wash (something)
ми́тися — to wash oneself
Миха́йло — Michael
Миха́сь — Mickey
миш, ми́ша — mouse
ми́дяк — penny, copper
мі́ж, ме́жи — between, among
ми́й — my (masc.)
міліта́рний — military
мі́льйо́н — million
ми́нитися — to change (in appearance)
міні́стер — minister (gov't.)
ми́ну́та — a minute (of time)
мі́рити — to measure
мі́сто — city
мі́сце — place, spot
мі́сяць — moon, month
мі́сячна ніч — moonlit night
мі́тла — broom
мла, імла́ — mist
мли́н — flour mill
мов — as if
мо́ва — language, speech
мовча́ти — to keep silent
могті́ — to be able
могу́тній — mighty
модрі́на — larch, tamarack
мо́же — perhaps, he can
мо́жна — (you) may
моза́їка — mosaic
мо́кнути — to get drenched or wet
молі́тва — prayer
молі́тися — to pray
молода́ — young, a bride
молоді́й — young, a bridegroom
молоді́ця — young married woman
молоко́ — milk
мо́лотити — to thresh (wheat)
мо́лотілка — threshing machine
мо́лоток — hammer
монахи́ня — nun
моноло́г — monologue
мо́рдочка — mug, snout
мо́ре — sea
мо́рква — carrot, carrots (coll.)
мо́ро́жене, мо́рбі́во — ice cream
мо́роз — frost
мо́ро́ка — worry, jinx
мо́ряк — sailor
мота́ти — to wind up (a thread)
мо́тор — motor
мрі́я — fancy, vision, wishful thinking
мо́я — my (fem.)
му́дрець — sage, philosopher
му́дрий — wise

муж — husband, man (obs.)	extraordinary
мука — torment, suffering	надзёмний — unearthly,
мука́ — flour	supernatural
му́р — a stone or brick wall	надзо́рний — above the star
мурашкі́ — ants, insects	надійти́ — to come, approach
муркоті́ти — to purr, murmur	на́діл — portion, share,
мурліка́ти — to purr	reservation
му́сити — (you) must	наді́я — hope
му́ха — fly (insect)	наді́ятися — to hope, expect
му́чити — to torment, torture	надпли́нути — to come sailing
мушкёт — a musket	надслуха́ти — to listen over
му́шу — I must	на́дто — too much, excessively
м'я́кий, м'яке́нький — soft,	наза́д — (he went) back
very soft	назбира́ти — to gather,
м'ясо́ — meat	collect
	назива́тися — to be named
	най, нехай́ — let it be
	найнебезпечні́ше — most
	dangerous
	найгострі́ший — sharpest,
	keenest
	найдо́рожчий — dearest,
	most precious
	найкра́щий — best, very best
	найрозу́мніший — wisest
	найча́стіший — most often,
	most frequently
	наказáти — to order,
	command
	нако́нечники — arrowheads,
	points
	нако́сити — to cut, mow
	накрі́ти — to cover up
	нале́жати — to belong
	нале́жно — properly
	налеті́ти — to come flying
	налива́ти — to pour
	намалюва́ти — to paint, draw
	на́ми — with us (instr.)
	на́мір — intention
	напа́д — attack
	напада́ти — to attack
	напе́вно — certainly,
	assuredly

Н— н

на — on, upon
 на! на́те! — here, take it
 набива́ти — to load (a gun)
 набі́к — aside
 набо́ї — shells, ammunition
 наближа́тися — to approach
 навесні́ — in spring
 наві́ть — even
 навкру́гі — all around, everywhere
 навпа́кі — contrary
 навча́ти, навчи́ти — to teach
 навчи́тися — to learn, study
 на́гло — suddenly, abruptly
 наглядáти — to supervise
 наглядно́ — evidently
 нагна́ти — to drive away
 наго́да — chance, opportunity
 над — above (it)
 надава́ти — to assign
 на́далі — further, continuing
 надвечі́р — towards evening
 надві́р! — go out!
 надво́рі — outside
 надзвичáйний — unusual,

- наперекі́р** — contrary
на́пис — inscription
написа́ти — to write
напи́тися — to drink (one's fill)
наповни́ти — to fill up
напра́вду — really, in fact
напри́клад — for example, for instance
направля́ти — to repair, to fix
на́пря́м — direction
на́рва́ти — to pluck (flowers, weeds)
на́ри́д, наро́д — people, nation
на́роби́ти — to make, manufacture
на́роби́тися — to drudge, to over work
насади́ти — to plant
насва́рити — to chide, to scold
насе́лення — population, people
наси́льно — forcibly, violently
на́слідок — result, consequence
насміха́тися — to mock, to make fun of
насмішли́вий — mocking, jolly
насолóда — delight, enjoyment
наста́ти — to happen
настра́шитися — to get scared or frightened
насту́пний — following, next
натяка́ти — to hint
на́ука — teaching, science
на́че — as if
на́чиння — dishes, utensils
наш — our (masc.)
нашо́ тобі? — why do you need it?
не — not
не́бо, небеса́ — sky, heavens
небосхі́л — horizon
невели́кий — small
невже́ ж? — really?
не́від, не́води — net, nets (for fishing)
неві́льник — slave, captive
нево́ля — captivity, slavery
неда́вно — recently
недале́ко — near, nearly
неді́ля — Sunday
недо́ступна — unapproachable
неду́га — illness, sickness
незабу́тний — unforgettable
незадо́вго — soon, shortly
незго́да — discord, disunity
незмíнний — unchangeable
незнайо́мий — strange, unknown
незрозумі́лий — unintelligible
не́ї — her (gen.)
немі́чний — weak, ill, feeble
немо́в — as if
неможли́во — (it is) impossible
нена́видіти — to hate
ненадо́вго — not for long
ненаже́ра — glutton
нена́ро́ком — casually, unintentionally
ненáче — as if
не́ня, не́нька — mammy
необня́тий — unembraced, uncaressed
неозóрений — boundless
непо́вний — incomplete, not filled up
непри́ємний — unpleasant
не́рви — nerves
нерозва́жний — careless

- несітий** — insatiable, always hungry
нескалічений — unharmed
несправедливість — injustice
нести, носити — carry
нехай, най, хай! — let it be!
 let
нещасний — unfortunate, wretched
нижчий — lower, inferior
низький — low, short (in height)
ніні — to-day
нітка — thread
них — them (gen. pl.)
ніщити — to destroy, ruin
ні — no
ні-ні — neither - nor
ніде — nowhere
ніж, ножі — knife, knives
ніж — than
ніжка (dim. of нога) — leg
нікого - ніхто — (I saw) nobody
ніколи — never
нім — before (colloquial)
Німеччина — Germany
німіти — to grow silent
німці — Germans
ніс — nose
ніс — (he) was carrying, carried
ніхто — nobody
ніч, ночі — night, nights
ніщо — nothing
Нія́ра — Niagara
новінка — news item, novelty
новотвори — new formations or creations
нога — foot, leg
ножа нема — there is no knife
ножик — pocket knife, penknife
ножиці — scissors
- ну** — now then! well!
ну́мо! — let's, let us (go)
ньому — him (loc.)
- О — о**
- о дру́гій годи́ні** — at two o'clock
об стіну́ — against the wall
оба́ - обі́два — both
обва́л — landslide
обво́ди — tires
обгоро́дження́й — fenced in
об'є́днувати — to unite
обі́два — both (masc.)
обі́дві — both (fem.)
обі́д — dinner, luncheon
обі́дати — to dine, have dinner
обі́мати — to embrace
обі́йти́ся — do without
обі́яти — to promise
обкру́титися — to turn oneself around
облі́ччя — face
обно́ва — renewal, new clothing
обня́ти — to embrace
обов'язо́к — duty, obligation
оборо́на — defence
оборо́нець — defender
оборо́няти — to defend
обрива́тися — to break off
обря́д — rite
обу́рено — angrily, incensed
обу́в — foot-wear
обу́рити — to anger
обши́рно — extensively, far-flung
ов! — ouch! woe!
овес (ві́ска) — oats (of oats)
ове́ць - ві́вці — sheep
овоч — fruit

- огірок** — cucumber
огняний — burning, flaming
одéжа — clothes, apparel
одін (одного) — one
одина́дцять — eleven
оди́нцем — in a single file,
by himself
одна́ — one (fem.)
одна́к — however,
nevertheless
одна́ково — equally
одноча́сно — at the same
time, simultaneously
одпочива́ти, відпочива́ти —
to rest
оду́рити — to fove, deceive
одяг — suit of clothes,
apparel
одягну́ти — to put on clothes
ожені́тися — (he wants) to
get married
озбрóений — armed
озва́тися — to respond, to
answer
óзеро — lake
ой — ой (many Ukr. songs
start with this particle), oh!
океа́н — ocean
óко, óчі — eye, eyes
око́лиця — district,
environs
око́ло — about, nearly
окуля́ри — eye-glasses,
spectacles
óлень — elk, deer
оли́вець — pencil
о́лія, о́лій, о́ліва — oil
Ольга, О́ля — Olga
о́минути — to by-pass
о́нде — yonder, over there
о́нтарі́ський — of Ontario
о́пис — description
о́півночі — at midnight
о́після — then, afterwards
оповива́ти — to wrap up,
envelop
опові́дання — story
опові́дати — to tell, narrate
оправдува́тися — to justify
oneself
ора́ти — to plough
оре́л — eagle
о́ріх — nut
орлі́ний — eagle's
осві́та — education
осві́тити — to illuminate
осе́ля — settlement
осі́ка — poplar-tree
осі́нити — to overshadow
осі́нній ві́тер — autumn wind
óсiнь — autumn, fall
осі́стися — to settle down
осла́бити — to weaken
осла́блений — weakened
особлі́во — especially,
particularly
оста́вити — to leave, abandon
оста́ннє число́ — the last
number
остері́гати — to warn
óстрів — island
о́сь — (right) here
от — (right) there, behold
ота́ва — a second hay-crop
ота́к — thus, in this manner
отакі́й — such
оте́ць — (reverend) Father,
father
óтже — so, therefore
отрима́ти — to receive
Отта́ва — Ottawa
офіце́р — officer
офіціа́льно — officially
ох — (Scottish) och, alas! oh!
о́хнути — to say oh
охоро́на — protection, defence
охоро́няти — to protect,
defend

охрестіти — to baptize or christen
 охота — eagerness, willingness
 охочий — eager, willing
 оце — here (is), here (are)
 оцет — vinegar
 очі - око — eyes

П — п

Павло́, Павлу́сь — Paul
 паву́к — a spider
 паву́тіння — cobweb
 пай, пайка — share
 пайкува́ти — to apportion, divide up
 паку́нок — a parcel
 пала́та — palace
 пала́ц — palace
 палаю́чий — blazing
 па́лець, па́льці — finger, fingers
 па́ливо — firewood, fuel
 пам'я́тати — to remember
 пам'я́тний — memorable
 пам'я́ть — memory
 пан — gentleman, Mr., lord
 па́ні, па́ня — lady, Mrs.
 па́нна — young lady, Miss
 панове́ — gentlemen
 панора́ма — panorama, view
 панчо́ха — stocking
 панува́ння — rule, reign
 папі́р, папе́ри — paper, papers
 па́ра — pair, steam, vapour
 парк — park
 паркáн — garden-wall, fence
 парламе́нт — parliament
 паропла́в — steamship
 парохо́д — steamship
 па́смо — strand, ribbon
 пасо́висько, пасо́вище — pasture
 па́ста — paste
 па́тик — a stick
 патріо́тичний — patriotic
 патро́н — shell (for shooting)
 патро́нташ — cartridge pouch
 па́хнути — to smell fragrantly
 па́хоші — perfume, fragrance
 паху́чий — fragrant
 па́чка — a packet, package
 па́ша — fodder
 пе́вний — assured, certain
 пека́р — baker
 пека́рня — bakery
 пе́кти — to bake
 пен, пе́нси — penny, pence
 пень, пні́ — stump, stumps
 пеньо́к — small stump
 пелеха́тий — shaggy
 перебува́ти — to reside
 переверну́ти — to overturn
 пере́д — front, before, in front of
 передрі́здвяні — pre-Christmas
 переда́ти — to pass on, transfer
 пере́каз — oral tradition
 перекла́сти — to translate
 перекона́ти — to convince, persuade
 пере́куска — lunch
 переїда́ння — over-eating
 перелеті́ти — to fly over
 переломі́ти — to break through
 перемо́га — victory
 перемогті́ — to overcome, defeat
 перемо́жець — victor, conqueror
 перепісува́ти — to copy
 перерва́ — intermission, recess

- перероста́ти** — to outgrow
пересіда́ти — to transfer
перестава́ти — to stop, cease
перестра́шений — scared, frightened
пересту́пний рік — a leap year
переся́кле — permeated, saturated
пе́рець — pepper
перехи́тровать — to outwit
перлі́на — a pearl
Пе́рсія — Persia
пе́рстень — ring (for finger)
пе́рший — first
пес — dog
пе́сик — doggie, puppy
пестли́во — caressingly, tenderly
пе́тля — noose
Пе́тро, Пе́трик — Peter, Pete
пече́ра — cavern, cave
пи́льний — diligent, industrious
пи́льно — diligently
пи́са́ти — to write
письме́нник — writer, author
пита́ння — question
пита́тися — to ask, question
пи́ти — to drink
пи́ше — (he) writes
пи́шу́ — (I) write
пи́щати — to squeak
півгоди́ни — half-hour
піве́нь — rooster
півде́нь — south
півжму́рки — blind man's buff (game)
півко́лесом — in a half-circle
півні́ч — north
півпе́н — a half-penny
під — under
підбіга́ти — to keep running up to
підбігуно́ва око́лиця — polar region
підвезти́ — to give a ride
підвести́ — to walk somebody (home)
підганя́ти — to goad on, chase
підгі́р'я — foothills
підгляда́ти — to snoop, peek
пиде́ — (he) will go
підзе́мний — underground,
підійма́ти — to pick up, lift, raise
підійти́ — to approach, go up to
під'і́хати — to approach by riding
підкі́нути — to toss up
підко́шений — mown down
підне́стися — to raise oneself up
підніма́ти — to pick up, lift, raise
підозрі́ло — suspiciously
підпи́са́ти — to sign
підпи́суватися — to sign, undersign
підска́кувати — to skip, jump up
підсні́жник — a snowdrop (flower)
підста́вити — to put under
підстере́жу́ — I shall watch
підступáти — to approach, advance
піджа́ма — pyjamas
підзна́ти — to recognize
пі́зній — late
пі́зніше — later
пі́зно — late (of time)
пийма́ти — to catch
підкні́к — picnic
під — floor, ground

- піонер** — pioneer
пір'я — feathers
післанець — messenger, envoy
післати — to send, despatch
пісня — song
пісок, піскі — sand, sands
пістоля — a pistol
піти — to go
піч, печі — a stove, fire-place
піяти — to crow
плавати — to swim
плакати — to weep, cry
платити — to pay
платня — salary, wages
платочок — piece of cloth
плач — weeping, crying
плащ — overcoat, coat
плекати — to nurse, foster
плем'я, племєно — tribe
плескати — to applaud
плєсо — (lake's quiet)
     surface
плеті — to knit
плечє — shoulder
плисті — to sail
пліт, плоті — fence, fences
плуг — plough
плугатар — ploughman
плюнути — to spit
пнүтися — to climb up,
     exert oneself
план — plan
по — after
по-англійськи — in English
побачити — to take a look at,
     saw
побачитися — to meet
побігти — to run
побіліти — to whitewash
побудувати — to build,
     construct
поважати — to respect
поважний — respectable
повбивати — to kill off
повбіраний — dressed
повезти — to carry,
     transport, deliver
повернути — to return
повести — to guide, to walk
     somebody home
повздержливий — temperate,
     reserved
повинен — (he) should, be
     obliged
повинність — duty, obligation
повиривати — to pluck up
     (one by one)
повідати — to tell, narrate
повідомити — to let know,
     notify
повільно — slowly
повірити — to trust, believe
повітря — air, atmosphere
повно — full
повторити — to repeat
погаснути — to flicker, or
     go out (of light)
погліпувати — to glance
погляд — opinion, view-point
поглянути — to take a glance
поговорити — to have a chat
погода — weather
погодувати — to feed (well)
поголюска — rumour
погроза — a threat
погрозити — to threaten
погубило — destroyed
подати — to pass on
подбати — to take care of,
     to endeavour
подвір'я — courtyard
подібний — similar
подобатися — to like
     (something)
подорож — trip, journey
подорожувати — to travel
подостатком — enough, in
     abundance

- по-дру́жньому** — in a friendly manner
- подякувати** — to thank
- по́езія** — poetry, verse, poem
- по́ема** — poem
- по́ет** — poet
- поетеса́** — poetess
- по́за** — beyond, behind
- позагруза́ти** — to sink in mud
- поза́ду** — behind, in the rear
- позбира́ти** — to pick up
- позбу́тись** — to get rid of
- позво́лити** — to permit, allow
- поздорóвити** — to greet, give best regards
- позича́ти** — to borrow, loan
- позіхну́ти** — to yawn
- познайо́митися** — to get acquainted
- по-інді́янськи** — in Indian
- по́їзд** — train
- пої́хати** — to ride
- пока́зувати** — to show, demonstrate
- покара́ти** — to punish
- по́ки** — until
- поки́нути** — to leave
- покі́с** — swath of hay
- по́клик** — a call, summons
- поклі́н** — bow, greeting
- покла́сти** — to put down, place
- поклоні́тися** — to bow, greet
- поколі́ння** — generation
- покра́дьки** — stealthily
- покра́йний** — cut in pieces
- покра́яти** — to cut in pieces, slice
- покрива́ти** — to cover up
- покрі́вдений** — wronged
- покрі́вдити** — to wrong (somebody)
- покру́тити** — to turn, to twist
- по́ле** — field
- по-ли́сячому** — like a fox
- полі́нути** — to fly (poetic), soar
- по́лішений** — left, abandoned
- поли́шити** — to leave behind
- по́лісіти** — to become bald
- по́ліця** — shelf
- полі́ція** — police
- поло́вина** — half
- положи́ти** — to put down, place
- полоне́ний** — prisoner-of-war
- полони́на** — mountain pastureland
- полони́ти** — to capture
- полотно́** — cloth
- полуде́нь** — noon
- полуднувати** -- to eat dinner or lunch
- полупа́ти** — to break into pieces, crush
- полюва́ння** — hunting
- полюва́ти** — to hunt
- поля́на** — clearing in the woods
- поля́рна око́лиця** — polar region
- По́льща** — Poland
- помага́ти** — to help, aid, assist
- помалюва́ти** — to paint up
- помальо́ваний** — painted, coloured
- помандрува́ти** — to wander, go out into the world
- по́мах** — brandishing, flapping, swing
- помину́ти** — to by-pass
- помі́ти** — to wash
- по́між** — among, trough
- по́міч** — aid, assistance, help
- помі́чник** — assistant, helper

- понад** — over, above
пону́рий день — gloomy day
понеділок — Monday
попада́ти — to fall (one by one)
попайко́ваний — apportioned, divided
попи́ти — to drink
по́під — underneath, under
попої́сти — to eat one's fill
поприбіга́ти — to come running
попсува́ти — to spoil
попсува́тися — to go out of order, spoil
по́при — by, alongside
попроща́тися — to take leave, to say good-bye
попрямува́ти — head for
пора́ — time, season
пора́дити — to advise
пора́нений — wounded
пора́нити — to wound
порачкува́ти — to crawl on fours
порі́в — effort, struggle
поро́ги рі́ки — river rapids
поро́жній — empty
пороззявля́ти — to gape, open wide
поро́ти — to rip, tear
порості́ — to grow up
порошні́ці — gun powder pouches
по́руч — alongside, along with
поруччя́ — railing
посади́ти — to plant, seed
посварі́ти — to chide, scold
поселе́нці — settlers
поселі́ти — to settle
посере́д — amid, amidst
посіда́ти — to sit down (one by one)
- посла́бнути** — to weaken gradually
посла́ти, післа́ти — to send, despatch
послі́дній — the last
послу́хати — to obey, listen
посмі́ти — to dare
посні́дати — to have breakfast
посо́л — member of parliament
поспі́шно — hurriedly
постáвити — to set down, place
постанові́ти — to decide
пості́йний — steady, constant
постóяти — to stand for a while
пóступ — progress
потемні́ти — to grow dim or dark
потермо́сити — to shake
потисну́ти — to press, squeeze
пóтім — later on, then, afterwards
поті́ха — satisfaction, joy
потіша́ти — to cheer up, to amuse
пото́ки — streams
потомі́тися — to get tired, become fatigued
потону́ти — to sink
потопе́льник — water brownie or wheel
потре́ба — need, necessity
потребува́ти — to need
потрі́сканий — cracked
потро́хи — little by little
потупі́тися — to become dull
потягну́ти — to drag
по-украї́нськи — in Ukrainian
похва́ла — praise
похвали́ти — to praise,

- commend
похітуючи — shaking, nodding
походження — origin, descent
по-циганськи — in Gypsy
поцілува́ти — to kiss
поча́ти — to start, commence
поча́ток — start, beginning
поче́сний — honourary
почорні́лий — blackened, weather-beaten
почу́ти — to hear
почуття́ — feeling, sentiment
поша́на — respect
пошанува́ти — to respect, honour
пошири́ти — to widen, extend
по́шта — post office
пошта́р — post-master
поя́снення — explanation
поя́снити — to explain
праба́тькі — forefathers
пра́вда — truth
пра́вдивий — real, true
пра́ведний — righteous
пра́вий — just, right
пра́вити — to rule
пра́пор — flag, banner
пра́ти — to wash (clothes)
працюва́ти — to work, to drudge
пра́ця — work, labour
предме́т — subject, object
представля́ти — to present, represent
представни́к — representative
президе́нт — president
прекра́сний — most beautiful
пре́рії — prairies
пречи́ста — immaculate, most pure
- при** — by
приби́ти — to nail down
приби́тий — nailed down, discouraged
прибі́гти — to come running
приблизі́тися — to come near to, approach
прибу́ти — to arrive
привезти́ — to bring (in a wagon), deliver
приве́сти — to walk home (somebody)
приві́кнути — to get used to
привіле́й — privilege
приві́т — greeting, salutation
пригада́ти — to remind, mention
прига́дка — a reminder
пригляда́тися — to take a close look, observe
пригна́ти — drive
приго́да — adventure
пригорта́тися — to coddle up to
приготовля́ти — to prepare
прида́тися — to be of use
придба́ти — to acquire
придиві́тися — to take a close look
придобе́нь — a dandy
приду́мати — to invent
прие́мний — pleasant
прие́мність — pleasure
приї́зд — arrival, coming
приї́здити — to arrive riding
прийма́ти — to accept
прийшло́сь — had to
приказа́ти — to order
прикме́та — characteristic, mark
приколи́сувати — to rock
прикрити́ — to cover up, hide
прилеті́ти — to come (flying)

- примірно** — in an exemplary way
принáда — attraction, lure
принáдити — to attract
принести́ — to bring
принóсити — to bring
приня́ти — to accept
припини́ти — to stop, halt
припини́тися — to stop oneself, cease
приплисти́ — to arrive by sailing
приповідка — a proverb
прип'ясти́ — to tie to, attach
приро́да — nature
приро́дний — natural
присипáти — to throw dirt over
присипля́ти — to lull to sleep
присісти — to sit down
приспосóблений — adapted, adjusted
приспособля́ти — to adjust, adapt
присто́йний — dignified
присто́йно — in a dignified manner
приступи́ти — to approach, step up
прису́нутися — to draw close
прися́га — oath, vow
присяга́ти — to take an oath, pledge
притягну́ти — to drag to
приходи́ти — to come to
прихо́дці — newcomers
причепи́ти — to pin to, attach
причи́на — reason, cause
пришивáти — to sew to
прию́т — refuge, asylum
прия́тель — friend
прізви́ще — surname
про — about, concerning
пробі́ти — to pierce
- пробува́ти** — to try, test
пробуди́ти — to awaken
пробуди́тися — to wake up
проверти́ти — to bore through
прóвід — leadership, guidance
прові́нція — province
прові́нційний — provincial
проголо́сити — to proclaim
прогу́лка — excursion
продава́ти — to sell
продавець — salesman, trader
прóдаж — sale
прожи́ти — to live
проки́нутися — to wake up; to rouse oneself
проколóти — to pierce through
прокра́стися — to get stealthily through
пролі́ти — to shed
проломі́ти — to break through
промо́ва — a speech, address
промовля́ти — to deliver a speech
прóмінь — ray, beam
пропа́вший — the lost one, lost
пропа́сти — to get lost, perish
проро́к — prophet
просві́та — education
проси́ти — to ask, request
прóстий — simple, common, straight
прости́ти — to forgive
простóри — spaces
простяга́ти — to extend, stretch out
прóсьба — request, plea
протерти́ — to rub
прóти — against
проти́вник — adversary,

opponent
протя́жно — continually
прохо́джуватися — to take
 a walk
прочита́ти — to read
 (through)
про́шу — please
проща́ння — pardon, parting,
 farewell
проша́льно — in a manner
 of taking leave
проща́ти — to forgive, to
 take leave
проща́тися — to take leave
проясні́тися — to clear up
прудкі́й — swift, agile
прямува́ти — to direct
 (oneself), head for
прясти́ — to spin
пси — dogs
псува́ти — to spoil
псува́тися — to get spoiled
псячий — dog's, canine
пта́х — large bird
пта́шка — bird
пуска́ти — to let go, allow
пусті́ня — desert, wilderness
пусті́ти — to let go, allow
пушо́к — fluff
пшени́ця — wheat
п'ятдеся́т — fifty
п'ятна́дцять — fifteen
п'ятни́ця — Friday
п'ятсо́т — five hundred
п'ять — five
п'ю — I drink
п'ють — they drink

Р — р

раб — slave
ра́да — advice, council
ра́дий — glad, joyful
раді́ти — to be glad, joyful

ра́діо — radio
радіоприйма́ч — radio set
раді́сть — gladness, joy
радо́щі — gladness, joy
раз — once
ра́зом — together
рай — paradise
ра́йдуга — rainbow
ране́нько — very early
 (poetic)
ра́но — in the morning, early
ра́нок — morning
ра́птом — suddenly, abruptly
ра́чки — crawling on fours
рва́ти — to pluck, tear away
ребро́ — rib
реві́ти — to roar, bellow
реготáтися — to roar with
 laughter
рего́четься — he roars with
 laughter
Ред ріка́ — Red River
ре́ктор — rector, principal
ре́дька — radish
релі́гія — religion
ре́мíнь — leather, belt
республі́ка — republic
речі́ — things
решето́ — large sieve
решта́ — remainder
ри́ба — fish
рисува́ти — to draw
 (pictures), sketch
рисуно́к — drawing, sketch
рівне́ — straight
рівня́ти — to level, equate
рівня́тися — to equal
ри́д — descent, origin,
 family-tree
ри́дко — seldom
ри́дна мо́ва — one's native
 language
ри́дний край — one's native
 country

- рідня** — kin and kith, relatives
різати — to saw, cut
Різдво — Christmas
Різдвяна ніч — Christmas Eve
різний, ріжний — different, diverse
різнобарвний — multi-coloured
рій — swarm
ріка — river
річ — thing
річка — a small river, creek
річнийця — anniversary
рішати — to decide
рішучий — resolute, decisive
робити — to do, make, work
робітник — worker, labourer
робота — work, task
родина — family
родити — to give birth to
рóżа, рóза — rose
розбити — to break, shatter, smash
розбитися — to get smashed
розбійник — robber, bandit
розбійнича шайка — band of robbers
розвеселяти — to amuse, cheer up
розвивати — to unwrap, develop
розвиватися — develop
розглядати — to examine
розглядатися — to look around
роздавити — to crush
роздивитися — to look around
розділити — to divide, apportion
розжарені вуглики — glowing embers
роззявляти рот — to gape
- розібрати** — to take apart
розколіхуватися — to swing something faster and faster
розказати — to tell, narrate
розколіхатися — to start rocking
розкрятати — to cut up
розкритися — to uncover oneself
розмахувати — to swing (ever faster)
розмовляти — to chat, talk, converse
розпротєрти — outstretched
розпўка — despair
розрізати — to cut in two bisect
розстрєні — out of tune
розтяти — to thaw
розтопити — to melt
розтяти — to cut asunder
розум — mind, intellect
розумний — wise
розшўкувати — to investigate, search
роки — years
ронїти — to shed tears (poetic)
Росїя — Russia
ростї — to grow
рот — mouth
рубати — to chop down
руїнувати — to ruin, destroy
рука — hand, arm
рукавиця — glove
рукопашний бїй — hand-to-hand battle
Румїнія — Roumania
рум'янець — blush
русалка — water fairy, nymph
русяве волóсся — blond hair
рух — motion, traffic

- ру́хатися** — to be in motion
рухлівий — agile, live
ручєня́та — hands, arms
 (poetic)
руша́ти — to start
рушні́к — towel
рушні́ця — shotgun,
рясний — copious, abundant
рятува́ти — to save

С — с

- сад** — orchard
сади́ти — to plant
са́ме то́му — that's why
са́ме це — just this
самі́й — alone
самоцві́т — jewel
са́ндвіч — sandwich
са́ни — sleigh
санча́та — sled
са́па — hoe
сапа́ти — to hoe
Саскату́н — Saskatoon
Саскачева́н — Saskatchewan
сварі́ти — to chide, to scold
сварі́тися — to quarrel
сва́рка — quarrel
Свирі́д — Svyryd (surname)
свиста́ти, сві́снути — to
 whistle screech
сві́ще — he whistles
сві́док — witness
свідо́цтво — certificate
сві́жий — fresh
сві́й — one's own
сві́т — world
світа́ти — to dawn
сві́тло — luminary, light
світо́вий — world's
свобі́дний — free
свобо́да — freedom, liberty
сво́го — one's own's (masc.)
сво́є — one's own (neuter)
- сво́ї** — one's own (plural)
сво́я — one's own (fem.)
святи́й — holy, sacred
святкува́ти — to celebrate
свѣ́то — church feast, holiday
свѣщє́ник — priest,
 clergyman
се́бе — self
секунда — second (of time)
се́ло — village
сенáтор — senator
сердє́чно — cordially,
 heartily
се́рдитися — to get angry
се́ред — among
середá — Wednesday
сере́дина — centre, middle
сере́дній — middle
се́рпень — August
се́рце — heart
сестра́ — sister
сі́вий — grey
сигна́л — signal, sign
сиді́ння — seat
сиді́ти — to sit
сизокрі́лий — with grey-blue
 wings
сі́ла — might, energy
сі́льний — strong, mighty
син — son
сі́ний — blue
сінóк — sonny
синя́вий — sky-blue, bluish
сир — cheese
сиротá — orphan
сіва́лка, сія́лка — seed-drill
сідáти — to sit down
сі́ла — she sat down
сім — seven
сімдеся́т — seventy
сімна́дцять — seventeen
сімсо́т — seven hundred
сім'я́ — family
сі́ни — porch

- сіно — hay
сіножать — hayfield
сінокіс — hayfield
сірий — grey
сірник — match (to start fire)
сісти — to sit down
січень — January
сіяти — to sow
сіяч, сівач — sower
сказати — to tell
скакати — to jump, leap
скеля, скала — rock, cliff
скарб — treasure
скіннути — to throw off
скільки — how much, how many
скінчити — to finish, complete
складати — to put together, compose
складатися — to consist of
складник — element, ingredient
склоніти — to bow
склянка — glass, tumbler
скорий — swift, fast
скоромівка — a tongue-twister
скотляндець - шотляндець
— Scot, Scotsman
скочити — to jump
скрасити — beautify
скриватися — to hide oneself
скривітися — to make a wry face
скрinya — trunk, box
скринька — box
скрізь — everywhere
скромний — modest, humble
скрутити — to turn, twist off
скубати — to pluck (feathers), nip
скучне — tedious, dull
слабувати — to be weak, weaken
- слава — glory, fame
славний — glorious, famous
слива — plum-tree
сливка — plum
слід — footprint, trace, track
сліз - слізи — tears
слідуючий — following, next
слово — word
слон — elephant
слуга — servant
служити — to serve
служниця — female servant, maid
сльоза — tear
слухати — to listen
смажений — fried
смажити — to fry
смачний — appetizing, delicious
смерека — fir-tree
смеркатися — to grow dark, become night
сметана — cream
смільий — bold, brave
смїх — laughter
смїховїнка — funny anecdote
смїшний — funny, ridiculous
смїятися — to laugh
смола — tar, asphalt
смолоскїп — torch
смўга — zone, strip
смўток — sorrow
снїтися — to dream of
снїг — snow
снїговїця — snowstorm
снїговїї — snow-flurries
снїданок — breakfast
снїдати — to have breakfast
снїп, снопїї — sheaf, sheaves
сном - сон — dream (instr.)
собака — dog

- со́ки** — juices
сокіра — axe
сокіл — falcon
соловѐй, соловѐйко —
 nightingale
солодкий — sweet
солóма — straw
солоні́на — salt pork, bacon
сон, сні — dream, sleep
со́нечко — sun (poetic)
со́нний — dreamy, sleepy
со́нце — sun
со́нячний — sunny
со́рок — forty
сорóчка — shirt
со́сна — pine-tree
сотворі́ти — to create
со́тка — a hundred
со́тня — company of soldiers
Софі́я Софі́йка — Sophia,
 Sophie
со́хнути — to wither, dry up
сою́з — alliance
сою́зник — ally
спадáти — to fall down
спалахну́ти — to burst into
 flames
спалі́ти — to burn down
спасáтися — to save oneself
спасі́бі — thank you!
Спасы́тель — Saviour
спáти — to sleep
спекті́ — to bake
сперечáтися — to squabble,
 argue
спѐршу — at first
спині́ти — to stop
спі́на — back
спис — spear
спі́сок — list
спитáти — to ask
спичáстий — sharp-pointed
спів — singing, song
співа́к — singer, vocalist
співа́ти — to sing
співа́чка — female singer
співпрацюва́ти — to
 co-operate
співчува́ти — to sympathize
співчу́тливо —
 sympathetically
спі́шити — to hurry, rush
спі́шно — hurriedly
сплеска́ти — to applaud
сплю́нути — to spit
спові́ти — to wrap, swaddle
сповні́ти — to fulfil
спóгади — reminiscences
сподіва́тися — to hope,
 expect
сподóбати́ся — to like, to
 take a liking to
спокі́й — peace, quiet
спокі́йно — quietly, calmly
споріднення — kinship
сполюва́ти — to hunt
спóмин — recollection,
 reminiscence
спóсіб — way, method
спра́ва — affair, deed, matter
спра́вді — really
справедлі́вий — just, fair
спрóбувати — to try
спочáти — to rest
спусkáтися — to descend
спу́хнути — to swell
срі́блїстий — silver-coated,
 silvery
срі́бло — silver
срі́бний — silver
ставáтися — to happen
ставóк — pond
ста́йня — stable
ста́ль — steel
станові́ти — to constitute,
 form
старáтися — to try,
 endeavour

- старій** — old
старикі — old men, old-timers, elders
ста́рший — elderly
ста́ти — to stand, become
стату́я — statue
створи́ти — to create
створи́ння — creature
стебло́ — stem
сте́жка, сте́жечка — a path
стелі́ти — to spread over, cover
стелі́тися — to spread out on the ground
сте́ля — ceiling
степ — steppe, prairie
Степа́н, Стефа́н — Stephen
стерегти́ — to guard
стережи́сь! — watch out!
стид — shame
стидáтися — to be ashamed
стидно́ — (he is) ashamed
сти́нути — to tremble
стисну́ти — to squeeze, press
сти́хнути — to become silent, hush
стиле́ць — stool
сти́льки — so much
сти́льчик — stool
сти́на — wall
сто — hundred
стогна́ти — to groan, moan
сто́гін — a groan
стої́ть — he stands
сто́лик — small table
столи́ця — capital (city)
столі́ття — century
стомі́тися — to get tired, be tired out
сто́рож — guard, caretaker
сторона́ — side, page
стоя́ти — to stand
стра́сті — passions
страх — fear
страше́нно — terribly
страшні́й — terrible
стре́менó — stirrup
стри́гти — to cut hair, clip
стри́мувати — to withhold, stop
стріла́ — arrow
стріля́ння — shooting
стріля́ти — to shoot
стрі́льний поро́х — gun-powder
стри́ну́ти — to meet
стри́ха — thatched roof, eaves of such a roof
стрі́ча — meeting
струмо́к — stream
стру́на — string
стру́шувати — to shake off
студе́ний — cold
студе́нт — student
сту́кати — to knock
стяг — banner, flag
субо́та — Saturday
суво́ро — gravely, sternly
суд — courthouse, court
суддя́ — judge
сумні́й — sad, down-hearted
сумові́та — sad, mournful
сумува́ти — to be sad
суні́ці — strawberries
сусі́д — neighbour
сухе́ньке билó — withered stem
сухий — dry, withered
схилі́тися — to bend down
схід — sunrise, east
сховáтися — to hide
сходи́ — stairs
сходи́ни — meeting
сході́ти — to rise (of the sun)
схо́пити — to snatch, seize
сяде́ — will sit down
сяйні́й — shiny, brilliant
сяе́ — shines, it shines

сяке-таке — any kind
сяти, сийти — to sparkle
сьогодні — today
сьомий — seventh

Т — т

та, та й — and
та — that (demonstrative)
таблиця — tablet, blackboard
табір, табор — camp
таємничий — mysterious
таїти — conceal, keep secret
такі так — really
такий — such a
також — too, also
талант — talent
талановитий — talented
там — there
танець — dance
танцювати — to dance
тарілочка — plate (dim.)
таріль — plate
татари — Tatars
татарин — Tatar
тата — daddy, dad
таяти — to thaw
твердий — hard
тврдо — (he hit it) hard
твій — your (masc.)
твір, твори — work, works, creation
твоє — your (neuter)
творити — to create, make
твоя — your (fem.)
те — that (neuter)
театр — theatre
тебе — you (accus.)
теж — too, also
текти — to flow
телевізор — TV, television set
телефон — telephone, phone
телефонувати — to telephone

темно — (it is) dark
тендітна — delicate, tender
тепер, — now
теперішність — present time
тепло — (it is) warm
теплó — warmth
теплотá — heat
течія — stream
тиждень — week
тисяча — thousand
тихо, тихесенько — quietly
тиша — calm
ті — those
тікати — to flee, run away
тільки — only
тінь — shadow
тітка — aunt, auntie
ткати — to weave
товариство — society, company
товариш — comrade, pal, friend
товш, жир — fat (noun)
тоді — then
тонкий — thin
топитися — to melt, to drown
топити — to drown
топір, топори — adze, axe
     weapon
тополя — poplar
торба — bag
торбіна — a small bag
торгівля — commerce, business
торгувати — to trade, do business
точний — exact, punctual
трава — grass
травень — May (month)
традиція — tradition
трактор — tractor
трамвай — street-car, trolley
тратити — to hit (the mark)
тратити — to lose

треба — (it is) necessary
тремтіти — to tremble
третіна — a third
три — three
тривога — alarm
тридцять — thirty
тримати — to hold, keep
триста — three hundred
троє — three of them
трофій — trophy
трохи — a little
трошки — a little
тройнда — rose
трубіти — to blow (the bugle)
трубка — bugle, horn
трудно — difficult
туга — longing, pining
туди — thither, in that direction
тужливо — longingly, with nostalgia
турбота — worry, care
тут — here
тутешній — local
тюрма — prison, jail
тягар — weight
тяжкий — heavy
тяжко — heavily
тяти — to cut
тьфу! тьфу! — pshaw!

У — у

у, в — in, into
убивати — to kill
убиратися — to dress up
убічі — slopes, foothills
убрання — a dress, clothes
уважати — to regard, consider
уважно — carefully
увесь — all
увечері — in the evening
увійти — to enter
угору — upwards

угри — Hungarians
удар — stroke, blow
удержатися — to hold one's own, maintain oneself
уділ — downwards
уживати — to use
узброний — armed
укріпити — to fortify
укріплення — fortification
Україна — Ukraine
українець — Ukrainian
українка — Ukrainian (fem.)
український — Ukrainian (adj.)
украсти — to steal
уламки — fragments
уліти — in summer
улюблений — beloved, favourite
умерти — to die
умивальня — wash-room
уміти — to wash
умірований — moderate
уміти — to know (how to do)
у нас — at our's, at our place
університет — university
упасти — to fall down
ураз — together
урватися — to break off (by itself)
уривок — fragment
урізати — to cut off
урожай — crop, yield
уряд — government
усе — everything
усі — all (the people)
усміхатися — to smile
уся — all (fem.)
усяке — everyone, all
успіх — success
успокоїтися — to calm down
уста — mouth, lips
усюди — everywhere
утирати — to wipe, dry

ути́кати — to run away, flee	a second
ути́ха — satisfaction, enjoyment	хви́ля — wave, moment
у́чень — pupil	хві́ст — tail
учи́тель — teacher	хво́рий — ill, sick
учи́телька — teacher (fem.)	хво́рити — to be ill
учи́ти — to teach	хво́роба — illness, sickness, disease
учи́тися — to learn	хе́мік — chemist
учі́теся — do learn!	хе́мія — chemistry
у́хо, уха́ — ear, ears	хи́ба — defect, shortcoming
ухопи́ти — to snatch, seize	хилі́тися — to bend down

Ф — ф

фа́рба — paint	хлі́б — bread
фа́рбований — painted	хлі́боро́б — farmer
фа́рма — farm	хлі́в — cow-shed
фа́рмер — farmer	хло́пець — boy
фарме́рка — farmerette	хлопчи́на — small boy
фатамо́ргана — mirage	хлю́пати — to splash
феде́ральний — federal	хма́ра — cloud
феєрве́рк — fireworks	хма́ринка — small cloud
фі́зика — physics	хо́бот — trunk (of elephant)
форма́ція — formation, force	ховáти — to hide, conceal
Фран́ція — France	ховáтися — to hide oneself
фра́нцузка́нка — French woman	хо́да — walk, journey
фра́нцуз — Frenchman	ходи́ти — to walk
фра́нцузський — French	хо́лод — chill, coldness
фу́тбол — football	хо́лодно — cold, chilly
футбо́ліст — football player	Хоза́рія, Хаза́рія — Khozaria, Khazaria
фу́нт — pound	холоди́ти — to grow cold

Х — х

хай — let it be!	хоро́нити — to defend
харчі́ — food, board	хоти́ти — to want, to desire
ха́та — house	хоч, хоча́ — though, although
хати́на — cabin, small house	хо́чу — I want, I desire
хва́літи — to praise	хра́м — temple
хва́літися — to boast	хребе́т — spine, backbone
хви́лечка — short moment	хрест — cross, crucifix
хви́лінка — a moment,	хре́стик — little cross
	хри́стіянство — Christianity
	Хри́сто́с — Christ

хробак — worm
хрущі — beetles
хто — who
хтобúдь — anybody
худоба — cattle, livestock

Ц — ц

цалéвий — one-inch thick
цаль — inch
цап — goat, billy-goat
цар — tsar
царéвич — tsarevich (prince)
царйця — tsarina
царівна — tsarivna (princess)
цáрство — tsardom, kingdom
царюва́ння — reign, rule
цвіт — bloom, blossoms
цвісти́ — to bloom
цвях — a nail
це — this (neuter)
цей — this (masc.)
цент — cent, penny
це́рква — church
ци́ган — Gypsy
цига́рка — cigarette
цинга́ — scurvy
цирк — circus
ці — these
ціка́вий — interesting, curious
ціка́витися — to be interested
in
цілий — whole
ціли́на — virgin soil
цілува́ти — to kiss
ціни́ти — to esteem, value
цінний — valuable, precious
цип — flail (for treshing)
цукóрок — candy
цúкор — sugar
цурáтися — to renounce,
avoid, shun
ця — this (fem.)

Ч — ч

чар — charm, fascination
ча́ри — witchcraft, charms
ча́ривний — wonderful,
charming
ча́родій — magician
ча́родійство — magic
час — time
ча́сом — sometimes
ча́спис — newspaper
ча́стина — part
ча́сто — frequently
ча́стокіл — palisade, stockade
чвалóм — galloping
чек — cheque
чекáти — to wait for, await
челя́дник — apprentice,
servant
чепі́ги — plough handles
черво́ний — red, crimson
чере́вик — shoe
че́рево — belly, stomach
че́рез — through, by
че́рпати — to scoop (water)
честь — honour
четве́ртий — fourth
чи — do, does (starting a
question)
чий — whose
чин — deed, act
число́ — number
чи́стий — clean, clear
чи́танка — a reader (book)
читáти — to read
член — member
чо́вен — boat
чо́боти — boots
чо́го — why, what
чо́гобúдь — of anything
чо́гось — of something
чолó — forehead
чолові́к — man, husband
чому́ — why

чо́рний — black
чорні́ло — ink
Чорно́гора — (mount)
 Chornohora, Montenegro
чо́тири — four
чоти́риста — four hundred
чоти́рна́дцять — fourteen
чудо́вий — wonderful
чужі́й — foreign, strange,
 stranger
чужина́ — foreign land,
 abroad
чужі́нець — stranger,
 foreigner
чу́йний — sensitive
чу́ти — to hear
чуткі́й — sensitive
чутлі́вий — sensitive
чуття́ — feeling, emotion

Ш — ш

ша́бля — sabre, sword
ша́йка — band (of men)
шалі́ний — mad, furious
ша́пка — cap
ша́р — layer, strand
ша́ти — finery, magnificent
 clothes
шві́дко — swiftly
ше́лест — rustle
шелесті́ти — to rustle
шепта́ти — to whisper
ше́пче — (it) whispers
шепоті́ти — to whisper
ші́бка — window-pane
ші́нка — ham
широ́кий — wide, extensive
широ́колі́стий — broad-
 leaved
ші́ти — to sew
ші́я — neck
ші́лінг — shilling
ші́стдеся́т — sixty

ші́стна́дцять — sixteen
ші́стсо́т — six hundred
ші́сть — six
ші́кіра — skin
шкі́ло - скло — glass
шкі́да — damage, (what a)
 pity
шко́дува́ти — to pity, be
 sorry for
шко́ла — school
шко́ляр — pupil
шкря́бати — to scratch
шлу́нок — stomach
шля́х — way, highway
шкі́ра — hide (fur)
шма́то́к, шма́то́чок — bit
 small piece, morsel
шну́р — rope
шну́ро́к — string
шотля́ндець — Scot,
 Scotsman
шпа́к — a blackbird
шпа́ківня́ — blackbird's house
шпи́гун — a spy
шпі́лька — pin
шпита́льний — hospital's
шо́стий — sixth
шо́фєр — chauffeur, driver
шту́ка — trick, piece, art
шту́чний — artificial
шукáти — to search
шукáч — searcher,
 investigator
шум — murmur (of leaves),
 roar (of waves)
шумі́ти — to murmur
шумові́ння — scum, foam

Щ — щ

щаслі́вий — happy, lucky
ща́стя — happiness, luck
щє́дрик — Shechedryk
 (Theophany carol)

щедрота — generosity	явище — phenomenon
щезати — to disappear, vanish	явір, явори — maple
щірий — sincere, real, frank	ягня, ягнята — lamb, lambs
щірість — sincerity	ягода — berry
широсердечно — sincerely	язик — tongue
щітка — brush	яйце — egg
щіточка — small brush	як — how
що — what, which	якби — if
щоб (щобі) — so that	який — what kind, which,
щобудь — anything	who
щодня — every day	якийсь — some (kind)
щодо — as to, regarding	якось — somehow
шодуху — at full speed	якраз — exactly
шочка — cheek, jaw	ялиця — evergreen tree
щонебудь — anything	яма, ямка — hollow, dent,
щось — something	hole

Ю — ю

Юрій, Юрко — Yury, George
юшка — soup, juice

Я — я

я — I
яблінка, яблуня — apple-tree
яблуко — apple

Японія — Japan
яра пшениця — spring wheat
ярд — yard (measure)
ярина — vegetables
ярмарок — fair, market
ярмо — yoke (harness)
яскравий — vivid
ясний — bright
яструб — hawk
ячмінь — barley

З М І С Т

Вступ	7	39. Дивне явище	56
Частина перша	9-70	40. Втеча автобуса	57-58
1. Гаявата	9	41. Свідоцтво	59
2. Їзда до Саскатуну	10	42. В різдвяну ніч	60
3. Оля	11	43. Дух щастя	61
4. Дерева	12	44. Майстер Свирид	62
5. Три казки	13-14	45. А звідки сметана?	63
6. Зорі	15	46. У Вінніпегу	64
7. Добре серце	16	47. Перший фермер Канади	66
8. Просьба поета	18	48. Перший рік у Канаді	68
9. Хитрий Томко	20-21	49. Чек	70
10. Чужі поги	22	Частина друга	71-159
11. Єлисавета	23	50. Ангст	72
12. Сівалки	24'	51. Тарас Шевченко	74
13. Завзятий футболіст	25	52. Українські приповідки	76
14. На фермі	26	53. Найдорожча перлина	77
15. Гроші	27	54. Без шапки	78
16. Осінні квітки	28	55. Вечір	79
17. Млин	29	56. Укр. Робінсон Крузо	80-82
18. Кульбаби	30	57. Кінець зими	84
19. Слон	30-32	58. Десять робітників	86
20. Циганська правда	33	59. Весна на преріях	86-87
21. А де годинник?	34	60. Оселедець теж риба	88
22. Веспянка	35	61. Де твоє місце?	89
23. Школа горобців	36	62. Добрі канадійці	89-90
24. Білі мухи	37	63. Захід сонця	91
25. Просьба	38	64. Шерлок Голмс у ліжку	92
26. У Кенорі онтарійській	39	65. Заклик	93
27. Перші українці в Канаді	41	66. Олеся	94-97
28. Українське село	42	67. Боян	98
29. Кара	44	68. Хитрун	99
30. Пісня журавлів	45	69. Ніягара	100
31. Молодий маляр	46	70. Маня	101-104
32. Пісня імігранта	47	71. Алмаз з неба	106
33. Вчені окуляри	48	72. Злочинець	108
34. Загадка	49	73. Весна	109
35. Індіанські ліки	50	74. Польовання	110-116
36. Веснівка	52	75. Просьба Мойсея	117
37. Вітаміни	54	76. Без ножа	118
38. У літній вечір	55	77. Роберт Брус	119-120

78. Осінь у Канаді	121	90. Наші скарби	140-141
79. Соловейко	122	91. Спогади	142
80. Герой Монтреалу	124	92. Мудрий володар України	143
81. І що таке гроші?	125-126	93. Громовиця в хаті	144-145
82. Довбуш	128-130	94. Скарби життя	146
83. Лис Микита	130-131	95. Орел	147
84. Зимовий гість	132	96. Українці в Канаді	148-153
85. Земле моя!	134	97. Жар-птиця	154
86. Маруся Богуславка	136	Замітки	157-173
87. Хмарка	137	Додатки	175-191
88. Відважна дівчина	138	Словник	195-237
89. Сон	139		

І Л Ю С Т Р А Ц І І

Наша Королева	4	Парлямент у Реджайні	107
Тарас Шевченко	17	Іван Франко	127
Идуть до університету	19	Леся Українка	129
Таблиця присвяти	40	Собор Св. Софії в Києві	133
Українські міста	43	Катедра Св. Юрія у Львові ...	135
Вінніпег	51	Парлямент в Оттаві	149
Маркіян Шашкевич	53	Театр ім. І. Франка в Києві ...	151
Марія Заньковецька	65	Ольга Кобилянська	155
Микола Лисенко	67	Подол у Києві	157
Старинний укр. замок	69	Луїз озеро в Алберті	175
Дніпро в Києві	71	Батьки Об'єднання Канади ...	181
Василь Єленяк	73	Оперний Театр у Києві	187
Ілля Кириак	75	Мапа України	189
Університет у Києві	83	Український університет	
Українська Академія Наук ...	85	у Львові	193
Тарас Шевченко Академіком	105		

Азбука—Alphabet

А - а - а

Б - б - б

В - в - в

Г - г - г

Ґ - ґ - g

Д - д - d

Е - е - е

Є - є - ye

Ж - ж - zh

З - з - z

И - и - i

Й - й - y

І - і - ee

Ї - ї - yee

К - к - k

Л - л - l

М - м - m

Н - н - n

О - о - o

П - п - p

Р - р - r

С - с - s

Т - т - t

У - у - oo

Ф - ф - f

Х - х - kh

Ц - ц - ts

Ч - ч - ch

Ш - ш - sh

Щ - щ - shch

Ю - ю - you

Я - я - ya

Ь - softening character

